

Parents Edu

THE PARENTS' ROLE IN
THE OUT-OF-SCHOOL
EDUCATION

PaREntSEdU

The Parents' Role in the out-of-school Education of their children

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Contact

parents-edu.eu

@ParentsEduProject

kczia@komesnet.com.pl

Coordinator

Partners

Project number: 2017-1-PL01-KA204-038295

This project has been funded with the support from the European Union. This publication reflects the views only of the author, and the European Commission or Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – National Agency of Erasmus+ in Poland cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained herein."

ParentsEduProject

parents-edu.eu

kczia@komesnet.com.pl

Scan me

Hyrje

Njëherë e një kohë, u zhvillua një takim ndërmjet shtatë organizatave të themeluara evropiane e që veprojnë në fushën e arsimit (joformal dhe formal).

Çdo organizatë që merr pjesë në këtë projekt ka një fushë veprimi të ndryshëm kulturor që i bashkon forcat për t'i arritur qëllimet e arsimit për t'i përmbushur kushtet thelbësore për të jetuar së bashku në paqe. Projekti **"PaRentsEdu"** u krijua për t'iu dhënë prindërve vullnet për të edukuar dhe për të pasur ndikim më të mirë në edukimin prindëror: shqetësimi dhe autoriteti, vetëbesimi, transmetimi i historisë familjare, zhvillimi i karakteristikave kryesore, mbrojtja dhe zhvillimi i fëmijëve.

Cili është roli i prindërve në edukimin e fëmijëve të tyre pas mbarimit mësimor ?
Cilat janë mundësitë e tyre dhe mjetet e tyre?

Gjatë rrjedhës së këtij projekti evropian, ne kemi ndërtuar ura mes edukatorëve, mësuesve, prindërve dhe fëmijëve që janë kontribuues të këtij procesi arsimor.

Ky projekt ofroi një mundësi për t'i ballafaquar idetë, të pasura në të gjitha aspektet, për natyrën por edhe për evoluimin e marrëdhënieve midis prindërve dhe edukatorëve përmes seminareve, hulumtimeve mbi rolin e prindërve në shkolla të ndryshme dhe zbatimin e aktiviteteve edukative jashtë objektit shkollor e që janë në dispozicion të prindërve. Duke u përballur me kërkesat dhe pritjet e prindërve lidhur me suksesin edukativ të fëmijëve të tyre, ne ofrojmë një sërë përgjigjesh të mundshme.

Projekti ynë është i bazuar në transmetimin e informacionit që përfshin sisteme të ndryshme arsimore në Evropë dhe rrjetëzimin e një vegjele edukative dhe ndërkulturore. Kjo vegël është në fakt një katalog i aktiviteteve edukative të destinuara drejt prindërve për fëmijët e tyre. Është një ftesë për të komunikuar, për t'u rikthyer dhe për të zhvilluar aftësi të reja.

Ne dëshirojmë përforcimin e rolit të prindërve në procesin afat-gjatë të edukimit të fëmijëve të tyre. Ne jemi të bindur se do t'i bëjmë ata ta duan dhe ta përmbushin rolin e bashkë-edukatorit që i'u është caktuar, pavarësisht mjedisit të tyre social, ekonomik apo kulturor.

Në materialin në vijim do të gjeni: Analiza të formave ligjore të arsimit jashtë-shkollor në vendet partnere të projektit, pastaj Përshkrimi i formave dhe praktikave të ndryshme të edukimit jashtëshkollor që i përfshijnë edhe prindërit në vendet partnere të projektit, gjithashtu, Udhëzues - këshillat dhe rekomandimet për prindërit se si ata të organizojnë lloje të ndryshme të aktiviteteve jashtë-shkollore për t'i edukuar fëmijët e tyre. Përveç kësaj, Doracaku përmban përmbledhjen e praktikave të mira. Në fund të materialit mund të gjeni edhe një listë të burimeve të tjera në lidhje me aktivitetet e lartë përmendura, të cilat mund të jenë të dobishme për edukatorët dhe prindërit.

Doracaku u elaborua si një nga produktet e projektit "Rolin e prindërve - Roli i prindërve në arsimin jashtë shkollës" të zbatuar në kuadër të Programit për Partneritet Strategjik Erasmus + për Arsimin e të Rriturve dhe të bashkëfinancuara nga Bashkimi Evropian. Përveç këtij Doracaku, bashkëpjesëmarrësit në këtë projekt përpunuan edhe Materialet e Trajnimit për prindërit apo edukatorët. Produktet e projektit tonë janë të disponueshme në web zyrtarë të projektit <http://parents-edu.eu/>, të arritshme falas për cilindo që është i/e interesuar në temën e përmirësimit të aftësive prindërore dhe kapaciteteve të të gjithë familjeve në fushën e edukimit të fëmijëve.

PaRentsEdu

Roli i prindërve në edukimin jashtë-shkollor të fëmijëve të tyre

Numri identifikues i projektit: 2017-1-PL01-KA204-038295

ANALIZA TË FORMAVE LEGALE TË EDUKIMIT JASHTË-SHKOLLOR NË VENDET PARTNERE TË PROJEKTIT

PËRMBAJTJA

TITULLI I AKTEVE LIGJORE NË VENDET PARTNERE	3
1. SHKOLLIMI SHTËPIAK (homeschooling)	3
2. SHKOLLAT JO PUBLIKE	5
a) Shkollat Alternative (Waldorf, shkollat Montessori)	5
b) Shkollat fetare	7
c) Shkollat Demokratike	8
d) Llojet e tjera të shkollave	9
3. SHKOLLAT SHITESË / SHKOLLAT DYTËSORE	10
a) Shkollat e gjuhëve	10
b) Shkollat e muzikës	11
c) Shkollat e sportit	12
d) Lloje të tjera të shkollave	13
4. AKTIVITETE SHITESË NËPËR SHKOLLA.....	14
a) Aktivitete jashtë planprogramit mësimor në shkollë	14
b) Aktivitete pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga mësimdhënësit	15
c) Aktivitete pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga vullnetarët	16
d) Lloje tjera aktivitetsesh nëpër shkolla	17
5. AKTIVITETE PAS MËSIMIT TË RREGULLT SHKOLLOR TË ORGANIZUARA JASHTË OBJEKTIT SHKOLLOR PËR T'I PËRMIRËSUAR ARRITJET EDUKATIVE:	18
a) Leksione universitare të hapura ose të organizuara për nxënësit	18
b) Shkollat laboratorike	19
c) Orë mësimore të organizuara nga bibliotekat, kopshtet botanike, kopshtet zoologjike, muzetë etj. 19	
d) Orë mësimore në bibliotekë, kopshte botanike, kopshte zoologjike, muze etj. që ofrohen nga mësimdhënësit	20
6. AKTIVITETE PAS MËSIMIT TË RREGULLT SHKOLLOR TË ORGANIZUARA JASHTË OBJEKTIT SHKOLLOR PËR T'IU PËRMIRËSUAR INTERESIN(HOBIN) STUDENTËVE/NXËNËSVE	20
a) Klube të artit dhe muzikës.....	20
b) Klubet e leximit dhe shkrimit	21
7. AKTIVITETE NË NATYRË	22
a) Bojskautizëm (Scouting)	22
b) Hiking, ngjitje (climbing), lojëra grupore etj.....	23
8. AKTIVITETET VULLNETARE	24
a) Klubet vullnetare nëpër shkolla	24
b) Vullnetarizmi jashtë objekteve shkollore (psh. Në Organizata jo qeveritare, në strehimore të kafshëve etj)	24
c) Veprime (aksione) bamirëse	25
9. EDUKIMI EKSPERIMENTAL.....	25

a) Edukimi aventurier (psh. Shkolla detare - "shkolla në lundrim")	25
b) Edukimi Mjedisor - EM (psh. shkollat e gjelbërta)	26
c) Shkollat pyjore(malore)	27
10. AKTIVITETET VERORE	27
a) Shkollat verore të gjuhëve.....	27
b) Punë verore në OJQ dhe në organizata vullnetare	28
c) Punë verore në kompani të ndryshme.....	29
d) Punë verore në Universitete, institucione kërkimore etj.	30
11. AKTIVITETE TJERA	30
12. INFORMACIONE SHITESË – DISA STATISTIKA	31

TITULLI I AKTEVE LIGJORE NË VENDET PARTNERE

Shteti	Titulli i akteve ligjore që rregullojnë sistemin arsimor dhe mundësinë e mësimi jashtë-shkollë(aktiviteteve jashtë orarit mësimorë):
Poloni	Akti i 7 shtatorit 1991 mbi sistemin e arsimit, Akti i 14 dhjetorit 2016. Ligji për arsim
Portugali	Ligji themelor i sistemit arsimor nr. 46/86.
Spanj	Ligji Organik 8/2013 për Arsimin. Përveç kësaj, rajonet në Spanjë kanë kompetenca për zhvillimin e mëtejshëm të çështjeve arsimore (dhe ata kanë ligjet e tyre për arsimin, por gjithnjë duke respektuar atë kombëtar për të garantuar mundësi të barabarta)
Maqedonia e Veriu	Ministria e Arsimit dhe Shkencës në Maqedoni
Franca	Kodi i Arsimit Ligjet e Jules Ferry
Turqia	Ministria e Arsimit Kombëtar, Ligji themelor, 1739
Rumania	Ligji Kombëtar i Arsimit Nr. 1/2011

1. SHKOLLIMI SHTËPIAK (homeschooling)

Poloni

Me kërkesë të prindërve, drejtori i kopshteve publike dhe jopublike parashkollore, të shkollave fillore dhe të mesme, në të cilën fëmija është pranuar, me vendim, mund t'i lejojë fëmijës të përmbushë detyrimet e arsimit jashtë kopshtit, shkollës fillore ose shkollën së mesme.

Leja e përmendur në paragrafin më lartë mund të lëshohet para fillimit të vitit shkollor ose gjatë vitit shkollor nëse:

1) një kopësht, shkollë fillore ose shkollë e mesme, në të cilën fëmija është pranuar, gjendet në provincën ku fëmija banon;

2) kërkesa për autorizim është shoqëruar me:

a) mendimin e qendrës këshillimore publike, psikologjike e pedagogjike,

b) deklarata e prindërve për sigurimin e kushteve për fëmijën që mundësojnë zbatimin e kurrikulës bërthamore të zbatueshme në një fazë të caktuar të arsimit,

c) detyrimi i prindërve për t'iu bashkuar çdo viti shkollor nga një fëmijë i cili përmbush detyrimin shkollor ose arsimin e detyrueshëm për ekzaminimin vjetor të klasifikimit.

<http://edukacjadowa.pl/ustawa-z-dnia-14-grudnia-2016-r-prawo-oswiatowe>

Portugali

Modaliteti i shkollimit shtëpiak bëhet me kushtin e paragrafit a) nr. 4 të nenit 3 të Dekretit të Ligjit nr. 553/80, i 21 Nëntorit, i cili miraton Statutin e Arsimit Private dhe Kooperati - ai që shkollohet në shtëpi

nga një i afërm ose nga një person që jeton me të. Gjatë shkollimit të detyrueshëm çdo Fëmijë çdo vitë duhet të regjistrohet dhe të nënvizojë "mësimin shtëpiak" dhe të shtoj CV-në e të afërmit ose prindit.

Maqedoni e Veriut

Shkollimi shtëpiak është ilegal apo jo ligjor, Edukimi publik është i detyrueshëm pa përjashtime të njohura.

Francë

Shkollimi shtëpiak është Ligjor. Ka 3 kategori: Shkollimi shtëpiak (mësim IEF në familje), asnjë mësim korrespondence, **Cned** - Qendra kombëtare për mësimin në distancë (udhëzim korrespondues)

<http://www.cned.fr/le-cned/institution/chiffres-cned/>

Jo-shkollimi, nuk konsiderohet si pjesë e shkollës, ose zhvillohet në shkollë ose në shtëpi.

Turqi

Pjesëmarrja në shkollë është e detyrueshme në Turqi. Megjithatë, ekzistojnë disa përjashtime ku mund të jetë i mundur shkollimi shtëpiak. Vetëm atëherë kur ka ndonjë problem shëndetësorë që pengon fëmijën të vijë në shkollë, mund të organizohet shkollimi në shtëpi / spital. Duhet të merret leja e veçantë dhe procesi rregullohet nga Autoritetet Kombëtare të Arsimit.

Rumani

Shkollimi shtëpiak nuk është i lejuar. Sipas Kodit Penal (neni 377, paragrafi 1) "prindi ose personi të cilit i është besuar një i mitur, sipas ligjit, dhe i cili në mënyrë të pajustificueshme e tërheq ose e pengon në çdo mënyrë të ndjekë arsimin e detyrueshëm të përgjithshëm, dënohet me burgim nga 3 muaj deri në një vit ose me gjobë".

Ekziston një përjashtim në Ligjin Kombëtar të Arsimit Nr. 1/2011, i cili synon fëmijët që nuk mund të lëvizin për arsye mjekësore. "Për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore ose që nuk mund të lëvizin për arsye mjekësore, është e mundur organizimi i shkollimit shtëpiak ose në institucionet shëndetësore".

Nën kushtet në të cilat ligji rumun nuk lejon shkollimin shtëpiak, alternativa që prindërit kanë është ta regjistrojnë fëmijën e tyre në "shkollat ombrellë", të shumta jashtë vendit. Praktikisht, fëmija shfaqet në dokumentacion në një shkollë private që ofron diploma të njohura në disa vende, ekuivalente me ato në shkollat publike. Kështu, ata që kanë përfunduar një shkollë të tillë "ombrellë", mund të marrin, për shembull, provimin e diplomës dhe pastaj vazhdojnë studimet e tyre.

Spanjë

Për arsimin e detyruar është e ndaluar; megjithatë, disa shkollime shtëpiake bëhen gjatë peridhës parashkollore (në varësi të prindërve dhe organizatave).

2. SHKOLLAT JO PUBLIKE

a) Shkollat Alternative (Waldorf, shkollat Montessori)

Poloni

Ka shumë shkolla private alternative në Poloni. Kjo përfshin qytetet e Varshavës, Krakovës, Poznańit, Wrocław, Łódź, Gdańsk, Szczecin, Bydgoszcz, Lublin dhe Rzeszów.

Ekzistojnë disa lloje të ndryshme të shkollave private dhe jopublike në Poloni. Kjo përfshin shkollat alternative. Shkollat alternative janë veçanërisht të njohura në nivel parashkollor dhe fillor. Ata ofrohen edhe në shkollën e mesme.

Shkollat alternative të zakonshme në Poloni janë Montessori, Waldorf, IB, dhe shkollat speciale të arsimit. Këto shkolla janë një mundësi e mirë për studentët ndërkombëtarë dhe të brendshëm.

<http://www.ourkids.net/pl-en/alternative-schools-in-poland.php#maincontent>

Portugali

Shkolla duhet të respektojë ligjin nr. 553/80, të datës 21 nëntor, e cila miraton Statutin e Arsimit Private dhe Kooperativ. Kryesisht janë shkollat private. Shkolla publike – Mësimdhënësi mund të aplikojë disa orientime, por duhet të pranohet nga Këshilli Pedagogjik. Të gjitha shkollat publike mund të ndryshojnë dhe përshtatin orientimet e ndryshme shkollore deri në 25% të planprogramit kombëtar.

Maqedonia e Veriut

Shkolla Montessori në Maqedoninë e Veriut është një parashkollë (çerdhe) private për fëmijët 2-6 vjeç. Është themeluar në vitin 1991. Ata ndjekin parimet e Maria Montessori dhe avokojnë punën e saj (shih <http://www.montessori.mk/>).

Nova International School (Shkolla Internazionale NOVA) është një shkollë ditore e pavarur në Shkup, Maqedonia Veriore, e cila ofron një program arsimor nga mosha parashkollore deri në klasën e 12-të për mbi 600 nxënës nga mbi 40 vende të ndryshme. Shkolla drejtohet nga një Bord Shkollor prej 9 anëtarësh. Është akredituar nga Komisioni i Akreditimit Veriperëndimor (NWAC), nga AdvancED, nga Organizata Ndërkombëtare e Baccalaureateve (IBO) dhe nga Ministria e Arsimit e Maqedonisë së Veriut. Shumica e studentëve të NOVA-s regjistrohen në universitete në BE dhe SHBA.

Shkolla Ndërkombëtare QSI e Shkupit është institucion privat jofitimprurës me mësim në gjuhën angleze për nxënësit e shkollave fillore dhe të mesme. Ajo u shërben nxënësve të moshës 3 deri në moshën 18 vjeçare. Përveç programit të rregullt cilësorë ndërkombëtar, Shkolla Ndërkombëtare QSI u ofron studentëve mundësinë për të studiuar gjuhën maqedone, frënge, gjermane dhe italiane. Është akredituar nga MSA.

Shkolla Amerikane e Maqedonisë është e akredituar nga Komisioni për Akreditimin Ndërkombëtar dhe Transregional. Kjo shkollë ndërkombëtare ofron studentëve të saj një mundësi për të ndjekur mësimet

vetëm në gjuhën angleze në grupe të vogla. Shkolla ofron provime SAT dhe TOEFL. Studentët gjithashtu janë të përgatitur për provimet e maturës shtetërore dhe provimet ESOL të Universitetit të Kembrixhit (FCE, CAE dhe CPE).

Shkolla e Mesme Ndërkombëtare (IHS) është një shkollë e mesme private me arsim në gjuhën maqedonase dhe angleze.

Francë

Në Francë janë 2 shkolla Montessori në Rennes, Mësimi pedagogjik Freinet (në shkollën publike falas), Mësimi pedagogjik Decroly dhe Steiner (shkolla fillore Les Capucines à Rennes),

<http://creer-son-ecole.com/choisir-son-ecole/les-ecoles-independantes-en-bref>,

<http://www.ecoledecroly.be>,

<http://steiner-waldorf.org>

<https://www.montessori-spirit.com/fr/ecoles>

Turqi

Këto shkolla mund të hapen nën ligjin numër 26434 dhe me titull "Özel Öğretim Kurumları Kanunu" (Ligji për Institucionet e Arsimit Private). Ata duhet të veprojnë sipas ligjit.

Rumani

Sistemi arsimor kombëtar (parashkollor, fillor dhe i mesëm) përbëhet nga të gjitha njësitet arsimore të autorizuar/akredituara publike, private dhe konfesionale.

Shteti siguron fonde bazë për të gjithë studentët në të gjitha njësitet arsimore të autorizuar/akredituara publike, private dhe konfesionale.

Shkollat private janë të disponueshme në të gjitha nivelet e arsimit dhe kanë një shkallë të lartë të autonomisë me mundësinë e zgjedhjes së kurrikulës(planprogram) publike.

(1) Arsimi privat dhe konfesional organizohet sipas parimit jofitimprurës në njësitet e arsimit universitar, në të gjitha nivelet dhe format, sipas legjislacionit në fuqi.

(2) Kriteret, standardet dhe treguesit e performancës që institucionet private dhe konfesionale të arsimit parauniversitar duhet të përmbushin, janë të njëjta me ato që duhet të përmbushen nga njësitet e arsimit shtetëror.

(3) Njësitet private të arsimit janë njësi të pavarura, autonome, organizative dhe ekonomike-financiare, të bazuara në pronën private të garantuar me Kushtetutë.

(4) Autorizimi i përkohshëm i funksionimit, akreditimi dhe vlerësimi periodik i arsimit privat dhe konfesional të arsimit të mesëm kryhen nga Agjencia Rumune për Cilësi në Arsimin Parauniversitar (ARACIP), sipas legjislacionit në fuqi. (Por nëse, për shembull, një shkollë private në Bukuresht ndjek kurrikulën kombëtare të Anglisë dhe Uellsit, ajo duhet të kërkojë akreditimin nga Ministria e Arsimit të Mbretërisë së Bashkuar dhe autorizim nga ARACIP rumune. Për këtë, shkolla duhet të paguajë ARACIP-in për të vizituar dhe vlerësuar shkollën.)

(5) Edukimi universitar i akredituar privat dhe konfesional mbështetet nga shteti, kushtet janë të përcaktuara me vendim të Qeverisë.

(6) Shteti mbështet dhe koordinon arsimin privat dhe konfesional në përputhje me ligjin, në respekt të plotë të të drejtave të tij.

(7) Drejtorët e njësive të arsimit privat caktohen nga menaxhmenti i personit juridik themelues, në përputhje me kriteret e kompetencës. Akti i emërimit duhet t'i njoftohet inspektoratit të shkollës në të cilin vepron njësia përkatëse.

Shkollat publike dhe private (niveli parashkollor, niveli fillor dhe i mesëm) si dhe grupet / klasat / strukturat e integruara në njësi publike ose private të akredituara ose të autorizuara përkohësisht veprojnë në bazë të parimit jofitimprurës, sipas ligjit.

Të gjitha këto forma të edukimit alternativ janë përbërës të publikut, arsimit të sponsorizuar nga shteti dhe jo të sistemit privat.

b) Shkollat fetare

Poloni

Në Poloni ka shumë shkolla fetare, sidomos shkolla katolike.

* Arsimi katolik në Poloni - një rrjet shkollash të drejtuar nga të ashtuquajturit personat juridikë të kishës (kongregacione fetare, dioqeza ose famulli), ose nga shoqata dhe fondacione të ndryshme, si dhe nga individë privatë. Në vitin 2009, në Poloni kishte 500 shkolla katolike, dhe atje kishin studiuar mbi 54 mijë studentë, që është një përqindje relativisht e vogël në raport me numrin e të gjithë studentëve në vend, që në 2009 ishte 4.4 milion.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Szkolnictwo_katolickie_w_Polsce

Portugali

Dekreti i Ligjit nr. 553/80, të datës 21 nëntor, e cila miraton Statutin e Arsimit Private dhe Kooperativ. Shkollat mund të kenë një përmbajtje konfesionale dhe një orë morali dhe religjioni.

Spanjë

Ekziston një formë e veçantë ligjore me marrëveshje ndërmjet Qeverisë Spanjolle dhe Kishës Katolike, e ashtuquajtura Shkolla 'Concertada' (~bashshkë-pajtuar-rregulluar"), një përzierje e Shkollës me financim publiko-privat.

Maqedonia e Veriut

Shkollat e mesme fetare në Maqedoni nga viti 2015 janë institucione publike. Në vitin 2015, ministri i Arsimit dhe Shkencës njoftoi se shkollat e mesme fetare në Maqedoni, që punojnë nën patronazhin e bashkësive fetare, do të jenë nën juridiksionin e Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës. Qëllimi është që studentët që mbarojnë shkollat fetare - shkollat e mesme teologjike ose shkollat e mesme islame (medresen) - të mund të regjistrohen jo vetëm në Fakultetin e Teologjisë, përkatësisht në Fakultetin e Studimeve Islamike, por edhe në shumë fakultete të tjera, që do të thotë do të duhet të marrë provimin e shtetit.

Francë

Institucioni privat nën kontratë të shtetit (Ministria e Arsimit Kombëtar) 4 KATEGORITË: Çifutët, Muslimanët, Katolikët, Protestantët) Shifrat kryesore të edukimit katolik 2016-2017

<https://enseignement-catholique.fr/chiffres-cles-2017/etablisements.html>

Në fillim të vitit shkollor (Në vjeshtë) 2016, arsimi katolik përbëhej nga 2 085 000 nxënës, ndër të cilët: 865 165 nxënës në shkallën e parë dhe 1 172 795 nxënës në shkallën e dytë (kolegj dhe shkollë të mesme), duke përfshirë pastaj programin bachelor (le baccalauréat në Francë). 7 435 institucione arsimit të religjionit katolik nën kontratë, prej të cilave: 4518 shkolla fillore, 1568 shkolla të mesme (kolegje), 1147 shkolla të mesme.

Rumani

Kultet fetare të miratuara nga shteti kanë të drejtën të organizojnë edukimin fetarë duke krijuar dhe administruar qendrat e tyre private të arsimit dhe institucioneve, në përputhje me dispozitat e Ligjit Kombëtar të Arsimit Nr. 1/2011.

c) Shkollat Demokratike

Poloni

Edukimi demokratik është një ideal edukativ në të cilin demokracia është njëkohësisht një qëllim dhe një metodë e mësimdhënies. Ajo sjell vlera demokratike në arsim dhe mund të përfshijë vetëvendosjen brenda një bashkësie të barabartë, si dhe vlera të tilla si: drejtësia, respekti dhe besimi. Edukimi demokratik shpesh është mjaft emancipues, me zërat e studentëve që janë të barabartë me mësuesit.

https://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_education

Shkollat demokratike veprojnë në Poloni, p.sh. Shkolla demokratike në Krakov, Zielna 57.

Portugali

Shkolla duhet të respektojë ligjin nr. 553/80, të datës 21 nëntor, e cila miraton Statutin e Arsimit Private dhe Kooperativ.

Spanjë

Pothuajse pjesa më e madhe e shkollave demokratike në Spanjë i'u mungon homologimi / akreditimi, por ka disa që miratohen nga disa Rajone.

Francë

A Dinan Association l'Eco'Motiv, nuk është e hapur për momentin, projekti është në fazën fillestare.

<https://www.zeste.coop/fr/decouvrez-les-projets/detail/le-village-dynamique>

<http://ecoledelacroiseedeschemins.fr>

<http://www.ecole-dynamique.org>

<http://www.eudec.fr>

2018: 37 shkolla të hapura dhe 48 projekte fillestare. Misioni: të promovojë një qasje që i lejon fëmijët të bëjnë zgjedhjen e tyre në lidhje me mësimin e tyre (mësimdhënien) dhe të gjitha fushat e tjera të jetës.

Rumani

Sipas paragrafit: "Të gjitha shkollat publike dhe private të autorizuar / akredituar janë në dispozicion në të gjitha nivelet e arsimit dhe kanë një shkallë të lartë të autonomisë me mundësinë e zgjedhjes së kurrikulës publike, sipas legjislacionit në fuqi". Duhet të jetë e mundur për t'i organizuar ato. Por sipas hulumtimeve tona, nuk ka shkolla demokratike në Rumani.

d) Llojet e tjera të shkollave

Portugali

Shkollat profesionale.

Francë

Shkolla e Berlioz. Berlioz është një rrjet i shkollave private, laike, me pedagogjinë e së cilës frymëzohet nga veprat shkencore të Doktoreshës Italiane Maria Montessori.

<http://www.alecoledeberlioz.com>

Rrjet special në Francë: *L'école du troisième* Lloji = Shkolla e tipit të tretë me Bernard Collot.

<http://education3.canalblog.com/archives/2013/12/05/28594836.html>

<http://www.sequana-lamaisondesenfants.fr/le-projet-educatif>

Turqi

Shkollat e huaja mund të hapen nën kuadrin e marrëveshjeve ndërkombëtare.

Rumani

Të gjitha shkollat publike dhe private të autorizuar / të akredituara janë në dispozicion në të gjitha nivelet e arsimit dhe kanë një shkallë të lartë të autonomisë me mundësinë e zgjedhjes së kurrikulës publike, sipas legjislacionit në fuqi.

3. SHKOLLAT SHITESË / SHKOLLAT DYTËSORE

a) Shkollat e gjuhëve

Poloni

Ka shumë shkolla të ndryshme të gjuhëve në Poloni. Klasat atje janë shtesë (pas shkollës) dhe zakonisht kërkohet pagesë. Në Poloni ka edhe shkolla fillore dhe të mesme dygjuhësore, klasa që ofrohen në dy gjuhë.

Portugali

Shkollat private të organizuara nga ofruesit si institutet zyrtare të gjuhëve (Këshilli britanik, Cervantes, Alliance Française ...) dhe shkolla të tjera të gjuhëve me marrëveshje të veçanta me atë të mëparshme (diplomë Kembrixh ...) Këto shkolla ofrojnë diploma të njohura nga universitetet ndërkombëtare. Nuk kanë ndonjë korrelacion me shkollat e detyrueshme por mund të njihen nga universitetet dhe nga akreditimi, në varësi me nivelin e diplomës.

Maqedonia e Veriut

Akademia e Fëmijëve Britanikë - një çerdhe në gjuhën Angleze. Gjuhët të tjera si: gjuha franceze, italiane ose gjermane janë në dispozicion.

Ecole française internationale de Skopje - Shkollë e gjuhës franceze që u shërben nxënësve të ***Ecole maternelle***.

Francë

Gjuhë të veçantë nga Rajonet në Francë: Baske, Breton, Katalan, Corse, Créole, Gallo, Occitan / Langue d'Oc, gjuhët rajonale të Alsases, gjuhët rajonale nga Pays Mosellans, Tahiti dhe gjuhët Melanesiane. Deri më 13 Korrik 2013, Studentët që praktikojnë / flasin një gjuhë në shkollë: Alsase(73,000), okseanez (62,000), Breton (35,000), Corse (34,000), Creole (17,000), Baske (14,000), Katalonje (13,000) dhe Tahitian (13,000) gjuhët melaneziane (4000), gallo (500).

Institucioni privat Diwan Breton nën kontratë të shtetit (Ministria e Arsimit Kombëtar).

<http://dinan.diwan.bzh/fr> dhe <http://www.diwan.bzh>

Ligji DEIXONNE (ligji nr. 51 - 48 i 11 janarit 1951 në lidhje me mësimet e gjuhëve dhe dialektet lokale) është i pari dhe i vetmi deri më sot, që lidhet posaçërisht me mësimin e gjuhëve rajonale. Ajo përcakton njohjen zyrtare të ekzistencës së gjuhëve të caktuara rajonale (okulani, bretoni, baskishtja dhe katalonishtja, gjuhët e tjera do të shqyrtohen më vonë).

Romania

Të gjitha shkollat publike dhe private të autorizuar / të akredituara janë në dispozicion në të gjitha nivelet e arsimit dhe kanë një shkallë të lartë të autonomisë me mundësinë e zgjedhjes së kurrikulës publike, sipas legjislacionit në fuqi.

b) Shkollat e muzikës

Poloni

Arsimi muzikor në Poloni krijon një sistem të ndarë nga shkollat e përgjithshme, gjë që krijon fëmijë me aftësi të talentuara muzikore, dhe të rinj që u mundësonë edukim individual dhe të papaguar në fushën e muzikës. Organet drejtuese të shkollave janë:

Ministria e Kulturës dhe Trashëgimisë Kombëtare dhe institucionet vartëse: Departamenti i Arteve dhe Edukimit Kulturor të Ministrisë së Kulturës dhe Arteve dhe Qendrës për Edukimin Artistik; njësitë e qeverisjes lokale; personave fizikë ose shoqatave.

Sistemi bazohet në një model arsimor tre nivelesh, që mbulon arsimin fillor (niveli i parë) arsimin e mesëm (të dytë) dhe atë të lartë (shkolla muzikore, dikur konservator ose shkollë muzikore më e lartë, aktualisht akademi muzikore ose universiteti i muzikës).

Shkollat e drejtuara nga Ministria e Kulturës dhe Trashëgimisë Kombëtare dhe njësitë e qeverisjes lokale (si dhe disa të tjerë) kanë statusin e shkollave publike dhe drejtohen nga individë apo shoqata private jo-publike. Disa shkolla jopublike kanë kualifikime identike në arsim si shkolla publike.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Szko%C5%82a_muzyczna

Portugali

Shkollat Publike ose shkollat private që ofrojnë diploma të dyfishta (muzikore dhe akademike) ose që ofrojnë vetëm studime muzikore dhe gradë shkencore (në këtë rast nxënësi ose nxënësit duhet të regjistrohen në shkollë përmes akademisë) dhe të integrohen ose të vazhdojnë shkollën e muzikës. E gjitha bie nën kornizë të Ligjit për Edukimin Artistik nr. 225/2012, 30 Korrikut.

Maqedonia e Veriut

Shkolla muzikore është shkollë publike në Maqedoni e ashtuquajtura: "Shkolla publike për balet dhe muzikë".

<http://www.dmbuc.edu.mk/index.htm>

Francë

Në kolegji, CHAM (planifikimi i orëve në klasë për muzikë instrumentale dhe vokale), në shkollat e mesme (për shembull, kolegji Roger Vercel për Dinan).

<http://conservatoires-de-france.com/association>

Shkolla e muzikës: Akademia në nivel kombëtar në Francë: Akademitë e Francës janë drejtorë (menaxherë) shoqata profesionale artistike e institucioneve arsimore që nga viti i akreditimit më 1989. Grupet e lit-së (përfshijnë) përfaqësuesit e strukturave të mësuesve/profesorëve të muzikës, valleve dhe teatrit. <http://conservatoires-de-france.com/association>

Turqia

Një lloj i veçantë i shkollës i quajtur "Shkolla e mesme e Artit figurativ" u jep trajnim në fushën e arteve, studentëve të zgjedhur në këtë shkollë përmes një provimi. Studentët mund të ndjekin muzikë, vizatim, drama etj. Trajnimit e tilla mbahet në këto shkolla.

Rumania

Të gjitha shkollat publike dhe private të autorizuar / të akredituara janë në dispozicion në të gjitha nivelet e arsimit dhe kanë një shkallë të lartë të autonomisë me mundësinë e zgjedhjes së kurrikulës publike, sipas legjislacionit në fuqi.

c) Shkollat e sportit

Poland

Një lloj i shkollave në Poloni në të cilat ka trajnim sportiv në një ose disa disiplina sportive, në të paktën dy degë sportive (klasa) së paku 15 nxënësve në një degë dhe së paku tre klasa pasuese të një lloji të caktuar të shkollës. Shkollat sportive mund të jenë shkolla fillore, shkolla të mesme të ulëta dhe shkolla të mesme për të rinjtë.

Nxënësit e shkollave sportive mbajnë së paku 10 orë sport çdo javë. Në shkollat sportive, realizohen fazat e mëposhtme të trajnimit të sportit:

Të synuara - të zbatuara në klasat 4-6 të shkollës fillore dhe të gjitha klasat e ulëta të shkollës së mesme; Qëllimi i tij kryesor është të zbulojë predispozitat dhe talentet e nxënësve dhe të përcaktojë disiplinën ose fushën e sportit në të cilën do të zhvillohet trajnimi i mëtejshëm;

Specialist - zhvillohet në shkollat e mesme.

Me përjashtime janë disiplina të tilla si noti, gjimnastikë artistike, gjimnastikë sportive, akrobaci sportive, patinazh artistik, ski në alpe dhe pingpong, në të cilën një fazë trajnuese sportive mund të zbatohet nga klasa e parë e shkollës fillore dhe nga klasën e parë e specializuar e shkollës së mesme.

Shkollat sportive mbajnë më pak orë në trajnime sportive sesa trajnimet në kampionatet sportive.

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Szko%C5%82a_sportowa_\(Polska\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Szko%C5%82a_sportowa_(Polska))

Portugali

Shkollat sportive janë pothuajse Klube ose Shoqata të bazuara në shoqërinë civile. Ata janë nën legjislacionin e Institutit portugez për sport dhe rini. Dhe në qoftë se ata ofrojnë sporte federale, ata janë të përshtatura me rregulloret e Federatave të ndryshme të çdo Sporti.

Maqedonia e Veriut

Shkolla sportive është një shkollë publike në Maqedoni.

Francë

Në shkollën e mesme, opcioni studime sportive lejon nxënësit të arrijnë një nivel të lartë të praktikës në sportin e tyre gjatë trajnimeve dhe garave javore. Sporte të shumta janë propozuar në më shumë se 600 shkolla të mesme të Francës.

<https://www.orientation.com/sections-sports-etudes-dossier/sport-etudes-lycee-info>

Në universitet: shkencat dhe teknikat e aktiviteteve fizike dhe sportive (opsioni STAPS). Pas shkollës së mesme, ka shkolla të specializuar sportive. Më shumë se 100 sporte të ndryshëm propozohen në kuadër të këtyre strukturave të studimeve sportive.

Turqia

Shkolla e Lartë Sportive - është një lloj i shkollës që përzgjedh nxënësit e talentuar përmes një provimi dhe i stërvit ata në sporte.

Rumania

Të gjitha shkollat publike dhe private të autorizuar / të akredituara janë në dispozicion në të gjitha nivelet e arsimit dhe kanë një shkallë të lartë të autonomisë me mundësinë e zgjedhjes së kurrikulës publike, sipas legjislacionit në fuqi.

d) Lloje të tjera të shkollave

Maqedonia e Veriut

Shkolla e Dizajnit dhe Artit, Shkolla e Telekomunikacionit, Shkolla e Arkitekturës.

Francë

Për fëmijët / adoleshentët me aftësi të kufizuara: Rrjetet e ndihmave të specializuara për nxënësit me rezultatet më të ulëta (Rased): njësiti e vendosura për përfshirjen e shkollës (ULIS), një klasë *Segpa* (seksioni i përshtatur i arsimit të përgjithshëm dhe profesional)) dhe EREA (Qendrat rajonale të arsimit të përshtatur).

<http://eduscol.education.fr/cid53163/les-unites-localisees-pour-l-inclusion-scolaire-ulis.html> (ULIS), <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F32752> 5 (SEGPA), <http://eduscol.education.fr/pid23264/dispositifs-relais.html> (Dispositif Relais), Les établissements régionaux d'enseignement adapté (EREA)

<http://eduscol.education.fr/cid46766/les-etablissements-regionaux-d-enseignement-adapte.html>

Në shkollë, është një pyetje në arsimin special, në sektorin primar, në RASED dhe Shkollën ULIS. Në arsimin e mesëm, është shkollë SEGPA dhe ULIS dhe shkollë e mesme. EREA-LEA janë institucionet e vetme në të njëjtën kohë shkollë të pastërta dhe të specializuara.

4. AKTIVITETE SHITESË NËPËR SHKOLLË

a) Aktivitete jashtë planprogramit mësimor në shkollë

Poloni

Aktivitetet jashtë planprogramit mësimor - klasa që zhvillohen në ose jashtë shkollës që nuk janë pjesë e kurrikulës(planprogramit) së detyrueshme të shkollës dhe janë të një natyre fakultative(zgjedhore). Ka lloje të ndryshme të klasave: të përgatiten për provime, të fitojnë njohuri shtesë në çështje me interes për studentët/nxënësit, të mësojnë gjuhë të huaja etj. Qëllimi i organizimit të aktiviteteve jashtë planprogramit mësimor është të zgjojë dhe të zhvillojë interesat e studentëve/nxënësve.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zaj%C4%99cia_pozalekcyjne

Portugali

Çdo shkollë propozon çdo vit planin edukativ nga këshilli pedagogjik në Këshillin e Shkollës, i cili e miraton atë. Ky këshill përbëhet nga përfaqësues të shoqërisë civile, autoriteteve lokale, mësuesve, lidhjes së nxënësve/studentëve dhe këshillit të prindërve. Ky plan propozon të gjitha aktivitetet jashtë planprogramit mësimor në shkollë ose i cili poashtu ofrohet nga shkollë. Në shkollat fillore ka AEC - Aktivitete jashtë planprogramit mësimor për ata që janë të interesuar në të, 2 orë në ditë.

Spanjë

Secili student është i lirë të bashkohet me këto kurse.

Maqedonia e Veriut

Në raste të rralla mësuesit japin mësim shtesë për nxënësit (zakonisht mësuesit e matematikës si dhe të gjuhëve të huaja).

Francë

TAP: Temps d'activité péri-scolaire (për 6-11 vjeç). "TAP është koha e aktiviteteve të organizuara dhe të përkujdesura nga komuna pas mbarimit të orëve mësimore. Këto aktivitete synojnë të favorizojnë qasjen e të gjithë fëmijëve në fushën kulturore, artistike, sportive etj.

Kjo kohë e aktiviteteve jashtë planprogramit mësimor (TAP) duhet t'u lejojë fëmijëve të zbulojnë aktivitete të ndryshme manuale ose intelektuale. Bëhet fjalë për një zbulim ose për

ngritjen e vetëdijes fusha të ndryshme si vallëzimi, arti nëpërmjet plastikës, teatri, muzika, badminton, kopshtari etj.

Turqia

Në fillim të vitit, bëhet një plan për të rregulluar të gjitha aktivitetet jashtë planprogramit mësimor në shkollë. Kufizimet janë të përcaktuara në ligj dhe gjithashtu shkollat veprojnë sipas kushteve të tyre; për shembull në mënyrë që të hapet një klasë shahu duhet të ketë një mësues në shkollë i cili ka një certifikatë që u jep të drejtë atyre të mësojnë lojën e shahut.

Rumani

Ato mund të kryhen gjatë vitit shkollor dhe në bazë të planifikimit të mbetur në vendimin e çdo institucioni arsimor, sipas urdhrat të Ministrit të Arsimit Kombëtar dhe Kërkit Shkencor mbi strukturën e vitit shkollor të vlefshëm përgjatë vitit shkollor përkatës.

b) Aktivitete pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga mësimdhënësit

Poloni

Në Poloni ekzistojnë shumë aktivitete të ndryshme pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga mësuesit brenda objektit shkollor - lloji i aktivitetit zakonisht varet nga nevojat e nxënësve dhe interesat e mësuesve.

Portugali

Këshilli i prindërve në secilën shkollë dhe / ose autoritetet lokale ofrojnë aktiviteteve pas mësimit të rregullt shkollor si ndihmë për familjen sepse qëndrojnë deri në orët e vonshme sipas orarit të tyre punës.

Maqedonia e Veriut

Mësuesit e sportit dhe muzikës zakonisht ofrojnë mësim shtesë për filloristët ose nxënësit e shkollave të mesme (për shembull: Mësuesit e sportit zakonisht bëjnë skuadra të vogla të futbollit që të luajnë me ekipe të ndryshme apo me shkolla të tjera).

Francë

Për adoleshentët në kolegji: Unioni kombëtar i sportit shkollor (UNSS) është federata franceze e sportit shkollor të shkallës së dytë. Multisports(sportet e ndryshme), ajo është e hapur për të gjithë nxënësit e rinj. UNSS (sport) të mërkurën në kolegji (12-15 vjeç). Në kohën e mesditës, profesorët e shkollës së mesme (kolegj) organizojnë për nxënësit shumë klubeve(aktivitete) të ndryshme.

Turqia

Në fillim të vitit, bëhet një plan për të rregulluar të gjitha aktivitetet jashtëshkollore në shkollë. Kufizimet janë të përcaktuara në ligj dhe gjithashtu shkollat veprojnë sipas kushteve të tyre; për

shembull në mënyrë që të hapet një klasë shahu duhet të ketë një mësues në shkollë i cili ka një certifikatë që u jep të drejtë atyre të mësojnë lojën e shahut.

Romania

Të gjitha këto aktivitete jashtë planprogramit mësimorë mund të bëhen në partneritet me studentët, prindërit, institucionet, organizatat joqeveritare dhe / ose operatorët ekonomikë.

I. Programi kombëtar "Mënyrë tjetër për të bërë shkollë" ka një kohëzgjatje prej 5 ditë pune rresht gjatë vitit shkollor dhe mund të drejtohet në bazë të një planifikimi që mbetet në vendimin e secilës shkollë sipas urdhrit të Ministrit të Arsimit Kombëtar dhe Kërkimi Shkencor mbi Strukturën e Vitit Shkollor, viti shkollor përkatës. (OMENCS Nr 5034 / 29.08.2016)

II: Programi "Shkollë pas shkollës": (1) Institucionet arsimore munden, me vendim të bordit të drejtorëve, të zgjerojnë aktivitetet e tyre me nxënësit pas orarit të shkollës nëpërmjet programit "Shkolla pas shkollës". (2) Në partneritet me autoritetet publike vendore dhe këshillat e prindërve, programi "Shkolla pas shkollës" ofron aktivitete arsimore, rekreative dhe aktivitete të kohës së lirë për të rritur shkathtësitë e fituara ose të përshpejtuara të të mësuarit, si dhe aktivitetet e ndihmës së parë mjekësore. Kudo që është e mundur, partneriteti mund të arrihet me organizatat joqeveritare me kompetenca në terren. (3) Programet "Shkollë pas shkollës" organizohen në bazë të një metodologjie të miratuar me urdhër të Ministrit të Arsimit, Kërkimit, Rinisë dhe Sportit. (4) Shteti mund të financojë programin "Shkollë pas shkollës" për fëmijët dhe nxënësit në grupe të pafavorizuara, sipas ligjit. "(Neni 58, Edukimi kombëtar nr. 1/2011). Më shumë informacion në OMECTS Nr 5349 / 7.09.2011.

III. Aktivitetet jashtë planprogramit mësimorë mund të kryehen gjatë vitit shkollor dhe mund të kryhen në bazë të planifikimit të mbetur në vendimin e çdo institucioni arsimor, sipas urdhrit të Ministrit të Arsimit Kombëtar dhe Kërkimeve Shkencore mbi strukturën e vitit shkollor të vlefshëm për vitin shkollor përkatës.

IV. Aktivitete tjera jashtë planprogramit mësimorë që ndodhin gjatë vitit shkollor me miratimin e udhëheqjes shkollore.

c) Aktivitete pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga vullnetarët

Poloni

Është e mundur që një mësues të ftojë një specialist për një mësim të lëndës së tij / saj ose për një mësim shtesë. Për shembull, gjithashtu është e mundur të ftojme nxënës të diplomuar nga shkolla e mesme, të cilët tani janë studentë të universitetit, t'u tregojnë nxënësve për përvojat e tyre.

Portugali

Organizatat e shoqërisë civile sigurojnë mbështetjen e nxënësve dhe studentëve në disa përmbajtje shkollore ose ndihmojnë për të bërë punët në shtëpi gjatë vitit shkollor. Kjo strukturë kryhet nga ana e vullnetarëve.

Francë

<https://www.tousbenevoles.org/trouver-une-mission-benevole/accompagnement-scolaire>,
<https://www.entraidescolaireamicale.org>

L'Entraide Scolaire Amicale (E.S.A), Shkolla e Ndhmës së Ndërsjelltë miqësore, vullnetarë partiak,
<http://www.lireetfairelire.org>

Shoqatat e ndryshme të solidaritetit në Francë propozojnë për fëmijët këtë veprim.

Turqia

Këto aktivitete mund të organizohen sipas kërkesës, por përsëri ka disa kushte; të paktën 10 studentë janë të nevojshëm për të organizuar një aktivitet të tillë, leje speciale duhet të merret nga Drejtoria Lokale e Arsimit Kombëtar.

Romania

Ato mund të bëhen vetëm me miratimin e lidershit të shkollës.

d) Lloje tjera aktiviteteve nëpër shkollë

Spanjë

Kompjuterizimi, ushqimi (mëngjesi, dreka dhe / ose meze) dhe çdo aktivitet tjetër me leje të shprehur nga Drejtoria e Arsimit të Rajonit.

Francë

Klasa e Gjëlbert ose Klasa e Gjëlber e Zbulimit

<http://www.education.gouv.fr/bo/2005/2/MENE0402921C.htm>

«Klasë e Gjëlbert» është një qëndrim që mund të kalojë disa ditë deri në disa javë në fushatë ose në një tematikë (det, fermë, mal ...). Ky udhëtim është pa prindërit e tyre. Udhëtimi mbikëqyret nga mësuesit e tyre. Klasa e gjëlbert është veçanërisht për nxënësit e kopshtit dhe filloristët. Gjatë këtij qëndrimi, nxënësit zbulojnë mjedisin dhe marrin pjesë në disa aktivitete në natyrë. Organizimi i qëndrimit të tyre u lejon atyre të alternojnë ndërmjet fushave (kurset, çmimet, oborret) dhe aktiviteve të kohës së lirë.

Rumania

Edukimi për fëmijët dhe të rinjtë, të aftë për performancë të lartë:

(1) Shteti do të mbështesë fëmijët dhe të rinjtë me performancë të lartë, si në qendrat arsimore ashtu edhe në qendrat e ekselencës apo përsosmërisë. Qendrat e përsosmërisë ngrihen me urdhër të Ministrit të Arsimit, Kërkimit, Rinisë dhe Sportit.

(2) Koordinimi i veprimeve të parashikuara në paragrafin (1) sigurohen nga Qendra Kombëtare për Trajnim të Diferencuar, e themeluar me vendim të Qeverisë, të iniciuar nga Ministria e Arsimit, Kërkimit, Rinisë dhe Sportit.

(3) Burimet njerëzore, mësimore, informative, materiale dhe burimet financiare për mbështetjen e fëmijëve dhe të rinjve, të aftë për performancë të lartë sigurohen nga njësitë arsimore dhe inspektoratet shkollore, sipas normave metodologjike të hartuara nga Ministria e Arsimit, Kërkimit, Rinisë dhe Sport.

(4) Për të mbështetur fëmijët dhe të rinjtë, të aftë për performancë të lartë, Ministria e Arsimit, Kërkimit, Rinisë dhe Sporteve organizon olimpiadat dhe garat, kampet e profileve të ndryshme, simpoziume dhe aktivitete të tjera specifike dhe jep bursa dhe forma të tjera të mbështetjes materiale.

(5) Fëmijët dhe të rinjtë me performancë të lartë përfitojnë, pavarësisht nga mosha e tyre, nga programet arsimore që respektojnë orientimet e tyre të mësimi dhe të performancës. Këto programe po thellojnë mësimin, grupojnë aftësitë, pasurojnë kurrikulën me fusha të reja, udhëzojnë dhe transferojnë kompetencat, përshpejtojnë promovimin sipas ritmit individual të mësimi ". (Neni 57, Ligji mbi Arsimin Kombëtar Ligji Nr. 1/2011))

5. AKTIVITETE PAS MËSIMIT TË RREGULLT SHKOLLOR TË ORGANIZUARA JASHTË OBJEKTIT SHKOLLOR PËR T'I PËRMIRËSUAR ARRITJET EDUKATIVE:

a) Leksione universitare të hapura ose të organizuara për nxënësit

Poloni

Ideja e mësimëve universitare për nxënësit ekziston në Poloni, ekziston, për shembull, organizata jofitimprurëse "Uniwersytet dzieci", e cila organizon shumë aktivitete të ndryshme të këtij lloji. <https://www.uniwersytetdzieci.pl>

Portugali

Shoqatat studentore ose departamentet e Universitetit ofrojnë kurse si "zgjatje studentore" që mund të njihen ose jo me kredi. Ato janë të hapura jo vetëm për studentët, por për të gjithë sipas një rregullit të qasjes apo aksesit.

Spanjë

Ditë të hapura për familjet dhe nxënësit e shkollës së mesme dhe maturantët.

Maqedonia e Veriut

Universitetet promovojnë vetveten kur bëhet fjalë për regjistrimin e studentëve të rinj në vitin e parë akademik të ciklit të studimeve, prandaj gjatë atyre ditëve ka disa orë të organizuara për nxënësit, përndryshe nuk ka asgjë që vjen nga universitetet drejtuar nxënësve apo për nxënësit!

Francë

Misioni: Të veprojë në partneritet me qytetet dhe Departamentin e Arsimit për të lejuar çdo fëmijë, cilido qoftë mjedisi i tij social ose familjar, të arrijë një rrugë suksesi në shkollë. Është një organizatë kombëtare. Coup de Pouce sait Boost. <http://www.coupdepouceassociation.fr/#>

Rumania

Universitetet zakonisht organizojnë mësim të hapura ose mësim falas për nxënësit, veçanërisht për t'iu ndihmuar ata për provimin e pranimit ose për të njoftuar me ofertën e tyre arsimore/edukative.

b) Shkollat laboratorike

Poloni

Në Poloni shkollat laboratorike nuk ekzistojnë.

Maqedonia e Veriut

Kjo është e mundur vetëm për studentët e Mjekësisë dhe nxënësit e shkollës së mesme profesionale të Optikës nën drejtimin e laborantëve.

Francë

Lycée Expérimental de Saint Nazaire (Shkolla e mesme eksperimentale e Saint-Nazaire). **Le Cepmo**, Qendra eksperimentale e arsimit detar në Oléron, e krijuar në Oléron në vitin 1982. Objektivat: një pedagogji e diferencuar, një ndjekje e personalizuar e nxënësve dhe një edukim autonom. <http://cepmo.pagesperso-orange.fr> Le lycée autogéré de Paris (shkolla e mesme e vetë-menaxhuar e Parisit) <http://www.fespi.fr/les-espis/le-lycee-autogere-de-paris>

<https://lycee-experimental.org> Lycée Expérimental de Saint Nazaire (Shkolla e mesme eksperimentale e Saint-Nazaire). Shkolla e mesme eksperimentale është një shkollë publike e cila ofron një pedagogji alternative bazuar në menaxhimin e përbashkët ndërmjet nxënësve dhe anëtarëve të ekipit arsimor. Konkretisht, Stafit, Anëtarët e Ekipit Edukativ dhe studentët, vendosin të punojnë së bashku (vendim, organizim), barazi e të drejtave (një person = një zë për të votuar), "Ata e ndërtojnë shkollën e mesme".

Rumani

Sipas ligjeve rumune ato mund të organizohen, por sipas hulumtimit tonë nuk ka shkolla laboratorike në Rumani.

c) Orë mësimore të organizuara nga bibliotekat, kopshtet botanike, kopshtet zoologjike, muzetë etj.

Poloni

Organizimi i mësimave në muze, kopshte, etj, të cilat përgatiten posaçërisht për nxënësit është një aktivitet i zakonshëm në Poloni.

Portugali

Në Portugali të gjitha Muzetë, Laboratorët si shkecat ekzakte dhe Universitetet, Bibliotekat, kopshtet, kopshtet zoologjike, etj, ofrojnë Leksione ose Punëtori, disa falas, disa me pagesë. Është një mënyrë për të mbledhur fonde në Portugali.

Francë

Centre de Loisirs sans hébergement (CLSH) Qendra e kohës së lirë pa akomodim (pa strehim). Qendra e kohës së lirë për fëmijë është qendra rekreative. Është e hapur të mërkurën dhe / ose pas shkollës. Kjo ndërtesë është e hapur që nga festat e fundvitit. Qendra e kohës së lirë është një organizatë edukative e autorizuar e cila së bashku me Ministrinë për të rinj dhe sport mirëpret fëmijët, jashtë orëve mësim,ore në shkollë dhe gjatë pushimeve.

Rumani

Këto mund të bëhen nga ata dhe në partneritet me studentët, prindërit, institucionet, organizatat joqeveritare dhe / ose operatorët ekonomikë me miratimin e udhëheqjes së tyre.

d) Orë mësimore në bibliotekë, kopshte botanike, kopshte zoologjike, muze etj. që ofrohen nga mësimdhënësit

Poloni

Është e mundur që një mësues të organizojë një mësim në një muze, kopsht zoologjik etj, si pjesë e lëndës së tij / saj ose si një mësim shtesë.

Rumani

Këto mund të bëhen në një partneritet shumëpalësh me mësuesit, studentët, prindërit, institucionet, organizatat joqeveritare dhe / ose operatorët ekonomikë me miratimin e udhëheqjes së tyre.

6. AKTIVITETE PAS MËSIMIT TË RREGULLT SHKOLLOT TË ORGANIZUARA JASHTË OBJEKTIT SHKOLLOR PËR T'IU PËRMIRËSUAR INTERESIN(HOBIN) STUDENTËVE/NXËNËSVE

a) Klube të artit dhe muzikës

Poloni

Pjesëmarrja në klube të artit dhe muzikës është një aktivitet popullor për nxënësit në Poloni. Këto klube organizohen në shkolla ose për shembull në disa institucione kulturore nga mësuesit ose nga njerëz pa edukim pedagogjik.

Portugali

Ka një numër të madh të klubeve të të gjitha aspekteve dhe këto aktivitete afrohen pas shkollës. Është shumë e rëndësishme gjatë kohës së lirë të nxënësve.

Spanj

Varet nga vendimet e prindërve.

Maqedonia e Veriut

Në çdo shkollë ka lloje të ndryshme të klubeve si: Klubet e artit, muzikës, matematikës, sportit, vallëzimit etj.

Francë

Ka shumë aktivitete të tilla, për shembull Kiosk (emri i shkollës muzikore) është akademia e klasifikuar nga Ministria e Akademisë së Kulturës me Ndërkomunitetin e Aglomeratit të Dinjës. Ajo mirëpret çdo vit rreth 750 nxënës nëpër rreth tridhjetë mësues të specializuar.

Turqia

Këto klube hobi mund të organizohen në "Qendrat Rinore", të cilat janë institucione publike dhe organizohen jashtë orarit të shkollës. Ata janë pa pagesë për të gjithë.

Rumani

Programet "Shkolla pas Shkollës" organizohen në bazë të një metodologjie të miratuar me urdhër të Ministrit të Arsimit, Kërkimit, Rinisë dhe Sportit. Shteti mund të financojë programin "Shkolla pas shkollës" për fëmijët dhe nxënësit në grupe të pafavorizuara, sipas ligjit. "(Neni 58, Edukimi kombëtar nr. 1/2011).

Programi "Shkollë pas shkollës" mund të organizohet në hapësirat e disponueshme të njësive të tyre arsimore ose në hapësirat e njësive të tjera arsimore, konsorciume shkollore, etj., Si dhe në pallatet dhe klubet e fëmijëve, klubet e shkollave sportive apo vende të tjera të ofruara nga autoritetet lokale, organizatat joqeveritare me kompetenca në terren, kishë etj "(OMECTS Nr 5349 / 7.09.2011)

b) Klubet e leximit dhe shkrimit

Poloni

Pjesëmarrja në klube të leximit dhe të shkrimit është një aktivitet popullor për nxënësit në Poloni. Këto klube organizohen në shkolla ose për shembull në disa institucione kulturore nga mësuesit ose nga njerëz pa edukim pedagogjik.

Portugali

Ka një numër të madh të klubeve të të gjitha aspekteve dhe këto aktivitete afrohen pas shkollës. Është shumë e rëndësishme gjatë kohës së lirë të nxënësve.

Spanjë

Varet nga vendimet e prindërve.

Maqedonia e Veriut

Në disa shkolla, mësuesit e gjuhës dhe të letërsisë zakonisht krijojnë grupe të ndryshme ku mësuesit inicon një grup që do të miren me shkrime ose lexime të veprave të autorëve të ndryshëm botëror si dhe autorëve shqiptarë (nxënësit e shkollave fillore dhe të mesme)

Francë

Mundësi të shumta të klubeve të ndryshme si: klube të leximit, shkrimit, vizatimit dhe projektimit apo dizajnit.

Rumani

Pallatet dhe klubet e fëmijëve janë institucione publike arsimore, me personalitet juridik, aktivitete të veçanta jashtë planprogramit mësimor, në të cilat kryhen veprime udhëzuese - specifike, përmes të cilave thellon dhe diversifikon njohuritë dhe aftësitë, të cilat zhvillohen dhe praktikohen sipas profesionit dhe mundësisë së fëmijut. Ata vlerësojnë kohën e lirë të fëmijëve nëpërmjet përfshirjes së tyre në projekte edukative. (MECS Order No 4624/2015) "Ka klasa të ndryshme: klasa të gjuhëve të huaja, TIK (teknologjia e informacionit dhe komunikimit), sport, art dhe zanat, muzikë, valle, fjalime dhe debate.

7. AKTIVITETE NË NATYRË

a) Bojskautizëm (Scouting)

Poloni

"Harcerstwo" - Lëvizja sociale dhe arsimore / pedagogjike polake, e cila është pjesë e lëvizjes së skautëve. Bazuar në shërbim, vetë-përmirësim (duke punuar në vetvete) dhe vëllazërim. Rregullat e sjelljes së Skautit përcaktohen nga Ligji për Bojskautizëm dhe ligji i Skautëve. Parimet e sjelljes së nxënësit përcaktohen me premtimin e "Zukut" dhe Ligjit të "Zukut". Lëvizja e skautëve është e formalizuar në një numër organizatash bërthamore që punojnë në vend dhe jashtë (ndërmjet emigrantëve polakë), bazuar në parimet e mësipërme dhe metodën unike të vëzhgimit. Aktualisht, emri "harcerstwo" zakonisht përdoret si termi për versionin polak të zbulimit, shpesh edhe (p.sh. në filma, literaturë), skautët nga vende të tjera quhen "harcerze", por ka dallime të mëdha në bojskautizëm në vendet individuale, dhe nganjëherë dallimi midis skautëve është i justifikuar.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Harcerstwo>

Portugali

Lëvizja e bojskautizmit është e pranishme në Portugali si konfesionale dhe jo konfesionale të organizuara si federata dhe të njohura nga Instituti portugez i Sportit dhe Rinisë.

Spanjë

Në bashkëpunim me Klubet e Bojskautizmit.

Maqedonia e Veriut

Shoqata Skautëve e Maqedonisë së Veriut është një organizatë joqeveritare e cila funksionon në të gjithë territorin e Republikës së Maqedonisë së Veriut me 14 grupe aktive.

“Me metodën e skautit tonë dhe edukimit joformal, ne synojmë t'i imponojmë të rinjtë si një organizatë në të cilën të rinjtë do të gjejnë vendin e tyre dhe të përmirësojnë karakterin e tyre, duke

përfshirë në mënyrë aktive veten në shoqëri ku marren vendimet që e bëjnë botën një vend më të mirë për të jetuar.”

Francë

Në Francë, më shumë se 125 000 skautë dhe udhërrëfyes, ndër të cilët 30 000 vullnetarë ndërmjet moshës 17 dhe 25 vjeç. Në Francë, janë 814 grupe, ndër të cilat 52 kombëtare dhe 9 ndërkombëtar.

Janë të njohura 6 shoqata rinore dhe arsimore nga Ministri i Rinisë dhe Sporteve dhe i miratuar nga shteti: Skautët femra dhe meshkuj të Francës, Skautët izraelit të Francës, Skautët e Natyërs, Skautët unionistë të Francës, Skautët dhe guidat (udhërrëfyesit) e Francës si dhe Skautët musliman të Francës.

<https://www.sgdf.fr> et <http://www.eedf.fr>, <http://www.scoutisme-francais.fr/presse>

Turqia

Shkollat mund të organizojnë aktivitete të bojskautizmit dhe kampet organizohen me leje të posaçme.

Rumani

Skautët rumunë; në tërësi "Organizata Kombëtare e Skautëve Rumun" është organizata kryesore kombëtare e bojskautizmit të Rumanisë. E themeluar në vitin 1913, u bë anëtare e Organizatës Botërore të Lëvizjes së Skautëve (WOSM) në 1993.

Rumania ishte një ndër anëtarët themelues të WOSM-së, pasi kishte zyrtarisht Skautë midis viteve 1913 dhe 1937.

Pas Revolucionit të 1989, ish Skautët dhe të tjerët vepruan për ringjalljen e Bojskautizmit në Rumani. Skautët rumun u krijuan përsëri në vitin 1991, dhe në vitin 1993 fitoi njohje nga Byroja Botërore e WOSM-së. Është bashkë-edukative dhe është prezente në më shumë se 50 lokalitete dhe ka rreth 4000 anëtarë.

b) Hiking, ngjitje (climbing), lojëra grupore etj.

Poloni

Është e mundur që këto aktivitete të gjenden në Poloni. Mund të sigurohen nga kompanitë private (kërkon pagesë) ose nga disa fondacione që punojnë me fëmijët.

Portugali

Ka një numër të madh të klubeve të të gjitha aspekteve dhe këto aktivitete afrohen pas shkollës. Është shumë e rëndësishme gjatë kohës së lirë të nxënësve.

Maqedonia e Veriut

Shoqata të ndryshme ofrojnë këto aktivitete në natyrë për të rinjtë, por zakonisht janë të kufizuara ose nxënësit nuk mund të marrin pjesë në të pa lejen paraprake të prindërve ose pa praninë e tyre.

Francë

Aktivitetet sportive malore duke përfshirë hiking, ngjitje, ski dhe alpinizëm. Kur jetoni në Mal apo vende malore, është kaq e thjeshtë për të gjetur / praktikuar këto aktivitete me nxënësin.

Rumani

Këto aktivitete mund të bëhen në vete, me miqtë ose grupet e organizuara nga shkollat, institucionet, organizatat publike ose ato private.

8. AKTIVITETET VULLNETARE

a) Klubet vullnetare nëpër shkolla

Poloni

Në disa shkolla ka klube vullnetare, nxënësit mund të marrin pjesë në disa veprime bamirësie, ata ndonjëherë vizitojnë së bashku spitale, shtëpi të pleqërisë etj.

Portugali

Shoqatat e studentëve janë shoqata vullnetare dhe ndonjëherë mbledhin vullnetarë duke i inkuadruar prindërit dhe mësuesit.

Spain

Vullnetarizmi në Spanjë lejohet deri në moshën 16 vjeçare (me lejen e prindërve)

Francë

Qytetet e mëdha kanë një ose disa "shtëpi shoqatash" për të gjetur vullnetarë me të gjitha veprimet e mundshme.

Faqja zyrtare e Ministrisë së Arsimit të të Rinjëve, ka një seksion ku kërkohet që të bëheni vullnetar. Më shumë se 16 milionë vullnetarë punojnë në Francë. Të ndihesh i vlefshëm dhe të bësh diçka për të tjerët është mandati i këtyre vullnetarëve që përfshihen në fushat e veprimtarisë si: sportit, kulturës, aktiviteteve të kohës së lirë, punonjësit humanitar, shëndetit, veprimit shoqëror, mbrojtjes së të drejtave ose arsimit.

<https://www.francebenevolat.org/benevoles/recherche-missions/annonce/56928>

www.associations.gouv.fr/75-le-benevole-association.html

b) Vullnetarizmi jashtë objekteve shkollore (psh. Në Organizata jo qeveritare, në strehimore të kafshëve etj)

Poloni

Nxënësit, nëse ata janë të interesuar, ata janë në gjendje të gjejnë lehtësisht OJQ-të në të cilat ata mund të bëjnë punë vullnetare.

Portugali

Shumica e klubeve të shoqërisë civile, shoqatave, OJQ-ve dhe organizatave bamirëse, promovojnë vullnetarizmin.

Spanjë

Vullnetarizmi në Spanjë lejohet deri në moshën 16 vjeçare (me lejen e prindërve)

Maqedonia e Veriut

Ekzistojnë OJQ-të që po ofrojnë punë vullnetare jashtë objekteve shkollore.

Rumani

Sipas ligjit rumun, vullnetarizmi është pjesëmarrja e vullnetarëve individualë në aktivitete me interes publik për të mirën e personave të tjerë ose të shoqërisë, të organizuar nga organet private ose publike, pa shpërblim, individualisht ose në grupe.

c) Veprime (aksione) bamirëse

Poloni

Veprimet bamirëse mund të jetë gjithashtu iniciativa studentore ose veprime ciklike të organizuara për shembull në kohën e Krishtlindjes.

Spanjë

Vullnetarizmi në Spanjë lejohet deri në moshën 16 vjeçare (me lejen e prindërve)

Maqedonia e Veriut

Kryqi i Kuq, shoqatat humanitare, punë vullnetare të ndryshme kur ka fatkeqësi natyrore.

Rumani

- donacione,
- ridrejtimin 2% nga tatimi mbi të ardhurat personale,
- drejtimin e 20% të të ardhurave të fitimit nga kompanitë në kufirin prej 0.5% nga vlera e përgjithshme e tyre fiskale.

9. EDUKIMI EKSPERIMENTAL

a) Edukimi aventurier (psh. Shkolla detare - "shkolla në lundrim")

Poloni

Ekziston një iniciativë e quajtur "Shkolla në lundrim". Nxënësit marrin pjesë në një konkurs (e rëndësishme është përfshirja e tyre në bamirësi / vullnetarizëm) dhe si çmim, disa prej tyre kalojnë një semestër në një dalje në det, duke mësuar lëndët shkollore si dhe çështjen e lundrimit. www.szkolapodzaglami.com.pl

Portugali

Ushtria portugeze dhe disa organizata ofrojnë edukimi/arsimim aventurier (p.sh. Ish Marinat ofrojnë një aventurë edukative në një varkë me vela historike) gjatë kohës së verës.

Francë

Hapësira e Kulturës Oqeanike të Bregut dhe Mjedisit është ligj shoqërues 1901 (nuk ka shkollë), i krijuar në vitin 1999.

E.C.O.L.E. e detit ka për objekt informimin, pedagogjinë dhe shpërndarjen e kulturës shkencore dhe teknike në temën e biodiversitetit detar dhe hapësirave bregdetare në drejtim të publikut më të gjerë. Ky institucion propozon animacione edukative me të rinjtë, në partneritet me Departamentin e Arsimit.

<http://www.ecoledelamer.com>

Romania

1. Shkolla e zhytjen në Detin e Zi (<http://www.cursuriscufundari.ro>)
2. Shkolla e lundrimit në Detin e Zi (<http://www.scoalarya.ro/en/node/34>)
3. Mbështetja Rajonale e Aviacionit (<http://www.regional.ro>)
4. Shkolla e të mbijetuarit në Det, si pjesë e Shërbimeve Rajonale të Aviacionit, është ofruesi i parë i trajnimit nga Evropa Lindore për reagimin në situata emergjente, si në industrinë e gazit dhe naftës, ashtu edhe në transportin ajror. (<http://www.sea-survival.ro/en/rreth-ne>) etj.

b) Edukimi Mjedisor - EM (psh. shkollat e gjelbërta)

Poloni

Në Poloni edukimi mjedisor zakonisht implementohet si "Shkolla e gjelbër" - një formë e zbatimit të planprogramit në shkollë (zakonisht në shkollën fillore), gjatë një udhëtimi pak ditor të të gjithë klasave së bashku me mësuesit në qytetet që kanë vlera natyrore.

Emri "shkolla e bardhë" shpesh përdoret për të zbatuar këtë lloj aktiviteti në dimër.

Portugali

Disa shkolla janë pjesë e rrjetit të shkollave të ashtuquajtura "Eko-Shkolla".

Maqedonia e Veriut

Ka disa iniciativa për edukim më të mirë mjedisor duke u kujdesur për mjedisin dhe pastrimin e mjedisit, por këto iniciativa vijnë nga sektorët jo publikë dhe jo nga shkollat.

Francë

Shkolla **Branféré Nicolas Hulot** <http://www.branfere.com/> dhe **la Ferme des Enfants** <http://la-ferme-des-enfants.com/presentation/> Është shkollë brenda eko-fshatit (fshatit ekologjik) dhe të një ferme. Është gjithashtu kolegji i pemës kuti në të njëjtin vend.

Branféré është një kafshë e egër dhe park botanik, bazë e vëzhgimit dhe kënaqësisë! Kjo është një qendër e ngritjes së vetëdijes dhe edukimit për mjedisin. Në vitin 1995 lindi projekti i një shkolle të dedikuar për mbrojtjen e biodiversitetit. Është shkolla e parë e biodiversitetit në Francë me një qendër të kohës së lirë, një kamp veror, një mirëseardhje për fëmijët në situatë të hendikepit dhe një klasë e gjelbërt. Ju mund të vizitoni në një ditë ose gjatë pushimeve. Shkolla Nicolas Hulot për Natyrën dhe Njeriun mirëpret çdo vit 10 000 fëmijë.

Është një shkollë brenda fshatit eko (logjik) dhe të një ferme. Është edhe kolegji «Buis» në të njëjtin vend. Buis është një pemë në Francë.

Shkolla dhe kolegji kanë për qëllim të përgjithshëm të favorizojnë një edukim të respektueshëm të fëmijës dhe të favorshme për nevojat e tij. Gjithashtu kujdeset për kalimin e mjeteve dhe mënyrave të popullarizimit për arsimin në mjedis. Asociacioni ka gjithashtu thirrje për zhvillimin e projekteve brezave të ndryshëm.

Rumani

Shembuj:

1. Shkolla e Gjelbërt në Rumani (<http://www.green-school.ro/who-we-are.html>)
2. Këshilli rumun për Ndërtimin e Gjelbërt (RoGBC) organizon një konkurs mbarëkombëtar për shkollat e Rumanisë për të dhënë një çmimi që përmban një paketë me materiale për ndërtimin e gjelbërt, shërbime dhe teknologji që ndihmojnë në krijimin e një projekti demonstrues që është i dobishëm dhe informative për shkollën fituese dhe frymëzuese për vizitorët.

c) Shkollat pyjore(malore)

Rumani

Shkolla pyjore (<http://forestschoool.ro/about>)

10. AKTIVITETET VERORE

a) Shkollat verore të gjuhëve

Poloni

Ekzistojnë shkolla verore të gjuhëve/ kurse gjuhësore / kampe gjuhësore të organizuara nga kompani private (për pjesëmarrje zakonisht kërkon pagesë).

Portugali

Shkollat private të organizuara nga ofruesit si institutet zyrtare të gjuhëve (Këshilli Britanik, Cervantes, Alliance Française ...) dhe shkolla të tjera gjuhësore me marrëveshje të veçanta me atë të mëparshme (diplomë Kembrixh ...). Këto shkolla ofrojnë diploma të njohura nga universitetet ndërkombëtare. Nuk ka ndonjë korrelacion me shkollën e detyrueshme por mund të njihen nga universitetet dhe akreditimi në lidhje me nivelin e diplomës.

Spanjë

Varet nga Rajoni, por shumica e tyre e konsiderojnë këtë mundësi.

Maqedonia e Veriut

Universiteti Ndërkombëtar Ballkanik në Shkup ofron një "shkollë verore të gjuhës" për nxënësit e shkollave të mesme, kështu që kur të regjistrohen në universitet të kenë të njohur gjuhën.

Francë

Një ofertë shumë e gjerë e studimeve gjuhësore për fëmijët dhe adoleshentët. Ka edhe mësim private të gjuhëve. Ekzistojnë oferta të ndryshme si nga praktikta (kurset e trajnimit), kurset mjekësore, rishikimet, mbështetjet e shkollës së kujdestarisë. Kampet verore janë pritje kolektive me strehim për të rinjtë nga 4 deri në 17 vjeç gjatë shkollës së tyre, pushimeve profesionale ose gjatë aktiviteteve të tyre gjatë kohës së lirë. Grupet e mirëpritura përbëhen nga të paktën 12 fëmijë dhe / ose adoleshentë për një kohëzgjatje më të lartë deri në 5 netë.

Rumani

Ata mund të jenë grupe të organizuara nga shkolla publike ose private / institucionet / organizatat.

b) Punë verore në OJQ dhe në organizata vullnetare

Poloni

Nxënësit janë në gjendje të punojnë në mënyrë vullnetare në kompani ose OJQ (por zakonisht duhet të gjejnë vendin e punës vetë, nuk ka thirrje të hapur për punë vullnetare).

Portugali

Ka programe kombëtare për profesionin e rinisë në verë dhe pushime shkollore për të rinjtë nga 13 deri në 30 vjeç. Një nga ato është e bazuar në metodologjinë e kampeve të aventurës të organizuar me javë dhe të tjerat bazohen në vendosjen me detyra të veçanta si një udhëzues i ngjarjeve të verës etj. Të dy programet janë nën rregullat e Institutit të Sportit dhe Rinisë në Portugali.

Maqedonia e Veriut

Nuk ka punë verore në OJQ apo në organizata vullnetare, të paktën nuk ka thirrje për këtë, por një student mund të përfshihet në OJQ dhe pas pak muajsh mund të largohet! Është dëshirë e lirë e vullnetit!

c) Punë verore në kompani të ndryshme

Poloni

Studentët janë në gjendje të punojnë në kompani gjatë verës nëse janë më të moshuar se 16 vjeç. Ata gjithashtu mund të bëjnë një praktikë (por ata zakonisht duhet të gjejnë një vend vetëvetiu).

Portugali

Instituti i Sportit dhe Rinisë në Portugali, ofronë një program pune në kompanitë nga 16 deri në 30 vjeç.

Spanjë

Nuk lejohet nën moshën ligjore për të punuar (nën 16 vjeç).

Maqedonia e Veriut

Disa kompani po "punësojnë" studentët dhe nxënësit e shkollave të mesme për të marrë njohuri për punën që ata bëjnë dhe gjithashtu për t'i ndihmuar ata gjatë pushimeve verore. Pushimet verore për nxënësit e shkollave të mesme janë gati 3 muaj!

Francë

Shërbimi vullnetar evropian (ish EVS tani ESC) është pjesë e rinisë së sektorit të programit Erasmus +, i formuar në janar të 2014 nga Komisioni Evropian.

Ai i lejon të rinjtë të angazhohen dhe të marrin pjesë në aktivitete në fusha të tilla si kultura, sporti, fatkeqësitë dhe shërbimet emergjente, mjedisi etj. Në një vend të Bashkimit Europian ose fqinjëve të saj. Për të marrë pjesë në të, është e nevojshme të respektohen disa kushte të kombësisë, moshës dhe kohëzgjatjes.

Organizatorët, shoqatat ose autoritetet lokale që propozojnë një mirëpritje të tillë duhet t'i deklarojnë ato me shërbimet e decentralizuara të ministrisë të mbushur me të rinjtë. <https://www.service-civique.gouv.fr/page/qu-est-ce-que-le-service-civique>

Është një angazhim vullnetar në shërbim të interesit të përgjithshëm të hapur për 16-25 vjet, të zgjeruara në 30 vjet për të rinjtë në situatë të hendikepuar. Aksioni i pakushtëzuar i diplomës, Departamenti i Shërbimit Civil është i siguarur dhe është bërë në Francë. <http://droit-finances.commentcamarche.com/contents/1392-service-civique-et-association-definition-et-fonctionnement>

Turqia

Nxënësit e shkollave profesionale vendosen në kompani të ndryshme gjatë verës.

Rumani

Është e mundur si një vullnetar i papaguar, si një punonjës i paguar ose si një person që punon për një përfitues në bazë të kontratës së shërbimit.

d) Punë verore në Universitete, institucione kërkimore etj.

Poloni

Studentët, nëse janë të interesuar, janë në gjendje të gjejnë një punë verore në universitete apo institucione kërkimore, por nuk ka thirrje të hapur për këtë.

Portugali

Ekzistojnë punë verore në universitete, institucione kërkimi posaçërisht për studentët nga 15-17 vjeç, por edhe për studentët universitarë, shumica e të cilëve kanë për qëllim promovimin e interesimit të hulumtimit mes tyre, si në fushën e shkencave ekzakte dhe të shkencave humane.

Spanj

Nuk lejohet nën moshën ligjore për të punuar (nën 16 vjeç).

Maqedonia e Veriut

Nuk ka thirrje të hapur për ndonjë lloj pune verore në universitete apo institucione, por studentët mund të kërkojnë vetvetiu për mundësi të tilla.

11. AKTIVITETE TJERA

Turqia

Aktivitete fakultative:

- 1) Kurse të arsimit të ofruara për prindërit
- 2) Vizitat në shtëpitë e nxënësve (konviktet studentore)
- 3) Seminare për familjet rreth çështjeve të ndryshme
- 4) Ditët e karrierës ku njerëzit nga profesione të caktuara janë të ftuar në shkolla dhe japin informacione për profesionin e tyre
- 5) klasat e kodimit dhe robotikës

Rumania

Shembull: - arsimimi i të rriturve - Misioni i marrë nga Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve (ANC; http://www.anc.edu.ro/?page_id=219) është të sigurojë kuadrin e përgjithshëm për trajnimin e vazhdueshëm profesional dhe zhvillimin e kualifikimeve të nevojshme për të mbështetur resurset njerëzore konkurruese kombëtare, të aftë për të funksionuar në mënyrë efektive në shoqërinë e sotme dhe në një komunitet të bazuar në dije.

12. INFORMACIONE SHITESË – DISA STATISTIKA

Francë

Në 2014-2015, 24 878 fëmijë ishin të shkolluar në shtëpi. Ata ishin 18 818 në 2010-2011 dhe 13 547 në 2007-2008. Qendra Kombëtare për mësimin në distancë (CNED), viti shkollor 2015/2016: • Shkolla fillore: 7 560, • Shkolla e mesme e ulët: 25 820, • Shkolla e mesme: 33 160

<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F23429>

<http://laia.asso.free.fr/chif1.html#4>

Shkollat Steiner-Waldorf mirëpresin në të gjithë botën 250 000 nxënës në 1000 shkolla dhe në më shumë se 2000 kopshte. Në Francë, janë rreth 2 500 nxënës që janë të arsimuar në 22 shkolla. Montessori në Francë: 222 institucione: Çerdhe 0 në 18 muaj (4), komuniteti fëmënor 18 në 36 muaj (13), shtëpi e fëmijëve 3-6 vjeç (187), shkolla fillore 6-9 vite (222), fillore (primare) 9 -12 vjeç (11), shkolla të mesme e ulët(7), shkolla e mesme (1)

Spanjë

Në Spanjë, 90% e nxënësve të arsimit të detyrueshëm (nga 6 deri në 16 vjeç) janë të përfshirë në aktivitete pas mbarimit të mësimin shkollor. Mbi gjysma e tyre zhvillojnë dy ose më shumë orë "jashtë planprogramit mësimor" gjatë gjithë javës. Orë Sporti (72.8%), ndjekur nga orët e gjuhëve (28.4%), orët muzikore ose vallëzimi (24.9%), piktura (22.3%) dhe shkenca kompjuterike (21.2%) janë më të frekuentuara në mesin e studentëve të vendit tonë (Vlerësimi i Sistemit Arsimor - Ministria e Arsimit).

Turqi

Nga 63 shkolla në qytetin Turgutlu:	
50	Numri i shkollave që ofrojnë aktivitete jashtëshkollore (mësime shitesë të siguruar nga mësimdhënësit).
42	Numri i shkollave që ofrojnë aktiviteteve pas mësimin të rregullt shkollor të ofruara nga mësuesit (p.sh., klubet e hobit, klubet e sportit, artet, mësime të vallëzimit).
19	Numri i shkollave që ofrojnë aktivitete pas mësimin të rregullt shkollor, të ofruara nga vullnetarët (p.sh. mësime shitesë rreth financimit të siguruar nga punonjësit e bankës).
52	Numri i shkollave që ofrojnë klube arsimore, të tilla si; klasa e mjedisit, klasa e letërsisë, klasa e ndihmës së parë etj.
27	Numri i shkollave që ofrojnë lloje të tjera të aktiviteteve.

3. Përshkrimi i formave dhe praktikave të ndryshme të arsimit jashtë-shkollor që përfshijnë prindërit në vendet partnere të projektit

Homeschooling¹ (Shkollimi shtëpiak) dhe mësimi individual

Homeschooling, i njohur edhe si shkollim në shtëpi, është edukimi apo shkollimi i fëmijëve në shtëpi në vend të shkollës. Shpesh kryhet nga një prind ose mbikëqyrës(mësues privat). Shumë familje vendosin të përdorin mënyra më pak formale të edukimit.

Përparësitë:

- fokusim më i madh tek fëmija
- qasje më individuale
- Metodatat moderne të mësimdhënies
- kontroll më i madh mbi njohuritë e fituara nga fëmija
- Nxënësit mund të mësojnë më shumë për atë që atyre më së shumti i'u intereson
- forcimi i marrëdhënieve familjare

Disavantazhet (mangësitë):

- mungesa e qasjes në ndihmat shkencore të shkollave
- më e vështirë për të bërë miq në botën reale
- njohuria e fëmijës varet nga njohuria e prindit / mbikëqyrësit
- i kushtohet profesionalisht njërit prej prindërve

Mësimi individual

Mësimi individual, ky term është kombinimi i disa koncepteve të ndryshme. Gjatë mëimit individual punon mësuesi me vetëm një student. Individualizimi i mësimdhënies përqendrohet në mirëmbajtjen dhe zhvillimin e mëtejshëm të potencialit intelektual dhe personal të studentëve. Shumë shpesh mësimi individual i dorëzohet një nxënësi me aftësi të kufizuara ose nevoja të veçanta dhe u jepet atyre për shkak të rregullave kombëtare.

Përparësitë:

- vërehet një përqendrim më i madh në karakteristikat individuale të nxënësit dhe ritmit të punës së tij / saj
- Njohuri më e madhe e dobësive të studentit, boshllëqet në njohuri
- përqendrim më të madh në idenë e nivelit të përgjithshëm të njohurive të nxënësit dhe gatishmërinë e saj/tij për punën në shkollë
- qasje më individuale

Disavantazhet:

- procesi i konsumimit të kohës për të përcaktuar një plan për të punuar me secilin nxënës

---

¹ "Homeschooling është termi që përdoret zakonisht në Amerikën e Veriut, ndërsa edukimi(shkollimi) në shtëpi përdoret zakonisht në Mbretërinë e Bashkuar, Evropë dhe në shumë vende federative." Burimi: <https://en.wikipedia.org/wiki/Homeschooling>.

(veçanërisht të vështirë për mësuesit e rinj)

- kontakti i vështirë me studentët e tjerë

Shkollat Alternative

Shkollë alternative - një institucion arsimor me një kurrikulë(planprogram) dhe metoda që dallojnë nga ato tradicionalet. Këto shkolla përfaqësojnë një gamë të gjerë të filozofive dhe metodave të mësimdhënies. Ekzistojnë shkolla me orientime të forta politike, shkencore apo filozofike, ndërsa të tjerët janë organizata të mësuesve dhe nxënësve të cilët nuk janë të kënaqur me ndonjë aspekt të arsimit të zakonshëm apo tradicional. Shumica e tyre përfaqësojnë qasjen e edukimit të përqendruar tek personi.

Përparësitë:

- qasje më të individualizuar
- integrimi i fëmijëve me status të ndryshëm socio-ekonomik dhe aftësi të përziera
- Mësim eksperiencial i cili është i zbatueshëm për jetën jashtë shkollës apo jashtë objektit shkollor
- pronësia kolektive - mësimdhënësit, studentët, stafi mbështetës, administratorët, të gjithë prindërit janë të përfshirë
- qasje të integruar në disiplina të ndryshme;

Disavantazhet:

- rritje e jashtëzakonshme e njohurive praktike
- në mënyrë të ekzagjeruar i japin fëmijës një qëndrim qendror(kyç) në proceset arsimore
- Ka gjasa të mëdha për mungesën e disiplinës

Aktivitete jashtë planprogramit mësimor në shkollë

Aktivitetet jashtë planprogramit mësimorë në shkollë janë ato jashtë programit normal të edukimit shkollor, të kryera nga studentët. Aktivitetet e tilla zakonisht janë vullnetare (në krahasim me ato të detyrueshme), sociale, filantropike, ndërkohë që nganjëherë ato mund të synojnë forcimin dhe / ose zgjerimin e kompetencave kurrikulare.

Përparësitë:

- i mbajnë studentët të zënë
- u jepni studentëve mundësinë për të eksploruar interesat e tyre
- u ndihmojnë nxënësve të mësojnë tiparet e rëndësishme e të qenurit i përgjegjshëm
- Rrisin mundësinë që studentët të pranohen në një universitet të veçantë

disavantazhet:

- shpenzime shtesë në orar (orari i fëmijës plotësohet me një numër klasash që nuk lënë hapësirë për ndonjë gjë tjetër)
- Presion shtesë ndaj nxënësve
- vendos të mësuarit në rrezik për shkak të lodhjes

Mësim i bazuar në projekte(PBL)

Mësimi i bazuar në projekte (PBL) është pedagogji me epiqendër nxënësin/studentin. Shumë shpesh kjo është një detyrë që përfshin punën e ekipit, ku një grup studentësh punojnë së bashku për të synuar një qëllim të përbashkët. Mësimi i bazuar në projekte, ose PBL(Project-base learning), nuk është vetëm për projekte. Siç shpjegon Instituti Buck për Arsim (BIE)², me studentët e PBL "hulumtojnë dhe i përgjigjen një problemi të vërtetë, tërheqës dhe kompleks, ose një sfide" me një përkushtim të madh. Mund të përshkruhet gjithashtu si "të mësuarit duke bërë(learning by doing)". Nxënësit e të gjitha moshave mund të përfshihen në këtë lloj të të mësuarit. Gjithashtu, lënda e mësimave të bazuara në PBL mund të jetë shumë e ndryshme dhe shqetëson shkencën, matematikën, gjuhët etj.

Përparësitë:

- inkurajon studentët që të diskutojnë
- mundësi për të përdorur qasje të diferencuara të udhëzimeve
- mund të rrisë angazhimin e nxënësve - mund të jetë një ndërprerje interesante nga mësimet normale dhe ushtrimet e zakonshme
- ndihmon studentët të zhvillojnë shkathtësi të dobishme në botën reale
- përmirëson punën në grup dhe aftësitë ndërpersonale

Disavantazhet³:

- ekziston mundësia që studentët të kenë rezultat më të dobët në teste - kjo është për shkak se shumë teste shpërblejnë mësimin e bazuar në fakte me zgjedhje të shumëfishta dhe pyetje me përgjigje të shkurtra, jo aftësi që lidhen me bashkëpunimin dhe justifikimin e arsytimit)
- disa mund të ndjehen të çliruar si rezultat i mos gatishmërisë për të trajtuar këtë lloj ushtrimi për një numër arsyes (papjekuri, mosnjohja, mungesa e njohurive paraprake)
- Caktim mbi hargjimin e kohës

Vullnetarizmi i prindërve dhe përfshirja e anëtarëve të tjerë të familjes në vullnetarizëm

Vullnetarizmi i prindërve dhe përfshirja e anëtarëve të tjerë të familjes në vullnetarizëm - "Vullnetarizmi në përgjithësi konsiderohet një veprimtari altruiste ku një individ ose grup ofron shërbime pa asnjë përfitim financiar ose social për të përfituar një person, grup ose organizatë tjetër."⁴ Vullnetarizmi gjithashtu ndihmon zhvillimin e aftësive dhe shpesh promovon mirësinë. Fëmijët dhe adoleshentët mund të marrin pjesë në veprime vullnetare, në ngjarje ose në punë vullnetare në shumë lloje të ndryshme të organizatave / institucioneve, si spitale, bujtinë, jetimore etj. Gjithashtu vlen që prindërit dhe anëtarët e familjeve të të rriturve mund të përfshihen në vullnetarizmin e korporatave në kompanitë dhe organizatat në të cilat ata punojnë dhe zbatojnë projekte vullnetare për shkollat (p.sh. punët rinovuese) ose i ndani kompetencat me studentët dhe ndihmoni në ofrimin e mësimave si specialistë (p.sh. jepni leksione, preuanti profesionin e tyre, etj.).

---

² <http://www.bie.org/>.

³ <https://www.prodigygame.com/blog/advantages-disadvantages-problem-based-learning>

⁴ <https://en.wikipedia.org/wiki/Volunteering>.

Përparësitë:

- rritja e respektit për të tjerët
- rritja e altruizmit
- zhvillimi i aftësive të udhëheqjes dhe mirëkuptim më i qartë i qytetarisë
- përgatitje më e mirë për hyrjen në tregun e punës nga ana e studentëve

UDHËZIME & KËSHILLA SE SI TË ORGANIZOJNË LLOJE TË NDRYSHME TË AKTIVITETEVE JASHTË-SHKOLLORE PËR FËMIJËT E TYRE. SHKOLLIMI SHTËPIAK DHE MËSIMDHËNIA INDIVIDUALE

Shkollimi Shtëpiak ose edukimi shtëpiak është edukimi i fëmijëve në shtëpi ose në një sërë vendesh të tjera, kryesisht nga prindërit, kujdestarët ose grupet e prindërve. Kur shkollimi shtëpiak është i ligjshëm, familjet e konsiderojnë shkollimin shtëpiak si opsionin më të mirë për të edukuar fëmijët e tyre për shkak të arsyeve filozofike ose fetare, sepse ata kanë fëmijë me nevoja të veçanta ose ata nuk kanë një vend pune të qëndrueshme ose vendbanim të qëndrueshëm.

Për prindërit, duke u bërë mësues, duke zhvilluar një filozofi arsimore të përshtatur për fëmijën e tyre, duke lundruar me kërkesat kombëtare të arsimit dhe ende të qenurit prind mund të jetë shumë e vështirë për tu ballafaquar dhe stresuese, veçanërisht për ata që sapo kanë filluar me këto përgjegjësi.

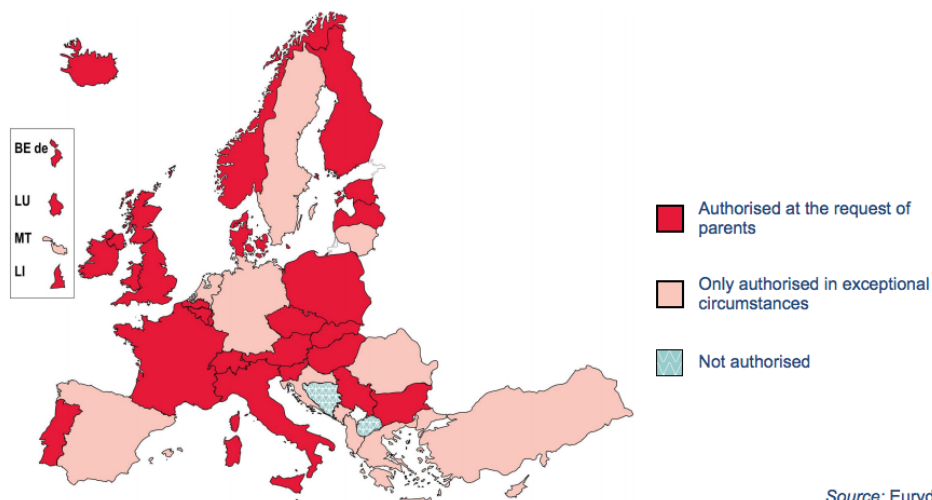
Më poshtë janë përshkruar disa këshilla për prindërit që po e konsiderojnë shkollimin shtëpiak si një opsion.

1. Kontrolloni kuadrin ligjor (formën legale të shtetit)

Hapi i parë kur bëhet fjalë për shkollimin shtëpiak është të dimë se cila është gjendja ligjore e këtij opsioni arsimor në vendin tonë.

Sipas Raportit Eurydice 2018/19, në arsimin fillor dhe të mesëm të ulët, edukimi shtëpiak me kërkesë të familjeve është i mundur në shumicën e sistemeve arsimore në Evropë. Në një duzinë vendesh, është e mundur vetëm në rrethana të jashtëzakonshme. Në shumë raste, prindërit duhet të kërkojnë autorizim nga niveli më i lartë ose autoritetet lokale. Kualifikimi ose niveli minimal arsimor i edukatorit përkufizohet në gjysmën e vendeve. Progresi i nxënësve monitorohet dhe vlerësohet kudo, me përjashtim të Holandës dhe Mbretërisë së Bashkuar, ku nuk ekziston asnjë rregull. Nxënësit duhet të kalojnë provimet në fund të nivelit të arsimit në disa raste.

Figure 1: National legislation on home education during primary and lower secondary education, 2018/19

Informatat e hollësishme për legjislacionin kombëtar në Evropë për 2018/19 janë përfshirë në Politikat e Edukimit Shtëpiak në Evropë për Raportin e Eurydice. Arsimi fillor dhe i mesëm i ulët.

2. Mendoni për përparësitë dhe mangësitë e shkollimit shtëpiak dhe qëllimet arsimore për fëmijët.

Prindërit mund t'iu përgjigjen pyetjeve të tilla si çfarë shkolla ka aty ku jetoni? A përputhen ato me synimet tuaja arsimore për fëmijët tuaj? Çfarë doni që fëmijët tuaj të arrijnë përmes edukimit të tyre? Pse doni t'i edukoni në shtëpi? A keni kohë të mjaftueshme për shkollim shtëpiak që të konsideroni atë si një opsion? A keni resurse të nevojshme ekonomike dhe teknike për të mësuar fëmijët tuaj? A keni njohuri, aftësi dhe kompetenca për t'i mësuar fëmijët tuaj? Sa kohë do të zbatoni shkollimin shtëpiak? Etj

3. Të vendosni për një qasje dhe një orar.

Arsimimi i fëmijëve në shtëpi nuk ka të bëjë me përsëritjen e shkollës në shtëpinë e familjes. Një nga avantazhet e shkollimit shtëpiak është se i lejon prindërve lirinë për të përcaktuar se çfarë, si, ku dhe kur fëmijët e tyre mësojnë. Prindërit duhet të gjejnë se çfarë i bënë ata të ndihen më të rehatshëm dhe çfarë i përshtatet fëmijës së tyre më së miri. Ata mund të përdorin fleksibilitetin dhe kreativitetin për të hartuar një plan që i përshtatet familjes së tyre dhe gjithashtu të marrë sugjerime nga tutorët e tjerë që ushtrojnë shkollimin shtëpiak

Një tjetër avantazh i shkollimit shtëpiak është mësimi i udhëhequr nga fëmija. Mësimi është më efektiv dhe më zbavitës kur mësojmë për gjërat që na pëlqejnë. Prindërit gjithashtu mund të shkojnë në ritmin e fëmijës, në vend që fëmija të shkojë në ritmin e klasës.

Kjo e fundit nuk do të thotë që prindërit mund të mësojnë disa përmbajtje dhe t'i shmangin të tjerët kur të mendojnë për shkollimin shtëpiak. Është shumë e rekomandueshme që të ndiqet kurrikula e shkollës së përgjithshme për t'iu përshtatur njohurive dhe aftësive të fëmijëve sipas moshës së tyre.

4. Për të takuar komunitetin e shkollimit shtëpiak

Në shumë vende, ka grupe vendore ku prindërit mund të takojnë familje të tjera që janë në të njëjtën situatë dhe ndajnë aftësi për të mësuar fëmijët. Grupet e arsimit shtëpiak mund të japin më shumë informacione gjithashtu ka edhe grupe në mediat sociale.

Për më tepër, ndërsa shkollimi shtëpiak po fiton popullaritet, shumë kopshte zoologjike dhe muze janë duke krijuar ngjarje të dizajnuara posaçërisht për prindërit që ushtrojnë shkollimin shtëpiak.

Prindërit mund të gjejnë burime, grupe mbështetëse dhe kontakte në platforma dhe faqe të ndryshme të internetit (kontrolloni bibliografinë).

5. Të mësoni për mësimdhënien.

Është shumë e rëndësishme të dini se si t'i zbatoni njohuritë e prindërve, në një mënyrë që fëmija të kuptojë. Rekomandohet leximi i librave mbi mësimdhënien dhe marrjen e kurseve mësimore. Në disa komunitete lokale të shkollimit shtëpiak, prindërit që ushtrojnë shkollimin shtëpiak ndërrohen me prindërit e tjerë, për të mësuar disa njohuri specifike ata lëvizin nga një shtëpi në një tjetër për të mësuar fëmijët e familjeve të tjera.

6. **Të përgatitet financiarisht**

Shkollimi shtëpiak mund të jetë i shtrenjtë duke marrë parasysh se një prind do të duhet të jetë në shtëpi si edukator parësor. Nevojitet të merren parasysh kurrikula, furnizimet, shpenzimet e transformimit të zyrës në shtëpi në një klasë etj.

7. **Të marrin në konsideratë socializimin dhe aftësitë jetësore.**

Shkollimi shtëpiak kurrë nuk mund të nënkuptohet si izolim i fëmijëve. Përdorimi i arsimit zhvillohet në shtëpi, është shumë e rëndësishme të përfshihen fëmijët në komunitetin e tyre. Për ta bërë këtë, prindërit mund t'i nënshkruajnë ato në klube sportive, scout (bojskaut) dhe grupe të shkollimit shtëpiak. Merrni udhëtime në terren me fëmijët e tjerë dhe sigurohuni që të përfshini aktivitete ku fëmija duhet të bëjë punën në grup në një grup, do t'i ndihmojë ata të zhvillojnë aftësitë e tyre sociale. Duhet të jetë shumë e sigurtë se nevojat sociale të fëmijës po përmbushen dhe se ata do të kenë një grup kolegial.

8. **Jini të durueshëm dhe fleksibil.**

Për fillestarë, kërkohet durimi për të pritur që fëmija të jetë gati për të mësuar diçka, për të besuar se diçka që duket si një ndjekje e pakujdesshme pa përfitime akademike të dallueshme mund të jetë një përpjekje e vlefshme për fëmijën, të presësh gjatë, periudha kur duket se nuk po mësohet shumë, të besohet se kur vazhdojnë të ofrojnë përvoja të reja ata do të vazhdojnë të mësojnë dhe të rriten, të vazhdojnë të ofrojnë përvoja të reja, të bëjnë ndryshime në planet e mëparshme etj.

BIBLIOGRAFIJA

Edukimi ndryshe

<https://educationotherwise.org/>

Komisioni Evropian / EACEA / Eurydice, 2018. Politikat e arsimit në Evropë: Arsimi fillor dhe i mesëm i ulët. Raporti i Eurydice. Luksemburg: Zyra e Botimeve të Bashkimit Evropian.

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/home_education_in_europe_report.pdf

Drejtoria Evropiane e Shkollimit Shtëpiak

https://a2zhomeschooling.com/regional/europe_homeschooling/europe_homeschooling_directory/

Ide të shkollimit shtëpiak

<https://www.homeschooling-ideas.com/home-school-schedule.html>

Shkollimi shtëpiak për fillestarët

<https://www.homeschooling-ideas.com/homeschooling-for-beginners.html>

100 Këshilla dhe Truket për shkollim shtëpiak për nënat

<https://frugalfun4boys.com/100-tips-tricks-homeschooling-moms/>

Arsyet pse duhet ta shkolloni në shtëpi fëmijën tuaj

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2016/sep/10/10-good-reasons-to-home-school-your-child>

Udhëzime për shkollim shtëpiak për fillestarët

<http://www.dreambox.com/blog/10-tips-for-homeschooling-beginners>

Shkolla Juaj e Dashurisë: Një Shoqëruar Shpirtëror për Nënën e Nxënësve të Shkolimit Shtëpiak – Maj 28, 2014 nga Agnes M. Penny (Autor).

4. b) Shkollat Alternative

Shkolla Demokratike

Shembull nga Franca

- *Vendi dhe roli i prindërve në mjedisin arsimor*
- *Fuqia dhe vendimmarrja*
- *Përfshirja e Prindërve*

Les missions of Network (Misionet e Rrjetit) EUDEC <http://www.eudec.fr/mission/>

Shoqata EUDEC Francë u krijua në maj 2016 nga entuziazmi i krijuar, nga krijimi i shkollave demokratike, të cilat kanë lulëzuar në Francë që nga viti 2014. EUDEC Francë është dega franceze e shoqatës evropiane EUDEC, e krijuar në vitin 2006.

Qëllimi i kësaj shoqate është të promovojë një qasje që u lejon fëmijëve të bëjnë zgjedhjet e tyre në lidhje me mësimin e tyre dhe në të gjitha fushat e tjera të jetës.

Dy vjet pas krijimit të saj, rrjeti francez ka më shumë se 215 anëtarë dhe jo më pak se 40 shkolla të hapura (deri në qershor 2018) për më shumë se 700 nxënës, si dhe një fshat demokratik (Fshati Pourgues në Ariege). <http://www.villagedepourgues.coop/>.

EUDEC France është një organizatë horizontale, e cila vepron në qeverisjen e përbashkët me të gjithë anëtarët e saj. Ajo lidh individët që shpërndajnë, mbështesin, përjetojnë dhe jetojnë edukimin demokratik.

Edukimi demokratik është modeluar në Shkollën e Luginës Sudbury, e cila u hap në vitin 1968 në Massachusetts (SHBA). Shkolla Sudbury Valley u frymëzua nga Shkolla Summerhill themeluar nga Alexander S. Neill në Angli, 100 vjet më parë (shkolla e parë demokratike).

Shkollat demokratike janë të bazuara në të njëjtin model: lejon të rinj të të gjitha moshave të ndërveprojnë me njëri-tjetrin, t'i japin secilit anëtar të drejta të barabarta të votimit në çdo vendim të marrë në lidhje me jetën shkollore dhe të mos imponojnë një program. Çdo impuls për të krijuar dhe për të mësuar do të vijë nga nisma e tij/saj dhe nga kurioziteti i tij/saj natyral.

Këto shkolla janë të gjitha iniciativa lokale dhe të pavarura, nga të cilat të paktën një anëtar individualisht i takon shoqatës së EUDEC, gjë që e bën detyrën pak më të vështirë, në vendin dhe rolin e prindërve në arsim.

Pyetja nuk është se çfarë është vendi, por si të përfshihen prindërit? Pse prindërit duan të jenë të pranishëm gjatë kohës së shkollës?

Në Shkollën Demokratike nuk është e lehtë të vendosësh befas dhe definitivisht në pozitën e të prindërve. Demokraci ? Përgjegjësia? Efektiviteti? Autonomia e fëmijëve dhe hapësira e tyre? Emancipimi? Respektimi i lidhjeve biologjike? Bashkëarsimin? Fuqitë? Tërheqjet e njëpasnjëshme? gjendje e sigurt? ... Çdo argument në një mënyrë apo tjetër është i

justifikuar dhe i mbrojtshëm.

Megjithatë, duket e rëndësishme që të përshtaten në mënyrë të drejtë dhe të qartë informacionet / rezultatet të prindërve gjatë kohës së shkollës. Paralelisht, në shkollën shoqëruese, ne e dimë shumë mirë që për të realizuar këtë projekt, kemi nevojë të pranisë së të rriturve (që janë prindërit, referentët, vullnetarët në kohë / vende / veprime të caktuara). Së fundi, mësimi autonom, do të thotë të kërkesh strukturë me anëtarët e saj me instanca / komisione të ndryshme brenda shkollës.

Dëshmia e krijuesve të shkollave demokratike në vendin dhe rolin e prindërve:

Ecole Dynamique në Paris është një mjedis ku fëmijët janë autorë dhe përgjegjës për jetën e tyre të përditshme, në një grup moshë të përzier, nga 5 deri në 19 vjeç.

Në shkollën Dynamique, prindërit nuk luajnë ndonjë rol tjetër përveç të regjistrojnë fëmijën e tyre në shkollë dhe t'i përmbahen qasjes tonë arsimore. Nëqoftëse prindi nuk ka më besim në këtë filozofi, nuk është më e dobishme të vazhdohet. Fëmija humb besimin në këtë rast, marrëdhëniet përkeqësohen dhe është më mirë të ndahen. <http://www.ecole-dynamique.org/>

Në Carré Libre (Quimper në Bretagne, vend, rural), prindërit mund të marrin pjesë në mënyra të ndryshme (për ata që dëshirojnë). Ka një pemë aftësish, të mbushur nga prindërit, por edhe nga të huajt e tjerë. Ideja është që të kemi një listë të propozimeve të aftësive të ndryshme që prindërit (dhe jo-prindërit) mund të sjellin. Anëtarët mund të konsultohen me këtë listë dhe të kontaktojnë personin për një ose më shumë ndërhyrje (kështu që krijohen seminare të GRS, kopshtarisë, gjuhës polake, zgjimit muzikor, gjuhës japoneze, etj.).

Prindërit kanë formuar një shoqatë (APM, Shoqata e Prindërve të Anëtarëve) takimet janë bërë rregullisht rreth kërimit të fondeve. Ekzistojnë tashmë aplikacione për financim, veprime të tjera janë duke u zhvilluar.

Gjithashtu, paketat në një dyqan të Krishtlindjeve u bënë me pjesëmarrjen e prindërve. Prindërit marrin pjesë si familje në shkollë, është krijuar një orar dhe të paktën 2 persona që vijnë çdo fundjavë (dhe para çdo feste për më shumë detaje) për të ndihmuar familjen. Prindërit që ndërhyjnë në shkollë "Sheshi i Lirë në Quimper", janë ekspert për të mbrojtur kulturën dhe lirinë e anëtarëve. <http://lecarrelibre.fr/>

Këtu, në këtë hartë shifen të gjitha shkollat demokratike në Evropë. Shumica e shkollave që bashkohen vetëm me EUDEC Francë nuk shfaqen. www.eudec.org

Në këtë lloj të shkollës, të rinjtë janë të lirë të përcaktojnë qëllimet e tyre dhe të gjitha ndërmarrjet dhe të gjitha fushat i janë dhënë të njëjtit legjitimitet. Ata janë të përkushtuar ndaj asaj që i intereson ata pa ndonjë program apo kufizime kohore. Në lidhje me natyrën e tyre dhe aspiratat e tyre të thella në çdo moment, ata luajnë, eksplorojnë dhe praktikojnë qendrat e tyre të interesit.

Konkluzioni

Shkolla Demokratike garanton privatësinë dhe konfidencialitetin e anëtarëve të saj, vlera që janë shumë të rëndësishme për fëmijët që të ndihen të sigurt dhe me të vërtetë të lirë. Kështu, privatësia e fëmijëve është e mbrojtur dhe respektohet në të njëjtën mënyrë si prinatësia e të rriturit: anëtarët e stafit mbikëqyrës nuk do të zbulojnë detaje rreth aktiviteteve të tyre në shkollë pa autorizimin e tyre paraprak.

Për prindërit dhe fëmijët, shkollat demokratike nuk i nënshtrohen orareve, programeve dhe madje edhe më pak metodave pedagogjike të arsimit kombëtar.

Ka mungesë të detyrave të shtëpisë dhe shënimeve për fëmijët. Megjithatë, mund të ketë një platformë online për monitorimin e të mësuarit. Një platformë të tillë ne mund të lidhim në mënyrë efektive mësimin e lirë dhe të tanishëm me kërkesat e kurrikulës (planprogramit).

Bibliografi

<http://ecoledelacroiseedeschemins.fr/>

<https://www.bretagne-grainedesens.bzh/>

<https://ecolenoesis.org/accueil/bienvenue>

<https://ecole-democratique-paris.org/>

Shkolla e gjuhëve

Shembull: Shkolla e Gjuhëve Diwan Bretagne në Francë

- *Vendi dhe roli i prindërve në mjedisin arsimor*
- *Fuqia dhe vendimmarrja/përfshirja*

Historia: Diwan është një iniciativë e e prindërve dhe mësimdhënësve që zgjedhin për bazë të jetesës kulturën shkollore, të mbështesin gjuhën Breton, mjetin modern të mendimit, shprehjes dhe komunikimit.

Data e krijimit të shkollës së parë: 1977. Diwan është një rrjet i plotë në Bretagne: 40 shkolla amënore dhe shkolla fillore, 6 kolegje, një shkollë e mesme, një qendër trajnimi e profesorëve.

Rrjeti Diwan mirëpret fëmijët nga kopshti në universitet. Shkolla Diwan është e hapur për të gjithë familjet Breton por jo vetëm, pavarësisht nga origjina, raca ose gjuha, feja.

Çdo shkollë është një shoqatë e vetëfinancuar e emëruar Shoqata Edukative Popullore (AEP), e cila mbështet hargjimet e veta (qiratë, ngrohjen, ujin, pagat e ndihmësve / asistentëve ..) dhe që merr pjesë në ato të rrjetit (thjesht administratë, paga e mësuesve të rinj, formimin e trajnimeve të profesorëve).

Funksionimi i shkollave të komunitetit të rrjeteve Diwan me familjet:

- **Familjet**

Prindërit e nxënësve janë partnerë të shkollës. E drejta e tyre për t'u informuar dhe shprehur respektohet. Nëpërmjet strukturave të përshtatura, ata kanë qasje në informacion, propozojnë dhe frymëzojnë reflektimin në jetën shkollore të Diwan.

- **Shoqata e Prindërve (PA)**

Të gjithë prindërit, përmes PA-së, zyra dhe strukturat e saj (komisionet) mund të marrin pjesë në jetën edukative të institucionit, sipas kushteve të përcaktuara me rregullat e procedurës, menaxhimin e tij, imazhin e tij dhe në mjedisin e tij.

Menaxhimi i një shkolle Diwan sigurohet gjithmonë nga një AEP (Shoqata e Edukimit Popullor) të lidhur me rrjetin Diwan. Misionet e tij janë:

- Menaxhimi i stafit jo-mësimdhënës (rekrutimi, pagat, pagesat, etj)
- Menaxhimi i shkollës (ndërtimi, logjistika)
- Planifikimi i shkollave, duke përfshirë blerjet e pajisjeve, mirëmbajtjen etj.
- Marrëdhëniet me komunat që çojnë në takime të rregullta me zyrtarët e zgjedhur, aplikimet për grante përfshirë paketat shkollore dhe strehimet e ndryshme.
- Lidhja midis prindërve dhe mësuesve.
- Shkolla parashkollore

- Organizimi i ditëve të caktuara festive (pema e Krishtlindjeve, patronati i shkollës)
- Lidhja me stafin mësimdhënës: përkufizimi i prioriteteve në investime dhe organizimi i punës së të punësuarve.
- AEP nuk ndërhyt as në terma pedagogjikë, as gjatë kohës shkollore.
- AEP përbëhet nga një zyrë e rinovuar çdo vit. Të gjithë prindërit e nxënësve janë anëtarë të PA-së.

• **Përfitimet për Studentët e Fëmijët / objektivat e shkollave DIWAN**

- Ofron shkollimin me udhëzimet në Breton: nga kopshti deri në bachelor(studentë),
- Mbështetet në një kulturë të rrënjësuar në një mjedis jetësor: shumë nxënës ende kanë një ose më shumë pjesëtarë të familjen së tyre, për të cilët Breton ishte gjuha amtare,
- Lejon fëmijët të mësojnë historinë e tyre, në gjuhën e përbashkët të paraardhësve të tyre,
- Nga dygjuhësia e hershme, për të promovuar një zhvillim të pasur psikologjik, intelektual dhe social, dhe për t'u përgatitur në mënyrë efektive për zotërimin e disa gjuhëve,
- Roli i shkollës nuk është vetëm të transmetojë njohuritë, por edhe të lejojë çdo fëmijë të ndërtojë personalitetin e tij/saj. Është një faktor socializimi, i bazuar në tolerancën dhe shijen për shkëmbim.

• **Shembull**

Të gjithë prindërit, fëmijët e të cilëve ndjekin shkollën Diwan, në fakt janë anëtarë të shoqatës. Jeta e shkollës bazohet në veprimin vullnetar të prindërve. Shoqata përfaqësohet ligjërisht nga një bord i drejtorëve të zgjedhur (CA), gjithashtu vullnetar.

Bibliografi

<https://journals.openedition.org/edso/2272?lang=en>
http://www.fr.brezhoneg.bzh/UTB_RESET/1/5-chiffres-cles.htm
<http://www.diwan.bzh/>
<http://dinan.diwan.bzh/fr/>

Shkollat laboratorike (ose “shkollat demonstruese”)

Një përkufizim shumë i gjerë i "shkollave laboratorike" përfshin shkollat me bazë-kampusi, dhe të tjerët me përkatësi të ndryshme universitare, siç janë shkollat publike, shkollat e

zhvillimit profesional, institutet për studime të fëmijëve, shkollat e kërkimit dhe zhvillimit etj¹. Tre aktivitete plotësuese janë të lidhura me këtë lloj të shkollës: arsimimi, trajnimi dhe hulumtimi. Historia e shkollave laboratorike është shumë e gjatë dhe shkollat e laboratorëve u rritën ndjeshëm në Shtetet e Bashkuara midis shekujve 19 dhe 20 dhe kanë luajtur një rol të madh në fushën e kërkimit arsimor². Në ditët e sotme shkollat laboratorike janë më pak të njohura (më shumë prej tyre ekzistojnë në Shtetet e Bashkuara sesa në Evropë).

Së pari, nëse e konsideroni regjistrimin e fëmijës tuaj në shkollën e laboratorit, duhet të jeni të vetëdijshëm për të gjitha avantazhet dhe disavantazhet.

Ekzistojnë disa përparësi të rëndësishme të këtij lloji të arsimit:

- Shkollat laboratorike janë më të vogla se ato publike dhe kjo mund të jetë një vlerë e rëndësishme. Në një shkollë të vogël, çdo student mund të njihet dhe të jetë në qendër të vëmendjes. Askush nuk humbet në turmë. Të gjithë të rriturit në shkollë mund t'i njohin të gjithë nxënësit. Shkollat e vogla mund të jenë më fleksibile në përgjigje të studentëve individualë dhe rrethanave të tyre³. Ata gjithashtu kanë norma shumë më të ulëta të braktisjes(së shkollës).
- Shkollat laboratorike zakonisht gjenden në kampusin universitar ose afër universitetit, gjë që i jep fëmijëve një mundësi, që në fillim, të mësojnë në një atmosferë akademike, e cila nxit interesin e studentëve për arsimin e lartë. Ata kanë më shumë gjasa të zgjedhin të vazhdojnë në shkollim të lartë dhe transferimi është më pak stresues ndaj tyre.
- Shumë shkolla laboratorike kanë një qasje inovative, eksperimentale në mësimdhënie. Ata mund të ofrojnë një mënyrë të të mësuarit e cila është e vështirë për t'u gjetur në çdo shkollë publike. Për shembull, ata mund të sigurojnë një program të zgjatur të vitit, të zgjatur gjatë ditës, në moshë të përzier, me një qasje të bazuar në projekte. Këto teknika i fuqizojnë studentët për të marrë pronësinë e mësimit të tyre.

Dobësitë e shkollave laboratorike

- Mjedisi i tërbuar mund të perceptohet si një disavantazh i rëndësishëm. Shumica e shkollave laboratorike janë të dizajnuara për të trajnuar kandidat mësues. Kjo kërkon që mësuesit e studentëve dhe personeli tjetër shkollor dhe universitar të hyjnë dhe dalin shpesh në klasë për të lehtësuar vëzhgimin e kandidatëve të mësuesve dhe metodat mësimore të përdorura në klasë gjatë gjithë vitit. Ky lloj aktiviteti mund të jetë shkatërrues për fëmijët, të cilët përpiqen të përqendrohen në materialet e tyre të klasës, si dhe instruktorët që përpiqen të japin mësim.
- Shkollat laboratorike tentojnë të prodhojnë mjedis homogjen - mund të jetë një avantazh ose disavantazh, varet nga perspektiva. Shumica e shkollave laboratorike

---

¹ <https://www.laboratoryschools.org/about-us>

² <https://theconversation.com/laboratory-schools-a-new-educational-phenomenon-79071>

³ Pambuku, Kathleen (1996). Përfitimet emocionale dhe sociale të shkollimit në shkallë të vogël. ERIC Clearinghouse për Arsimin Rural dhe Shkollat e Vogla. EDO-RC-96-5 (dhjetor 1996). Marrë 14 gusht 2008, nga <http://ruraledu.org>, s. 2

janë kaq të vogla sa që fëmijët ndajnë një klasë me fëmijët e njëjtë që kanë mbaruar kopshtin e fëmijëve deri në shkollën e mesme. Disa prindër do të preferonin një shkollë publike për fëmijët e tyre për të zgjeruar spektrin e tyre shoqëror, që do t'u lejonte atyre të mësonin se si të takonin njerëz të rinj në një mjedis më të larmishëm.

Nëse e konsideroni regjistrimin e fëmijës tuaj në shkollë laboratorike::

- Kontrolloni nëse ka ndonjë shkollë laboratorike në qytetin tuaj - në Evropën (veçanërisht lindore) nuk është lloji më i popullarizuar i shkollës. Ju gjithashtu mund të kontrolloni anëtarët e Shoqatës Ndërkombëtare të Shkollave Laboratorike: <https://www.laboratoryschools.org/>. Ndoshta mund të gjejsh një shkollë afër vendbanimit tënd?
- Nëse keni gjetur me sukses një shkollë interesante, kontrolloni me kujdes atë që kjo shkollë ka për të ofruar? Ndonjë mësim shtesë interesante? Aktivitete të ndryshme pas shkollës? Një qasje inovative për mësimdhënien?
- Vizitoni shkollën (ndoshta është organizuar një "ditë e hapur"?), Shihni se si funksionon dhe bisedoni me mësuesit. Të jeni të përgatitur për atë bisedë. Çfarë doni të pyesni? Cila është më e rëndësishmja për zgjedhjen e një shkolle? Mendoni për nevojat e fëmijës tuaj - çfarë është më e rëndësishmja nga perspektiva e tyre, a do të ndihen rehat në atë shkollë?
- Ndoshta ju e dini ose mund të takoni prindërit e fëmijëve që tashmë janë duke ndjekur atë shkollë? Pyetni ata për mendimin e tyre; A e pëlqejnë fëmijët e tyre atë shkollë? Krahasoni shkollat laboratorike me shkolla të tjera ku fëmija juaj mund të marrë pjesë. A është zgjedhja më e mirë, duke marrë në konsideratë të gjitha rrethanat?

Bibliografi:

<https://www.privateschoolreview.com/blog/lab-schools>

https://en.wikipedia.org/wiki/Laboratory_school#cite_note-1

<https://khanlabschool.org/what-lab-school>

Shembuj:

- ☐ Laborschule Bielefeld – shkolla laboratorike në qytetin e Bielefeld, Gjermani
- ☐ Jordanhill School – një shkollë e pavarur bashkë-arsimore shtetërore në Glasgow, Skoci

Shkollat e muzikës

Në Poloni, si në shumë vende të tjera, nxënësit mund të marrin pjesë jo vetëm në shkollat tipike publike me program arsimor të standardizuar, por edhe në shkollat e muzikës. Programi bazohet në kërkimin dhe trajnimin e muzikës. Udhëzimi përbëhet nga trajnimi në interpretimin e instrumenteve muzikore, këndimit, përbërjes muzikore, drejtimit, aftësitë e një muzikanti/e, si dhe fushave akademike dhe hulumtuese si muzikologjia, historia e muzikës dhe teoria e muzikës¹.

Nëse e konsideroni regjistrimin e fëmijës tuaj në shkollën e muzikës, duhet të jeni të vetëdijshëm për të gjitha avantazhet dhe disavantazhet:

Ana e fortë e shkollave të muzikës:

- Shkollat muzikore janë më të vogla se ato publike, që do të thotë se askush nuk është anonim. Kjo jep një shans për përgjigje më të mirë ndaj nevojave të nxënësve. Gjithashtu është shumë më komod për të udhëhequr disa projekte arsimore shtesë me një grup më të vogël të të rinjve;
- Shumë shkolla muzikore kanë një qasje inovative të bazuar në teknikat që lidhen me muzikën. Mund të ketë një ndikim pozitiv në zhvillimin tonë intelektual, për shembull: stimulon veprimtarinë e hemisferave cerebrale, ndikon në kujtesën, ndjeshmërinë, refleksin⁴. Ndonjëherë të mësuarit më shumë të muzikës është e angazhuar për gjithë trupin, nga koka deri te përdorimi i krahëve dhe i këmbëve;
- Nxënësi do të ketë një repertor të gjerë që është në gjendje të kryejë me dhe pa shënim muzikor;
- Nxënësi do të lexojë dhe shkruajë muzikën me kuptim;
- Nxënësi do të vazhdojë, si i rritur, të jetë në gjendje të dëgjojë muzikë me stile të ndryshme me kuptim.

Dobësitë e shkollave të muzikës:

- Ndonjëherë fëmija nuk ka predispozicion për të mësuar në një shkollë të muzikës dhe çdo inkurajim ose forcë në këtë lloj edukimi mund ta dekurajojë ose ta pengojë;
- Duke u ndalur vetëm në zhvillimin muzikor të fëmijës, edhe pse ka një efekt pozitiv në të gjithë zhvillimin e tij, mund të shkaktojë që nuk ka kohë për të thelluar interesat e tjera si sportet, artet etj;
- Gjithashtu ia vlen t'i kushtohet vëmendje aspektit të konkurrencës, nganjëherë motivon të ketë arritje më të mëdha se të tjerat dhe nganjëherë shfaqet xhelozia për sukseset dhe shfaqet pamëshirshmëria.
- Vlen të dëgjohen nevojat e fëmijës për t'u siguruar që shkolla muzikore është në të vërtetë drejtimi i duhur i fëmijës ose më mirë përmbushja e ambicieve të prindërve

---

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Music_school [8.02.2019]

⁴ Më shumë informacion në faqen e internetit në gjuhën polake: <http://tatawtarapatach.com/dlaczego-wlasnie-nauka-muzyki-co-muzyka-da-twojemu-dziecku/> [8.02.2019]

Shkollat pyjore(malore)

Koncepti u zhvillua në Laona, Wisconsin në vitin 1927, që pretendohet se është shkolla e parë malore në botë. Burime të tjera zbulojnë se koncepti i Shkollës së Pyjeve kishte origjinën në Skandinavi në vitet 1950. Ideja u zhvillua dhe u zgjerua në të gjithë Shtetet e Bashkuara dhe vende të tjera.

Shkolla e Pyjeve është një model i të mësuarit në natyrë dhe është definuar si "një proces frymëzues që u ofron fëmijëve, të rinjve dhe të rriturve mundësi të rregullta për të arritur dhe zhvilluar besimin nëpërmjet mësimit në një mjedis pyjor"⁵.

(Shkolla e parë në Rumani u shfaq në prill të vitit 2016 në Brasov, ku fëmijët e të gjitha moshave mbollën një dru, projekti po zgjerohet shpejt në të gjithë vendin në qytete më të mëdha, shkollat përpiqen të përfitojnë më së miri nga aktivitetet në natyrë dhe të japin përvojat unike për fëmijët .

Përfitimet:

- Mësimet bazohen në zhvillimin kognitiv, emocional dhe fizik;
- Duke nxjerë klasat jashtë në të gjitha stinët, fëmijët mund të vëzhgojnë ndryshimet e ngushta nga stina në stinë (duke ecur mbi akull, mbjelljen e perimeve në pranverë, korren e perimeve të tyre gjatë verës dhe duke kaluar nëpër gjethe në vjeshtë)⁶;
- Kreativiteti dhe imagjinata janë aktivizuar dhe përdoren më shumë në klasa në natyrë;
- Kujdesi ndaj detajeve është mprehur gjatë gjithë kureshtjes;
- Programi mund të integrohet në shkolla;
- Mësim eksperiencial ofrohet;
- Rrit aftësitë e buta(atributet personale) dhe marrëdhëniet ndërpersonale;

Prindërit mund të marrin pjesë në klasa nga larg dhe të vëzhgojnë fëmijët e tyre. Mjedisi është i sigurt, stafi profesional, dhe çdo fëmijë merr një sasi të barabartë vëmendjeje.

Mësimet janë interaktive dhe kapin vëmendjen e fëmijëve. Çdo gjë që ata mësojnë është e dobishme dhe do të përdoret në jetën e tyre të ardhshme si të rritur. Gjithashtu, fëmijët po mësojnë çështje etike rreth natyrës.

Shumëllojshmëria e aktiviteteve nga kopshtaria në mbjelljen e pemëve ndihmon në zhvillimin personal të fëmijëve. Aktivitetet e grupit ndihmojnë me aftësi të buta(atributet personale) dhe ndërveprime.

Përshtatja ndaj mjedisit gjatë gjithë vitit është gjithashtu e dobishme për shoqërinë e tyre të integritetit dhe për të ndihmuar jetën e tyre të ardhshme si të rritur.

---

⁵ O'Brien, Liz; Murray, Richard (2008), Përmbledhje Hulumtuese e Shkollës Pyjore (PDF), Hulumtimi i Pyjeve

⁶ <http://forestschoool.ro>

Shkollat fetare.

Një nga dilemat më të mëdha që prindërit duhet të përballen kur fëmijët e tyre fillojnë arsimin e detyrueshëm është zgjedhja e qendrës edukative. Kjo është një zgjedhje e lirë për familjet bazuar në shumë faktorë, siç detajohen më poshtë.

Lidhur me shkollat fetare dhe mësimet fetare në Kurrikula, ato janë opsione të ndryshme në vendet evropiane sipas ndikimit fetar dhe autoritetit kompetent që drejton shkollën (bashkitë lokale, shtetet federale, organizatat private etj.). Në disa vende, për shembull, ekziston një marrëveshje mes Kishës Katolike dhe qeverisë për të ndarë burimet për disa shkolla.

Kur zgjedh një shkollë fetare, prindërit duhet të mendojnë nëse janë të interesuar që fëmijët e tyre të udhëhiqen, gjatë jetës së shkollës, duke u trajnuar në një mënyrë të përshtatshme për bindjet e tyre personale dhe bindjet fetare dhe gjithashtu që kjo të jetë një përparësi, mbi faktorët e tjerë, për shkak se ata gjithashtu mund ta marrin këtë udhërrëfyes nëpërmjet organizatave fetare dhe aktiviteteve të tjera jashtë shkollës.

Feja më e madhe në Evropë është krishterimi, por ka edhe shkolla që ndjekin doktrina të tjera fetare si Islami dhe Judaizmi, varësisht nga shumicat fetare lokale.

Faktorët kryesorë që duhet të merren parasysh gjatë zgjedhjes së shkollës fetare janë:

- Logjistika (lokacioni, oraret dhe shërbimet),
- filozofia (vlerat e shkollës, roli i familjes në arsim),
- metodologjia (puna e projektit, përdorimi i IT, dygjuhësia, shkëmbimet ndërkombëtare, etj)
- oferta arsimore (lëndë fakultative, itineraret edukative)
- pritjet e nivelit të klasës (rezultati akademik në testet e jashtme)
- këshillat dhe rekomandimet e familjeve të tjera,
- Protokollet dhe rregullat e bashkëjetesës (p.sh. programet kundër ngacmimeve, protokollet me nxënësit me nevoja të veçanta edukative).

Është shumë e dobishme për të marrë pjesë në Ditën e Hapur, që shumica e shkollave organizojnë, në mënyrë të veçantë kur familjet kanë dyshime rreth shkollave. Prindërit do të kenë mundësinë për të marrë më shumë informacion dhe për të sqaruar dyshimet, për të takuar familje të tjera që tashmë marrin pjesë në shkollë dhe për të "shijuar" atmosferën e shkollës. Ekziston edhe mundësia për të kërkuar një përfaqësues lokal të fesë (predikues fetar), të afërm ose miq që mund të kenë më shumë informacion rreth shkollës.

"Shoqatat e Prindërve", të përbërë për familjet e nxënësve, janë përgjegjëse për këshillimin e familjeve të tjera për zgjedhjen e shkollës dhe gjithashtu për të organizuar aktivitete plotësuese në shkollë, si dhe aktivitete pas shkollës. Në shkollat fetare, përkundër aktiviteteve të zakonshme jashtë shkollore që ofrojnë shumica e shkollave, ka disa aktivitete specifike të organizuara sipas vlerave të tyre fetare dhe për të promovuar një doktrinë të veçantë fetare. Disa shembuj të këtyre aktiviteteve janë:

- organizimi i tërheqjes shpirtërore drejtuar të dy palëve, prindërve dhe studentëve
- Shkolla e Prindërve (një trajnim i vazhdueshëm drejtuar prindërve lidhur me edukimin që mund t'u ofrojë fëmijëve të tyre),
- udhëtime në shteg të pelegrinazhit (Lourdes, Fatima, Santiago ...). Pjesëmarrja në veprimet e Bamirësisë (tregjet, rritja e fondeve, vullnetarizmi)
- Kampet verore të bazuara në doktrinën fetare, etj.

Përveç Shoqatave të Prindërve, prindërit mund të marrin informata të dobishme lidhur me shkollat fetare në mjedise fetare lokale të tjera (një kishë apo xhami për shembull).

Shkollat e sportit

Sporti është një pjesë shumë e rëndësishme e jetës sonë, e cila mund të sjellë shumë përfitime, si fizikisht ashtu edhe psikikisht. Sporti është gjithashtu i rëndësishëm për fëmijët: duke luajtur fëmijët zhvillojnë shumë aftësi, kanë mundësi për të bërë miq të rinj, të mësojnë të jenë anëtarë të ekipit, të mësojnë për të luajtur fer etj. Por kontributi më i rëndësishëm i sporteve për fëmijët është rritja e zhvillimit fizik dhe mendor. Për shkak të kësaj bëhu pjesë e aktiviteteve të atletikës shkollore, që ofron një mjet për studentët që të angazhohen më shumë në edukimin e tyre, të rrisin performancën akademike dhe të ndjekin frekuentimin dhe të sigurojnë aftësitë jetësore të mësuara nëpërmjet zhvillimit të rinisë sportive.

Përfitimet

- Mundësi për të krijuar shoqëri të re –
- Mundësi për të mësuar se si të humbasësh.
- Mundësi për të mësuar respektin ndaj autoritetit
- Mundësi për të mësuar se si të kontrollojnë emocionet
- Mundësia për të rritur vetëvlerësimin
- Mundësi për të mësuar se si të jeni të duruar
- Mundësia për të punuar së bashku:
- Mundësia për të mësuar se si të jesh më pak egoist/e
- Mundësia për të mësuar aftësi ripërtëritëse:

Lojë fer - është e rëndësishme në procesin e karakterit të fëmijëve dhe formimit moral. Luajtja e sporteve u mundëson atyre të krijojnë miqësi. Sportet praktike mësojnë tolerancën, sepse sporti nuk di diçka si besimi fetar, orientimi, kombësia ose ngjyra e lëkurës. Një tjetër gjë e rëndësishme është ndërveprimi shoqëror mes fëmijëve: fëmijët mësojnë se ata janë pjesë e një ekipi ku çdo element dhe anëtar është po aq i rëndësishëm dhe nuk mund të dështojë. Humbja është një element i rëndësishëm i çdo sfide që mëson forcën e karakterit dhe këmbënguljen. Ata mësojnë të respektojnë autoritetin, rregullat, kolegët e ekipit dhe kundërshtarët. Sporti është gjithashtu një mjet i mirë për të nivelizuar dhe përballuar stresin. Gjatë sportit lëshohen shumë emocione që janë të dobishme kur kalojmë nëpër ndonjë periudhë të vështirë të jetës.

Sporti është një mjedis i rëndësishëm mësimi për fëmijët. Studime të shumta kanë treguar se fëmijët që luajnë lojëra sportive performojnë më mirë në shkollë. Është gjithashtu brenda sportit që të krijohet dhe zhvillohet statusi i kolegëve dhe pranimi i kolegëve.

Në përgjithësi, ka shumë përfitime e të bërit sport nga fëmijët. Kjo në të vërtetë nuk ka rëndësi nëse fëmija preferon një sport ekipor ose një sport individual si tenisi, sepse ajo që fëmijët tuaj mund të mësojnë shkon përtej fizikut. Në të njëjtën kohë duhet të jetë vullneti i fëmijëve - vendimi për të luajtur ndonjë sport. Pra, nëse fëmija juaj nuk është sportiv apo i interesuar për një sport të veçantë, nuk duhet të shqetësoheni.

Udhëzues për prindërit:

Nëse mund ta përballoni atë, ia vlen të investoni në zhvillimin e pasionit sportiv dhe aftësive të fëmijës suaj. Siç është treguar, sport sjell shumë përfitime në zhvillimin e duhur të fëmijës. Vlen t'i tregohet fëmijut mundësitë e ndryshme të sportit, nëse del se fëmija nuk është një tifoz i sporteve individuale, ndoshta ia vlen t'i tregohen sportet ekipore dhe anasjelltas.

- **Jini një shembull**
- **Bëni Sport së bashku**
- **Bëjeni argëtuese**
- **Inkurajoni, Mos i detyroni**

Disa fëmijë, përkundër inkurajimit dhe mbështetjes suaj, nuk do të pëlqejnë sportin. Në vend që të shqetësoheni për të, do të jetë më mirë të derdhni hobi të tjerë për fëmijën tuaj që do t'ju lejojë të zhvilloni aftësi të tilla si puna ekipore, forca e karakterit etj.

Bibliografi:

<https://novakdjokovicfoundation.org/the-importance-of-sports-for-children/>

http://raisingchildren.net.au/articles/activities_for_school_kids.html

<https://uqsport.com.au/10-psychological-and-social-benefits-of-sport-for-kids/>

<https://www.spookynooksports.com/blog/how-to-get-kids-interested-in-sports>

4. c) Përvojat e të mësuarit jashtë planprogramit mësimor

Aktivitete jashtë planprogramit mësimor (mësime shtesë të ofruara nga mësimdhënësit)

Zakonisht e dimë se disa studentë janë të mirë në disa lëndë dhe jo aq të mirë në lëndët e tjera. Për shkak të kësaj, mësimdhënësit ofrojnë mësime shtesë falas pas mësimit shkollor ose kur janë të lirë.

Ne kemi shumë raste ku prindërit u kërkojnë mësuesve t'u japin fëmijëve të tyre mësime shtesë pas shkollës, në mënyrë që ata të mësojnë dhe të përditësohen me mësimet e përditshme.

Këto mësime shtesë kryesisht janë mësimet e matematikës dhe nxënësit që vijnë nga vendi ynë janë të dobët në matematikë. Por jo vetëm ka edhe mësime shtesë në gjuhë, lëndë shkencore dhe disa lëndë shoqërore.

Është shumë e zakonshme që mësuesit të mbajnë mësime shtesë para provimeve. Ata praktikojnë provimet e kaluara, provimet që mësuesi ka pasur në vitin e kaluar dhe i bëjnë ato gati për provimin e ri.

Objektivat e këtyre mësimeve shtesë:

- Ndihmon nxënësit me vështirësitë e tyre
- Mundohen ta bëni këtë lëndë mësimore më të lehtë për ta dhe të kuptueshme
- Jepni më shumë nxënësve që të merrni më shumë nga ata (në lidhje me njohuritë)

Aktivitete pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga mësimdhënësit (psh. klubet e hobit, klubet e sportit, artit, mësimet e valleve)

Shumë shpesh mësimdhënësit po përpiqet të përfshijë studentët / nxënësit e tyre në aktivitete të ndryshme pas shkollës, siç janë sportet, hobit, garat e matematikës etj.

Sport - Mësuesit e sportit organizojnë gara në disiplina të ndryshme si: Futboll, Basketboll, Hendboll, Volejbol, pingpong. Mësuesi gjithmonë i pyet nxënësit nëse dëshirojnë të konkurrojnë me shkolla të tjera, kështu që ata fillojnë përgatitjen. Në fillim mësuesi zgjedh lojtarët më të mirë, e bën një ekip

varësisht nga sporti dhe më vonë fillojnë stërvitjet me ta. Në të njëjtën kohë shkollat e tjera bëjnë të njëjtën gjë. Në një moment ata krijojnë ide për të bërë një garë(kompeticion) brenda komunës, në këtë rast komuna i ndihmon mësuesit të organizojnë dhe të japin një lloj çmimi për fituesit. Kjo ndodh shumë shpesh në shkollat fillore dhe të mesme.

Hobi - Në këtë rast nxënësit janë ata që u kërkojnë mësuesve të bëjnë aktivitete shtesë lidhur me hobit e tyre. Nuk ka një grup ose klub specifik ku mund të bashkoheni dhe mund të ndani hobit tuaj, çdo gjë bëhet individualisht. Një mundësi për ata që dëshirojnë të ndajnë hobi me të tjerët është kur është dita e shkollës (data kur shkolla ka filluar punën apo patronati i shkollës). Ne e festojmë atë me aktivitete të ndryshme dhe zakonisht nxënësit tregojnë hobit e tyre këtu.

Garat e Matematikës - Çdo vit ekziston një konkurs matematikor i quajtur Kangur Matematik (i njohur ndryshe si Kangur Ndërkombëtarë Matematikorë – Mathematical Kangaroo) kështu që mësuesit zgjedhin nxënësit më të mirë në matematikë, trajnojnë ata pas shkollës pothuajse çdo javë dhe më vonë ka një kriter përzgjedhës për ata që do të shkojnë më tej në këtë kompeticion ndërkombëtarë.

Në përgjithësi, një ndikim të madh kanë organizatat këtu. Mësuesit janë në kontakt me organizata të ndryshme dhe ata që kanë nevojë për nxënës / studentë për çfarëdo aktiviteti, që mësuesit i sugjerojnë ata të shkojnë dhe të përfshihen në të, nxënësit bëhen pjesë të atyre aktiviteteve.

Qëllimet:

- Për t'i bërë nxënësit më të hapur dhe krijues
- Takimi i nxënësve me nxënës të tjerë nga shkollat e tjera
- Për t'i bërë ata gati për hapa të mëtejshëm në jetën e tyre
- Bëni ato të jenë konkurrese në të ardhmen dhe veçanërisht në vendin e punës
- Gjeni talentët brenda grupeve

*** Informacionet janë marrë nga mësuesit që bëjnë këto lloj aktiviteteve në Maqedoninë Veriore

Klasa shtesë për fëmijët që ofrohen nga universiteti

Ideja e organizimit të klasave shtesë për studentët e rinj u shfaq në Gjermani. Pastaj u përhap në vende të tjera dhe u bë formë shumë e popullarizuar e arsimit. Ky koncept është shumë i lehtë për t'u shpjeguar: fëmijët mund të jenë në gjendje të marrin pjesë në leksione të zakonshme (ashtu si studentët e fakultetit) të drejtuara nga profesorët. Ata vëzhgojnë përvoja, bëjnë pyetje, diskutojnë me shkencëtarët. Është një mundësi unike për të rinjtë për të fituar një pasion të vërtetë, për të zgjeruar horizontin, për të takuar miq të rinj dhe, natyrisht, për një aventurë. Në Poloni, për shembull, mund të gjejmë oferta të ndryshme në fushat specifike të njohurive si ekonomia, mjekësia, inxhinieri, kimia, drejtësia, gjeografia, matematika dhe shumë të tjera. Ndonjëherë aktivitete të tilla janë jashtëzakonisht të dobishme për fëmijët që përgatiten për konkurse të ndryshme në nivel kombëtar.

Nëse mendoni të regjistroni fëmijët tuaj për këtë klasë, mbani mend të gjitha përparësitë dhe mangësitë:

Përparësitë:

- Fëmija juaj po mëson që në moshë të hershme se shkenca mund të jetë një pasion i vërtetë, i cili i inkurajon ata të bëjnë kërkime të pavarura.
- Fëmija inkurajohet të bëjë pyetje dhe mund të marrë përgjigje nga profesionistët në fushat e tyre.
- Fëmija mund të krijojë miqësi afatgjata mes bashkëmoshatarëve që mbështesin njëri-tjetrin për zhvillimin e pasionit të tyre.
- Ata mësojnë përmes praktikës.
- Ky program mund të jetë gjithashtu një inkurajim për të studiuar veten.
- Është gjithashtu një nxitje për prindërit që të mësojnë së bashku me fëmijët e tyre.
- Fëmijët janë të interesuar natyrshëm në këtë botë, kështu që përdorin vullnetin e tyre për të eksploruar dijen.

Dobësitë e klasave:

- Megjithë përputhjen e programit me zhvillimin e studentëve, nganjëherë çështjet që diskutohen mund të jenë shumë të vështira dhe të pakuptueshme për të rinjtë.
- Rivaliteti i parë mes fëmijëve mund të ndodhë në aspektin e arritjeve të tyre personale.

Siç mund ta shikoni, ka shumë më tepër përftime sesa dobësi nga kjo formë edukimi. Prandaj, ne ju inkurajojmë që të njiheni me ofertën akademike të universiteteve të ndryshme që ndodhen në qytetin tuaj. Ndoshta fëmija juaj do të jetë me të vërtetë i interesuar në një nga fushat e dijes dhe klasat të zhvilluara në universitet, që do të jetë një shans për të, që të zhvillojë pasionin e tij/saj.

Klubet e leximit dhe shkrimit

Në planprogramin mësimor të shkollave fillore dhe të mesme është e detyrueshme që nxënësit të lexojnë libra dhe literatura shtesë kur bëhet fjalë për lëndën e gjuhëve. Zakonisht ata që mësojnë gjuhën janë duke organizuar klube shtesë për lexim dhe shkrim. Në Maqedoninë Veriore nxënësit janë të detyruar të mësojnë 3 gjuhë të reja (Maqedone, Angleze, Gjermane/Franceze) duke përjashtuar gjuhën amtare. Në thelb, në gjuhën amtare ka më shumë nxënës që ndjekin klubet dhe përpiqen të përfitojnë prej saj. Mësues të gjuhës amtare u japin nxënësve libra shtesë si romanet, novela, poezitë dhe librat e ndryshëm, në mënyrë që ata të mund të lexojnë dhe të përfitojnë prej tyre. Më vonë pas leximit të librave ata vijnë së bashku dhe diskutojnë për kuptimin dhe e vlerësojnë atë.

Mësuesit po përpiqen të organizojnë klube të shkrimit gjithashtu. Zakonisht, ata nxënës që ndjekin klubet e leximit janë gjithashtu të përfshirë në klubet e shkrimit. Ata përgatisin tema të ndryshme, i shkruajnë ato dhe i publikojnë në gazeta të ndryshme, në internet, media, në faqet sociale etj.

Qëllimet e klubeve:

- Të nxit nxënësit të lexojnë më shumë libra pavarësisht nga literatura (duke përfshirë edhe librat ndërkombëtare)
- Duke lexuar libra të rinj dhe lloje të ndryshme të tyre, ato përmirësojnë aftësitë e shprehjes dhe më vonë mund të shprehen shumë më lehtë
- Të pasurojnë fjalorin e tyre me fjalë të reja
- Të njohin literaturën globale nga autorë të ndryshme dhe të bëjnë shprehje tek nxënësit lexuarjen e librave
- Shtyejnë të shkruajnë ese të ndryshme nga tema të ndryshme
- Zbulojnë talentin e tyre nëse ata kanë talent për të shkruar për shembull
- Organizojnë gara me shkrim ndërmjet nxënësve

Përfitimet nga aktivitetet:

- Të jetë në gjendje të fitojnë njohuri nga sfera të ndryshme
- Të krijojnë shoqëri të re me të njëjtin qëllim (leximin ose shkrimin)
- T'i bëni që ata të ndjehen më të sigurt kur flasin ose shkruajnë diçka

*** Informacionet e mbledhura gjatë intervistave me mësuesit e shkollave fillore dhe të mesme në Maqedoninë e Veriut

Shkollat verore të gjuhëve

Përkundër faktit që nxënësit mësojnë gjuhë të reja (të huaja) në shkollë, prindërit shpesh dërgojnë fëmijët e tyre në kurse private për të përmirësuar aftësitë gjuhësore dhe për të mësoni gjuhë të reja. Ka shumë shkolla private të gjuhëve të huaja ku mund të mësoni gjuhë të të gjithë botës. Por shpesh në shumëllojshmërinë e detyrave dhe aktiviteteve jashtëshkollës, nxënësit nuk kanë kohë për orë të tjera gjatë javës dedikuar gjuhëve.

Në këtë rast, shkollat verore janë një zgjidhje e mirë.

Misioni i tyre është të forcojë dhe mbështesë zhvillimin e studentëve/nxënësve dhe të gjithë atyre që janë të interesuar në mësimin e gjuhëve të huaja. Shkollat verore janë një zgjidhje shumë e mirë për të plotësuar në një mënyrë konstruktive kohën e lirë gjatë festave të fëmijëve. Shkollat verore kanë një ndikim pozitiv jo vetëm në mësimin e gjuhës, por edhe në miqësinë dhe jetën shoqërore të fëmijëve. Pjesëmarrja në klasat e ofruara nga shkolla ju jep mundësinë për të bërë njohje të reja, përfshirë ato me njerëz me origjinë të ndryshme. Shkollat e gjuhës verore shpesh drejtohen nga folësit amë - njerëz që përdorin

një gjuhë të caktuar në baza ditore. Klasat me ta u japin fëmijëve mundësinë për të mësuar gjuhën joformale të përdorur nga njerëzit në një vend të caktuar.

Nëse jemi të vetëdijshëm për tregun, mund të gjejmë oferta tërheqëse shkollore. Disa prej tyre janë gjithashtu të organizuar pa pagesë. Për shembull, në institucione të tjera kulturore.

Prandaj, misioni i shkollave verore të gjuhëve është që të ofrojnë standarde të larta dhe standarde arsimore; rritjen e vetëbesimit, duke përmirësuar aftësitë gjuhësore, të cilat në ditët e sotme janë baza për të ndërtuar pozicionin tuaj në tregun e punës.

Këshilla:

- Kontrolloni ofertat e institucioneve kulturore - shpesh ofrojnë kurse trajnimi gjatë pushimeve
- Nëse mund ta përballoni financiarisht - kontrolloni ofertat e shkollave gjuhësore që ofrojnë shkolla verore të huaja jashtë vendit
- Kërkoni programe joformale të shkëmbimit të studentëve - ka shumë vende që mund ti gjeni në internet ku prindërit e fëmijëve nga vende të ndryshme ofrojnë strehim dhe pjesëmarrje në një kurs të paformuar të gjuhës në këmbim të mundësisë për një largim/shpërngulje të mëvonshëm të fëmijës së tyre.
- Mbani mend se tejkalimi i dijes (mësimi i tepërt) mund të trondit fëmijën tuaj, prandaj dëgjoni nevojat e tyre dhe nëse shihni se disa klasa janë barrë për ta, mos i detyroni ata për të marrë pjesë në to

Edukimi aventurier

Edukimi aventurier është mënyra e të mësuarit përmes përvojave të përqendruara në aventura. Për shkak se njerëzit përjetojnë aventura ndryshe, edukimi aventurier mund të përfshijë një shumëllojshmëri të gjerë aktiviteteve, siç janë sportet në natyrë, kurset sfiduese, garat dhe madje edhe aktivitetet e brendshme. Edukimi aventurier është një proces aktiv dhe jo një proces pasiv i të mësuarit që kërkon angazhim aktiv nga nxënësit si dhe instruktorët¹. Zakonisht, të mësuarit përqendrohen në aftësitë e buta.

Përfitimet:

- Edukimi aventurier i fut nxënësit në vlerësimin e riskut në një mjedis mbështetës.
- Është një shans unik për nxënësit që të punojnë në besimin dhe vetëbesimin e tyre.

---

¹ Prifti, S., & Gass, M. A. (2005). Udhëheqja Efektive në Programimin e Aventurës. Champaign, IL: Kinetika e Njeriut.

- Mund të rrisë vetë-efikasitetin, ndërgjegjësimin dhe mirëqenien subjektive.
- Mund të zvogëlojë ndjenjat e presionit të kohës dhe stresit mendor midis pjesëmarrësve.
- Është një shans për të praktikuar aftësitë e punës në grup.
- Aktivitetet aventuristike në natyrë sigurojnë mundësi për lidhjen e individëve me natyrën (mjedisin natyror), lidhjen e drejtpërdrejtë me njerëzit e tjerë (ndërpersonale), dhe me rëndësi, me vete (personale)².

Jeni të vetëdijshëm për këtë se:

- Pjesëmarrësit zakonisht janë në mjedis të panjohur, kjo krijon njëfarë ankthi për ta, si dhe perceptimin e rrezikut - mund të perceptohet si i rrezikshëm, por është gjithashtu një sfidë dhe tejkalimi i kësaj nëpërmjet përsosshmërisë të rezultateve të detyrave specifike, është përfitim pozitiv për individin, e tillë si rritja e vetëbesimit.
- Janë cilësitë e aktiviteteve që janë përgjegjëse për arritjen e rezultateve të programit në vend se vetë aktivitetet.³ Kombinimi i sfidës, zotërimit dhe suksesit në aktivitete është ajo që çon në zhvillim pjesëmarrësin/en. Sfidat duhet të jenë holistike në mënyrë që të maksimizohen rezultatet pozitive. Programet duhet të përfshijnë sfida mendore, emocionale dhe fizike, dhe të inkurajojnë zotërim në të gjitha tri fushat⁴.

Nëse jeni gati për të lejuar fëmijën tuaj të përfitoj nga edukimi aventurier, këtu spjegohet se çfarë mund të bëni:

- Bëni hulumtimet tuaja - cilat janë mundësitë tuaja, varet nga vendi juaj i jetesës? A ka ndonjë program edukimi aventureier ku fëmija juaj mund të marrë pjesë? Ndoshta një shkollë apo ndonjë organizatë tjetër ofron aktivitete që u japin mundësi fëmijëve që të përjetojnë aventura.
- Nëse shkolla juaj nuk ka një ofertë të tillë dhe marrëdhënia juaj me mësuesin është mjaft e mirë, mund të mendoni të realizoni një të tillë në të ardhmen. Mbështetja e prindërve për eksperimente të tilla si aktivitetet e aventurave mund të jenë shumë e vlefshme për mësuesit.
- Është me rëndësi të mbani mend se aktivitetet duhet të organizohen mirë dhe të përshtaten sipas nevojave dhe kërkesave të veçanta të pjesëmarrësve. Kontrolloni

² <https://www.schoolhousemagazine.co.uk/education/benefits-adventure-education/>

³ McKenzie, M.D. (2000). Si arrihen rezultatet e programit të edukimit aventuriers: Një përmbledhje e literaturës. Gazeta Australiane e Edukimit në Natyrë, 5 (1), 19-28.

⁴ Walsh, V. & Golins, G. (1976). Eksplorimi i procesit të lidhjes së jashtme. Denver, CO: Kolorado Shkolla e Përbashkët.

ofertën që keni gjetur edhe nga kjo perspektivë. Mendoni me kujdes edhe për nevojat e fëmijës tuaj - personaliteti i tij/saj është më tepër introvertues, i frikësuar ose plot energji, hiperaktive dhe rrezikant. Ndoshta do t'ju duhet të inkurajoni fëmijën tuaj për të marrë një rrezik.

- Nëse nuk keni gjetur ndonjë program të organizuar të edukimit aventurier për fëmijën tuaj, ju gjithashtu mund të konsideroni disa aktivitete të frymëzuara nga ideja e edukimit aventurier. Ndoshta ngjitja, kalërimi, pjesëmarrja në aktivitete të ndryshme në natyrë mund të bëhet një shans i mirë për fëmijën tuaj që të sfidojë aftësitë e tij / saj.

Bibliografi:

<https://researchdirect.westernsydney.edu.au/islandora/object/uws:24236/datastream/PDF>

Aktivitete pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga vullnetarët

Ka shumë mënyra për të organizuar aktivitete pas mësimit të rregullt shkollor të ofruara nga vullnetarët. Mund të jetë edhe takim një herë (një ditë) me një specialist ("prezantues") i organizuar si një aktivitet jashtë-planprogramit mësimorë, ose një sërë takimesh, punëtori dhe diskutime mbi tema të ndryshme, siç janë ekologjia, sipërmarrja, financat, etj. Gjithashtu, ka shumë iniciativa atraktive të organizuara në institucionet kulturore, nga bashkësitë fetare, qendrat e kujdesit ditë, OJQ-të dhe autoritetet komunale. Një aktivitet shumë interesant i ofruara nga vullnetarët është gjithashtu "vullnetarizmi korporativ" i organizuar për nxënësit në shkollë⁵.

Përfitimet:

---

⁵ "Vullnetarizmi Korporativ" është Strategjia e lidhur me Përgjegjësinë Shoqërore të Korporatës "që përbëhet nga" aktivitetet vullnetare dhe angazhimi personal i bërë nga punonjësit në mënyrë të organizuar dhe joformale, të papaguara dhe në dobi të kornizës tjetër individuale.

Shih mbledhjen e praktikave të mira që janë rezultat i projektit CVPlus në këtë temë:

http://www.cvplus.eu/wp-content/uploads/2017/01/CV-PLUS-Good-Practices-collection_EN.pdf

- Një mundësi për nxënësit për të përmirësuar aftësitë e tyre profesionale, kryesisht nëpërmjet mësimit përmes bërjes (learning-by-doing) dhe mësimëve që ofrojnë njohuri më të detajuara të lëndës.
- Nxënësit në thelb marrin një paraqitje të shkurtër në jetën e përditshme të një prezantuesi / vullnetarit, të cilën ata ndoshta nuk mund të arrijnë askund tjetër. Një përfitim tjetër i shtuar është lidhja që nxënësit marrin mes asaj që mësojnë në tekstet e tyre shkollore dhe çfarë mësojnë nga vullnetarët.
- Formimi i nismës së studentëve dhe qëndrimeve sipërmarrëse,
- Nxënësit mund të frymëzohen nga njerëz të suksesshëm.
- Shumë programe / aktivitete u lejojnë nxënësve të zhvillojnë aftësi të jetës dhe aftësi (si bashkëpunimi, komunikimi, puna në skuadër) dhe të rrisin vetëbesimin e tyre dhe ndjenjën e vetëvlerësimit dhe dobisë së tyre.
- Studentët me vështirësi arsimore mund të kenë një mundësi për një afërsi mbështetëse nga një vullnetar, nga takimet direkte sistematike.
- Nëse prindërit do të përfshihen në këtë aktivitet ata mund të fitojnë një kuptim më të mirë të jetës shkollore të fëmijëve të tyre, aftësi të reja të dobishme dhe kënaqësi.

Nëse ju, si prind, jeni të interesuar të organizoni një aktivitet të tillë për fëmijën tuaj, duhet ta keni parasysh këtë:

- Kontrolloni nëse ky lloj i praktikës tashmë është duke punuar në shkollën e fëmijës suaj. Ndoshta një mësues fton "prezantues", prindër apo specialistë të tjerë në shkollë?
- Ka shumë organizata (shpesh të lidhura me korporatat) që bashkëpunojnë me shkollat dhe ofrojnë këtë lloj aktiviteti, për shembull, Capgemini, Zyra e Informacionit Ekonomik (TAT) në Finlandë, Fondacioni Princesa de Girona (FPdG), etj.
- Ndoshta ju jeni personi, i cili mund të përfshihet në edukimin dhe punën vullnetare të fëmijës suaj? Mendoni, nëse keni ndonjë gjë për të ndarë, ndoshta përvojën tuaj profesionale, ndoshta një pasion dhe njohuri për ekologjinë? Ndoshta edhe ka një shans për të ftuar një student / grup studentësh në vendin tuaj të punës dhe t'iu tregojë se si duket jeta e përditshme e punës? Ndoshta prindërit e tjerë të shkollës gjithashtu do të jenë të gatshëm të përfshihen?

- Hidhni një sy në kontaktet tuaja, ndoshta ju tashmë njihni njerëz interesant që duan të ndajnë njohuritë e tyre? Të dy palët, vullnetari/ja dhe vetë fëmiju mund të përfitojnë nga kjo përvojë.
- Nëse jeni prind me të ardhura të ulëta ose fëmija juaj ka vështirësi arsimore, ju ndoshta mund të gjeni shumë iniciativa mbështetëse të dedikuara për fëmijën tuaj: të zbuloni se çfarë ofron qendrat të kujdesit ditor pranë jush ose iniciativa të tilla si Akademia Przyszłości⁶, të cilët përfshijnë nxënës në punë vullnetare.

Punë verore në Universitete dhe institucione kërkimore

Ka mundësi të ndryshme të programeve të dedikuara për studentët, veçanërisht nga shkollat e mesme, të organizuara nga universitetet, kolegjet dhe institutet kërkimore, dhe qëllimet e tyre mund të përfshijnë:

- Hulumtimi dhe promovimi i shkencës në mesin e të rinjve, për shembull, shkollat verore për tema të caktuara, kurse, etj.
- Përcaktimi i programeve (p.sh. në fushën e mjekësisë) për të provuar shkencën para se të zgjedhë këtë rrugë të karrierës së tij/saj, për shembull, praktikat mjekësore, programet e verës, projektet e shërbimit të komunitetit, vëzhgimin e mjekut(shadowing a doctor), vullnetarizmin në spital etj.
- Përgatitja për provimet përfundimtare, p.sh. kurset e ofruara nga universitetet,
- Forcimi i aplikimit në kolegji / universitet, p.sh. kurset dhe programet e kërkimit të verës të ofruara nga universitetet,
- Eksplorimi i interesave dhe fushave të ndryshme të karrierës, p.sh. praktika në institutet kërkimore.

"Praktika është në thelb një përvojë pune hyrëse në një fushë të karrierës profesionale. Ndonjëherë paguhet, edhe pse zakonisht me pagën minimale dhe ndonjëherë është i papaguar. Funksioni i praktikës është të fitojë përvojë dhe njohuri në një fushë të caktuar, ndërsa gjithashtu të kryejë disa punë funksionale në këmbim të përvojës"⁷.

Në disa nga programet duhet të pagush një tarifë për të marrë pjesë, në disa të tjera nuk paguhet, dhe disa madje paguajnë një student/nxënës për të marrë pjesë. Praktikisht të gjithë ata u ndihmojnë pjesëmarrësve të mësojnë përvojat e vlefshme kërkimore në shkencë gjatë pushimeve verore.

---

⁶ Akademia Przyszłości - është një projekt i koordinuar nga Fondacioni Wiosna në shumë shkolla në Poloni. Një fëmijë me vështirësi arsimore ka një shans për të ndërtuar një afërsi mbështetëse me një tutor (një vullnetar). Ata takohen një herë në javë për të mësuar ose thjesht kalojnë kohë së bashku. Ekziston edhe një ofertë e ngjarjeve të ndryshme, të tilla si vizita në muze, teatro etj. Zbulo më shumë::

<https://akademiaprzyszlosci.org.pl/o-akademii>

⁷ Shiqo: <https://blog.collegevine.com/14-awesome-internships-for-high-school-students/>.

Këshilla:

- Kërkoni, kërkoni, kërkoni! Vetën ose merrni fëmijën tuaj për të kërkuar mundësitë e punës verore, praktikave, shkollave verore, kurseve, programeve etj. Shfletoni internetin - disa blogje edukative (ose shtypin) kanë katalogë të thirrje për punë verore në dispozicion. Kontrolloni në faqet e internetit të institucioneve ku fëmija juaj është veçanërisht i interesuar.
- Pyesni në shkollën e fëmijës suaj - mësuesit ose këshilltarët e karrierës mund të kenë informacion rreth mundësive në dispozicion.
- Përdorni kontaktet tuaja - mund të ketë disa opsione për të organizuar, për shembull, praktikat e verës në një institut kërkimor.
- Motivoni fëmijën tuaj për të rritur interesin e tij / saj në programe të tilla.
- Sidoqoftë, mos e detyroni një fëmijë për të marrë pjesë në aktivitete të tilla. Motivimi i tyre duhet të jetë i brendshëm, që vjen nga pasionet dhe interesat e tyre. Kontrolllo më pak, respekto zgjedhjet e fëmijës tënd dhe ndihmoj ata që të mbajnë pasionet e tyre. Mos e nxisni fëmijën tuaj që të përmbushë ëndrrat tuaja. Shqyrtoni motivet tuaja, a e shtyni fëmijën tuaj apo jo në një lloj karriere për shkak të ndjenjës suaj të krenarisë apo triumfit.
- Nëse fëmija juaj ju kërkon ndihmë në aplikim për punë verore ose në disa detyra lidhur me punën verore, përpiquuni të jeni mbështetës sa më shumë që mundeni. Nëse nuk keni njohuri të caktuara për të ndihmuar, shprehuni sinqerisht. Së bashku mund të kërkoni përkrahje diku tjetër.

Bibliografi:

<https://www.bestcollegereviews.org/features/pre-college-summer-science-programs-high-school-students/>
<https://blog.prepscholar.com/medical-programs-for-high-school-students>
<https://blog.collegevine.com/14-awesome-internships-for-high-school-students/>
<http://www.apa.org/ed/precollege/ptn/2012/11/student-opportunities.aspx>
<https://www.oxford-royale.co.uk/wszystkie-letnie-kursy>
<http://www.fuw.edu.pl/wo/lsf/>
<https://www.marine-mammals.com/>
https://www.umb.edu.pl/s,17441/wrzesien_2018-marzec_2019
<https://www.uo.sggw.pl/pl/oferta-kursow/matura/>

Orë mësimore në bibliotekë, kopshte botanike, kopshte zoologjike, muze etj.

Kur bie zilha pas orës së fundit, zakonisht sinjalizon fundin e ditës së shkollës për shumicën e nxënësve. Pas kësaj, disa prej tyre shkojnë në aktivitete jashtëshkollore, por shumë prej tyre shkojnë në shtëpi për t'u shoqëruar me miqtë e tyre. Për fat të keq, ajo që nuk e dinë është fakti se ka shumë mundësi për ata të mësojnë gjëra të ndryshme pas aktiviteteve shkollore të ofruara nga institucionet publike.

Këto lloj aktivitete mund të marrin shumë forma. Vullnetarët nga komunitetet fetare, qendrat e kujdesit ditor, OJQ-të dhe kështu me radhë ndihmojnë në organizimin e tyre.

Ka shumë aktivitete që mund të zhvillohen në hapësira si biblioteka, kopshte botanike, kopshte zoologjike, muze, etj. Ne do të ilustrojmë këto si më poshtë.

Në bibliotekë:

- Ngjarje autoriale. Autori viziton shkollën / bibliotekën dhe jep 30-40 min. prezantim të ndjekur nga një aktivitet (punëtori me shkrim) ose pyetje dhe përgjigje. Autorët vendorë shpesh do të shfaqen falas, ose vetëm për kostot e transportit.
- Beteja e Librave. Ekipet pjesëmarrëse lexojnë një listë me disa libra, duke u përpjekur të kujtojnë detajet e historisë të çdo libri dhe pastaj të 'luftojnë' kundër ekipeve të tjera. Bibliotekistët vazhdimisht pyesin pyetje më të vështira.
- Ndërtuesit e Librit. Fëmijët mësohen rreth mënyrave të ndryshme për të krijuar një libër të zbrazët. Bibliotekistët mund t'u japin atyre disa ide fillestare ose ide ilustruese.

Në kopshtet botanike:

- Gati, Vendos, Kultivoj! Pjesëmarrësit do të mësojnë se nga vijnë ushqimet tona dhe se si mund të zvogëlojmë gjurmët tona mjedisore. Ata gjithashtu do të mësojnë rreth rritjes së ushqimit të tyre.
- Loja në Natyrë. Kërkoni frymëzim nga natyra dhe krijoni arte me gjethe, lule, gurë dhe spango. Fëmijët gjithashtu do të shijojnë eksplorimin e shqisave përmes lojës natyrore.

Në muze:

- Mësoni nëpërpjet vizitave. Gjatë vizitës udhëzuesi i bën fëmijët të njohin historinë e relikeve(kujtimeve të lashta). Duke bërë kështu, krijon hapësirë për mësim dhe reflektim, shumë efikas kur vjen puna për të mësuar gjëra të reja.

- Puna vullnetare. Fëmijët dhe prindërit mund të bëjnë punë vullnetare në muze, pasi gjithmonë ka diçka për të bërë. Është një mënyrë e shkëlqyer për të kaluar kohën në një muze, jo vetëm duke ndihmuar personelin me organizimin, por edhe duke mësuar shumë gjëra në një mënyrë më të veçantë. Për bërjen e punës vullnetare në një muze ju vetëm duhet të bisedoni me kontakt personin të muzeut dhe ai/ajo do të ju tregoj saktësisht procedurën e regjistrimit.

Përfitimet në një pjesëmarrje të tillë do të ishin:

- Një shans për studentët që të marrin njohuri më të mirë për tema të ndryshme nga praktika reale;
- Nxënësit mund të bëjnë lidhjen mes asaj që mësojnë në tekstet e tyre shkollore dhe asaj se çfarë mësojnë nga vullnetari;
- Një mundësi për nxënësit për të përmirësuar aftësitë e tyre sociale dhe kulturore;
- Ata kanë një kuptim më të mirë për rëndësinë e arsimit;
- Formimi i nismës së studentëve dhe qëndrimeve sipërmarrëse;
- Nxënësit mund të frymëzohen nga njerëz të suksesshëm;
- Shumë nga këto aktivitete do të ndihmojnë fëmijët të zhvillojnë bashkëpunimin, komunikimin dhe punën në ekip; gjithashtu ata do të jenë më të vetëdijshëm për vetëvlerësimin e tyre dhe ata do të ndihen sikur marrin pjesë në diçka të madhe;
- Studentët me vështirësi arsimore mund të marrin mbështetje.

Nëse ju, si prind, jeni të interesuar të organizoni një aktivitet të tillë për fëmijën tuaj, duhet ta keni parasysh këtë:

- Kontrolloni nëse ekziston një aktivitet i tillë në shkollën e fëmijës suaj;
- Ekzistojnë gjithashtu shumë organizata (shumë shpesh të lidhura me korporatat) që bashkëpunojnë me shkollat dhe ofrojnë këtë lloj veprimtarie, për shembull Accenture (në Rumani) - ata organizojnë disa ditë punë / praktikë;
- Mendoni nëse mund të përfshihen në edukimin e fëmijës tuaj duke ndarë një eksperiencë profesionale ose ndoshta një pasion ose njohuri për diçka;
- Kontrolloni nëse keni disa kontakte të rëndësishme, disa njerëz të suksesshëm të cilët dëshirojnë të ndajnë disa këshilla.

Në një mjedis kontrolli si një bibliotekë ose një muze, shumë aktivitete mund të zhvillohen. Për shembull, një fëmijë mund të mësojë nga një mësues në bibliotekë se si të aranzhojë gjërat, se si librat janë të alfabetizuara dhe se si ato mund t'i ndihmojnë ato në aktivitetet e tyre të përditshme, dhe se si të bëjnë kërkime të duhura për një temë.

Në një muze mund të organizohet një "gjueti thesari", ku fëmijët marrin një letër me informacion rreth vitit, ngjarjes dhe atë që ata duhet të gjejnë dhe pastaj dërgohen në të gjithë vendin për të gjetur të gjitha informacionet dhe gjërat. Leksioni i historisë përfshihet vetëm nga një kërkimi i thjeshtë.

Gjithashtu, në kopshtin zoologjik, mund të zhvillohet një mësim rreth natyrës dhe kafshëve. Fëmijët do të shohin me sytë e tyre kafshët ekzotik, sjelljen e tyre dhe ndërveprimin me kafshët e tjera. Shumë bimë dhe peshq janë gjithashtu në dispozicion në pothuajse çdo kopsht zoologjik. Pak shkon një rrugë e gjatë kur vjen puna për të treguar në një mënyrë interaktive dhe në të njëjtën kohë të mësojnë fëmijët diçka të re dhe të dobishme.

Përfitimet:

- Përvojën e të mësuarit përmes hulumtimeve të tyre dhe punës së vështirë;
- Ndërveprimi dhe lidhja me fëmijët e tjerë dhe ndjenja e punës ekipore;
- Nxjerrja e hulumtimeve dhe aftësive vëzhguese duke lexuar dhe kërkuar informacione;
- Aftësi më të mira organizimi, duke plotësuar detyrat që një fëmijë duhet të përballojë çdo ditë si një i rritur;
- Të pasurohet njohuria e përgjithshme (për kafshët, historinë, etj.);
- Formimi i fëmijëve për të pasur një etje dijeje që mund të plotësohet duke gjetur informacion të ri gjatë gjithë kohës;
- Rritja e shkathtësive ndërvepruese, zhvillimi i aftësive të buta (puna ekipore) dhe gjithashtu ndihma për t'u ndjerë i lidhur me mjedisin;
- Prindërit mund të marrin pjesë në mësimet dhe t'i udhëzojnë fëmijët nëpërmjet misionit të tyre të zbulimit.

Këso lloj mësimesh mund të mbahen nga një mësues ose një grup prindërisht.

Rekomandohet që mësuesit të kenë mësimet interaktive në të cilat nxitet qasja ndaj natyrës. Kopshtet zoologjike, për shembull, kanë rajone të ndryshme ku fëmijët nuk lejohen, kështu që gjithnjë mund të sigurohet një ambient i sigurt.

Gjithashtu, prindërit mund të organizojnë mësimet të tilla. Prindi, i cili merr iniciativën dhe bisedon me prindërit e tjerë, mund të mbledhë një numër fëmijësh për t'u kujdesur dhe për t'u argëtuar. Ata mund të organizojnë 'gjueti thesari' dhe të bëjnë harta me të dhëna që fëmijët t'i zbulojnë. Ata mund të luajnë lojëra interaktive të tilla si gjetja e kafshëve ose gjetja e një pikturë të rëndësishme midis shumë të tjerave.

Prindërit mund të marrin pjesë në mënyrë aktive dhe të jenë rreth fëmijëve, të përfshirë në udhëtimin e tyre të zbulimit. Ata mund t'i udhëzojnë dhe t'i mbajnë sytë mbi ta duke

ndërtuar një bazë të fortë për marrëdhëniet e tyre. Duke luajtur lojëra dhe duke u dhënë atyre gjurmë, fiton besim dhe krijon ndjenjën e mbështetjes midis prindit dhe fëmijës.

Hiking, ngjitje (climbing), lojëra grupore etj.

Hiking, ngjitja dhe, në përgjithësi, aktivitetet në natyrë, janë shumë të rekomanduara për fëmijët: ata duhet të kalojnë kohë jashtë, të mësojnë rreth natyrës dhe të eksplorojnë mjedisin. Ky lloj i aktiviteteve u mundëson fëmijëve të mësojnë për kafshët dhe hobia të tyre, si dhe për bimët dhe ekosistemet që janë afër vendit të tyre të jetesës. Për të përforcuar këtë mësim, është shumë interesante të zhvillohen lojëra grupore në lidhje me shumë aspekte, të tilla si lojëra në natyrë, artet me materialet natyrore, siguri nga zjarri, ndezje zjarri, përcjellje, identifikim të bimëve të ngrënshme dhe ndërtim të kasollës e shumë të tjera. Kjo lloj veprimtarie rekomandohet për fëmijët mbi 5 vjeç, në grupe jo më të mëdha se 12 vjeç, me të paktën dy të rritur, mundësisht prindër. Për këtë qëllim, shumica e aktiviteteve për hiking, ngjitje dhe aktiviteve në natyrë kryhen zakonisht në fundjavë. Kështu, një nivel i lartë angazhimi nga prindërit dhe angazhimi me shoqatat e prindërve dhe shkollat është shumë e rëndësishme për t'i bërë këto aktivitete reale dhe të përballueshme. Sidoqoftë, klubet të këtij lloj aktiviteti janë gjithashtu një opsion shumë i mirë; ato janë shumë të zakonshme në Evropë, por mund të jetë e vështirë për t'i gjetur ato në mjedise urbane.

Hiking, ngjitja dhe aktivitete të jashtme kanë përfitime të qarta tek fëmijët:

- Shtrirja e njohurive të fëmijëve për natyrën dhe rëndësinë e kujdesit për të.
- Do të jenë më të sigurt, pasi aktivitetet janë konceptuar për të zhvilluar aftësitë dhe njohuritë e tyre.
- Efektet pozitive të shëndetit: qëndrueshmëria dhe fryma e freskët e ajrit.
- Do të rrisë shoqërueshmërinë e tyre dhe do të përvetësojë shoqërimin me kafshët dhe natyrën, si dhe ndërgjegjësimin e tyre për mbrojtjen e mjedisit.
- Nëse marrin pjesë prindërit, këto aktivitete do të forcojnë marrëdhënien e tyre.

Hiking, ngjitja dhe aktivitetet në natyrë kërkojnë, së pari, planifikim. Kjo mund të përfshijë kryerjen e disa hulumtimeve në vendet ku do të vizitoni, në mënyrë që të zgjidhni se cila është më e përshtatshme për karakteristikat e grupit në aspektin kohor, kushtet e motit, vështirësitë, gjatësia, shtigjet më të mira etj. Është gjithashtu e rëndësishme të mendoni për materialet e nevojshme nëse do të aplikoni, ndër të tjera, lojëra grupi, veshje, ushqim dhe ujë, kuti të ndihmës së parë, GPS-së, busullë, bateritë

dhe telefonat celularë. Mbledhjet e prindërve para datës së aktivitetit është një ide e mirë për të pastruar dyshimet dhe shqetësimet.

Është e rëndësishme të angazhohemi me komunitetin e shkollës (prindërit, studentët, personeli), për të shpërndarë aktivitetet dhe për të gjetur mbështetje për aktivitetet. Kontaktet me grupe të tjera ose organizata, të tilla si klubet e hikingut ose autoritetet (personeli nga parqet, rojet e pyjeve etj.) gjithashtu mund të luajnë një rol të rëndësishëm në suksesin e këtyre aktiviteteve. Prandaj, informacioni është thelbësor: ndarja e planit me prindërit dhe dërgimi i një formulari për leje, duke i shpjeguar fëmijëve se çfarë do të bëni, etj.

Fëmijët do të mësojnë nga çdo gjë që ata shohin në aktivitetin në natyrë; për këtë arsye është e rëndësishme që prindërit të vendosin shembuj të mirë (mos e hedhni mbeturinat dhe t'i mbledhni ato nëse i gjeni, flisni me të gjithë dhe provoni që të gjithë të jenë të kënaqur, etj.). Në lidhje me këtë, lojërat në grup janë një mënyrë e mirë për fëmijët që të mësojnë rreth natyrës dhe ta ruajnë atë: ftoni pjesëmarrësit të vëzhgojnë mjedisin, të gjejnë disa objekte në natyrë dhe të shkruajnë në një copë letre, të përgatisin çanta për të mbledhur mbeturinat dhe bëj një garë për të parë kush mund të mbledhë mbeturinat më të mëdha në 5 deri 10 minuta, janë shembull i mirë i lojërave të grupit gjatë ecjes ose ngjitjes.

Lojërat në grupe janë gjithashtu shumë të rëndësishme në momentin që fëmijët do të lodhen. Kjo do të ndodhë: ecja mund të jetë punë e vështirë dhe e çiltër e pakëndshme nëse ata ndjehen sikur janë në një marshim të detyruar. Mënyra më e mirë për të përballuar këto ngjarje është ndalimi dhe luajtja e këtyre lojërave.

Bojskatizmi (Scouting)

Bojskatizmi është një nga aktivitetet më të njohura pas shkollës në të gjithë botën: përfshin aktivitete në natyrë, të tilla si ecje, kamping, eksplorim, teknikat e mbijetesës, sportet ujore, backpacking dhe sportet e tjera të jashtme, por është gjithashtu një metodë informale e edukimit, pasi që shumica e aktiviteteve kërkojnë gjithashtu zhvillimin e potencialeve intelektuale, sociale dhe shpirtërore të pjesëmarrësve, me qëllim të formimit të tyre si qytetarë dhe anëtarë aktivë të komuniteteve të tyre dhe është bazuar në parimin "të mësuarit duke bërë".

Lëvizja e bojskautëve është, në përgjithësi, jo-politike, e hapur për të gjithë njerëzit pa dallim origjine, race ose besimi. Disa prej tyre janë të përziera në gjini, ndërsa shumë të tjerë janë vetëm për burra apo gra. Është e rëndësishme të dihet se shumica e organizatave bërthamore vendosin moshën minimale 6 vjeç për t'u përfshirë në aktivitete.

Organizatat e bojskautëve janë të përhapura në të gjithë Evropën, me një prani të madhe në shumë vende dhe një rrjet të fortë në nivel kombëtar, europian dhe ndërkombëtar. Kjo është arsyeja pse ne rekomandojmë që prindërit individualisht ose Shoqatat e Prindërve të kontaktojnë organizatat e bojskautëve dhe jo të përpiqen të organizojnë vetë aktivitetet që bojskautët organizojnë. Përveç kësaj, shumica e aktiviteteve dhe materialeve që përdorin fëmijët zakonisht janë falas, pavarësisht nga disa prej aktiviteteve, si kampe dhe të tjera që kërkojnë zhvendosje, kanë një kosto të vogël (varësisht nga organizata).

Organizatat e bojskautëve zakonisht takohen çdo javë në qendra të caktuara lokale, ku organizojnë aktivitetet në natyrë dhe theksojnë vlerat e "qytetarisë së mirë", natyrën e dashur dhe vendimarrjen e të rinjve në një mënyrë të përshtatshme për moshën. Grupet përbëhen nga fëmijë të grupmoshave të ngjajshme.

Bojskautizmi mund të jetë një mundësi e shkëlqyer për prindërit për aktivitetet pas shkollës, sepse:

- Përfshin aktivitetin fizik, por aktivitetet shkojnë më tej me artet dhe artizanalet, zhvillimin e qytetarisë, shërbimin e komunitetit etj., Duke u përpjekur për të gjetur një balancë të mirë mes tyre.
- Thekson respektin për natyrën, besnikërinë, bindjen (për familjen, superiorët), dashamirësinë, gëzimin, partneritetin, sportivitetin, vetë-mjaftueshmërinë, mes shumë vlerave të tjera.
- Aktivitetet dhe metodat janë të orientuara për të zhvilluar aftësitë e udhëheqjes dhe pjesëmarrjen sociale.
- Është një mënyrë e mirë për të krijuar marrëdhënie shoqërore dhe për të takuar njerëz me origjinë të ndryshme.
- Gama e lartë e aktiviteteve fokusohen në promovimin e stilit të jetesës së shëndetshme.
- Disa nga aktivitetet (sidomos kampet) planifikohen gjatë kohës së verës.
- Në kohët e fundit shumë organizata të skautëve po futin një planprogram të ri të edukimit joformal që përfshin shkencën, teknologjinë, inxhinierinë dhe matematikën, aftësitë kritike që mund të jenë relevante për të ardhmen.

Është shumë e rëndësishme që prindërit dhe / ose Shoqatat e Prindërve të bëjnë një kontakt të parë me organizatat e bojskautëve për t'u njohur me njëri-tjetrin dhe për të siguruar që vlerat e prindërve të përputhen me organizatat e bojskautëve, si dhe të dimë nëse fëmija ndihet i rehatshëm. Pavarësisht nga qëllimet dhe vlerat pozitive që mund të transmetojnë skautët, duhet të theksohet se disa lloje familjesh mund të mos ndihen të identifikuar me organizata që kanë një komponent të rëndësishëm fetar dhe një numër i jashtëzakonshëm kanë probleme për të pranuar diversitetin.

Për gjetjen e organizatave kombëtare të vëzhgimit, vizitoni këtë link:
<https://www.scout.org/nso> ose kjo (për gratë): <https://www.waggs.org/en/our-world/europe-region/member-organizations/>

Punë verore në OJQ dhe në organizata vullnetare

Punët verore janë një mënyrë e shkëlqyer për të rinjtë që të fitojnë përvojë vullnetare dhe praksë, me një kohëzgjatje tipike prej 4 - 6 javësh apo edhe gjatë gjithë periudhës së verës. Puna e verës është një mundësi e madhe për të zhvilluar vullnetarizmin dhe kompetencat dhe aftësitë e punës, si dhe për të rritur aftësitë e të rinjve: qëllimi i punës së verës është të promovojë ndikimin social të të rinjve në fushën e vullnetarizmit, ndërgjegjësimin dhe ndërtimin e kontakteve në OJQ të ndryshme dhe organizatat vullnetare, duke i ndihmuar ata që të marrin një eksperience nga këto organizatat.

Ka disa vende evropiane ku puna e verës në OJQ dhe organizata vullnetare është mjaft e zakonshme për të rinjtë, nga 14 vjeç, kryesisht në Mbretërinë e Bashkuar dhe në Evropën Veriore. Ka shumë organizata që ofrojnë një strukturë të punës së verës, zakonisht duke ofruar pozita në zonat sociale. Megjithatë, disa vende të tjera nuk lejojnë ose nuk kanë një legjislacion të qartë për këtë lloj aktiviteti, për shkak të moshës ligjore për t'u përfshirë në këtë lloj veprimesh sociale. Para se të mendoni për përfshirjen e fëmijëve në këto aktivitete, duhet të konsultoheni me Shoqatën e Prindërve, administratën e shkollës ose OJQ-në në lidhje me mundësitë dhe kushtet.

Nëse ju, si prind, jeni të interesuar të gjeni një punë verore për fëmijën tuaj, duhet ta keni parasysh këtë:

- Kontrolloni interesat sociale të fëmijës tuaj, në mënyrë që t'i ndihmoni atij / asaj të gjejë një punë verore sipas prioriteteve të tij / saj.
- Sigurohuni që të zgjidhni siç duhet OJQ-të ose organizatat vullnetare, duke gjetur saktësisht se çfarë do të përfshijë puna: është e rëndësishme të dihet madhësia e organizatës, qëllimi shoqëror, vendndodhja, niveli i mbështetjes që ofron organizata, sektori, dhe aftësitë që fëmija juaj dëshiron të zhvillojë.
- Ka shumë mënyra për të aplikuar për punë verore. Organizatat zakonisht përdorin një formular aplikimi online: nëpërmjet faqes së internetit ose dërgimit të CV-së në një adresë e-maili. Sigurohuni që fëmija juaj ka elaboruar CV-në e tij / saj. Rekomandohet të përdorni formatin CV Europass. Natyrisht, fëmijët tuaj nuk kanë ndonjë përvojë pune, por OJQ-të dhe organizatat vullnetare janë më të interesuara për hobet e tyre, përvojat e mëparshme vullnetare ose për interesat e tyre.

- Nëse aprovohet fëmija juaj, atëherë ai / ajo do të ftohet ndoshta në një intervistë. Është e përshtatshme për të përgatitur intervistën: vizitoni faqen e internetit të organizatës, njihuni me misionin e saj, vlerat dhe objektivat.
- Nëse vullnetarët e rinj janë ndërmjet moshën 12 vjeç dhe moshës madhore, prindërit duhet të nënshkruajnë një leje. Kjo leje duhet të vlerësojë nëse vullnetarizmi ndikon në zhvillimin, rritjen dhe formimin e fëmijës. Megjithatë, nuk ekziston një rregullore e qartë për punën e verës në Bashkimin Europian: në të gjitha vendet evropiane fëmijët kanë nevojë për autorizimin e prindërve të tyre për të filluar këtë lloj aktiviteti, të paktën derisa ata të jenë 16 vjeç, ndonëse çdo legjislacion është i ndryshëm në çdo vend evropian.
- Është e rëndësishme të merret parasysh numri i orëve javore në të cilat ai / ajo do të marrë pjesë si vullnetarë.
- Është e rëndësishme që organizata dhe vullnetari/ja të nënshkruajnë një marrëveshje bashkëpunimi, në të cilën vendosen detyrat, të drejtat dhe detyrimet e vullnetarit. Po ashtu, vullnetari duhet të ketë një sigurim që mbulon dëmet ose aksidentet gjatë periudhës së punës verore.

Disa përfitime që puna verore në OJQ dhe organizata vullnetare mund të kenë tek të rinjtë janë:

- Përmirëson aftësitë profesionale të të rinjve në fusha të ndryshme.
- Përmirëson kompetencat profesionale të të rinjve në fusha të ndryshme.
- Puna verore favorizonë marrëdhënien ndërmjet organizatave dhe punëtorëve të rinj.
- I lejon të rinjtë të njohin strukturën e brendshme të një OJQ-je.
- U lejon të rinjve të fitojnë vetëdije sociale mbi ato çështje që mund të ndikojnë në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.
- Pushton të rinjtë në çështjet sociale.
- Sensibilizon të rinjtë dhe të afërmit rreth nevojave sociale të pranishme sot.
- U lejon të rinjve të fitojnë aftësi të reja sociale.
- Favorizon ndikimin pozitiv social që nga mosha e hershme.
- Kjo lehtëson marrjen e njohurive të dobishme për zhvillimin profesional të të rinjve.
- Kjo lehtëson promovimin e punës në fushën sociale.
- Përkrah marrëdhëniet midis prindërve dhe fëmijëve.

Klube të artit dhe muzikës

Arti është një element i rëndësishëm i jetës sonë në kulturë dhe në jetën shoqërore. Zhvillimi i ndjenjës së estetikës dhe aftësive artistike tek fëmijët është e rëndësishme

sepse është më e lehtë të shprehësh emocionet përmes artit. Zhvillimi i ndjenjës së fëmijëve për estetikë dhe aftësitë artistike i bën ata më të ndjeshëm dhe të hapur ndaj të tjerëve.

Muzika është një tjetër element i domosdoshëm i kulturës. Zhvillimi i ndjenjës së ritmit dhe aftësive muzikore është i rëndësishëm për zhvillimin e duhur arsimor të fëmijës. Duke e mësuar lojën me instrumente ne jo vetëm që zgjerojmë shanset e fëmijëve tanë, por gjithashtu u japim atyre mundësinë për të ndarë kohën me të tjerët. Njerëzit shprehin veten përmes muzikës. Të rinjtë që luajnë instrumente kanë një shans për të bërë më shumë miq.

Përfitimet:

- Kreativiteti. Në botën e sotme dhe në tregun e punës, mendimi kreativ është shumë i vlerësuar. Njerëzit kreativ diktojnë se si punon shoqëria, në cilin drejtim kompanitë po zhvillohen. Zhvillimi i kreativitetit është i rëndësishëm tashmë në vitet e fundit, dhe muzika dhe arti janë një mjet për zhvillimin e saj. Përmes artit, është më e lehtë të zhvillohet kreativiteti sesa përmes matematikës ose shkencave të tjera ekzakte.
- Rezultatet e mësimi. Zhvillimi i aftësive të buta ju lejon të arrini rezultate më të mira në mësim.
- Aftësitë motorike dhe koordinimi. Fëmijët që merren me muzikë dhe art kanë aftësi më të mira koordinimi.
- Besimi. Duke mësuar këto aftësi, ne e rrisim vetëvlerësimin tonë dhe ndihemi shumë më të sigurt. Hapja ndaj të tjerëve falë muzikës ka një efekt shumë pozitiv në vetëvlerësimin tonë.
- Shkenca vizuale. Për fëmijët e vegjël, kuptimi hapësinor vjen shumë më e lehtë nëse mësojnë artin dhe muzikën.
- Vendimmarrja. Në art, ne duhet të bëjmë shumë zgjedhje, si si luajmë etj.
- Disiplina: Të mësuarit për të luajtur një instrument muzikor ose vizatimin kërkon disiplinën. Në gjëra të tilla si muzika dhe arti, ne duhet të jemi shumë të disiplinuar për të arritur rezultate.
- Fokus. Përqëndrimi në rezultate dhe në nevojat dhe qëllimet tuaja është e nevojshme në muzikë. Duke zhvilluar këto aftësi, është gjithashtu më e lehtë në fusha të tjera të dijes.
- Bashkëpunimi. Në muzikë, puna në grup është një element shumë i rëndësishëm. Nëse nuk dëgjojmë të tjerët, nuk do të arrijmë një qëllim të përbashkët.
- Llogaridhënia. Fëmijët në art mësojnë se janë përgjegjës për kontributin e tyre në grup.

Udhëzues për prindërit:

- Zbuloni nëse në shkollën e fëmijës tuaj keni kore (muzikore) ose orë të vizatimit. Shkollat shpesh ofrojnë këtë si aktivitete shtesë për fëmijët.
- Kontaktoni kolegjin tuaj të artit lokal për këshilla.
- Bisedoni me njerëzit që luajnë instrument ose piktorë. Ata me siguri do t'ju japin shumë këshilla se si t'i zhvilloni këto aftësi tek fëmijët.
- Ju mund të kërkontë në teatrot lokale dhe qendrat kulturore nëse ato ofrojnë disa aktivitete shtesë për fëmijët.
- Ju gjithashtu mund të kontaktoni një mësues të muzikës se si të zhvilloni pasionin dhe ndjeshmërinë e një fëmije në shtëpi.
- Të përfshihen në procesin e mësimit të fëmijës suaj. Fëmijët do të jenë më të motivuar dhe më të hapur, nëse ata janë prindër të ndjeshëm mbështetës.

Bibliografi:

<https://www.learningliftoff.com/10-reasons-arts-in-education-important-kids/>
<https://nafme.org/20-important-benefits-of-music-in-our-schools/>
<http://ryanwoodwardart.com/info/advice-for-parents-with-artistic-children/>
<http://www.pbs.org/parents/education/music-arts/encouraging-your-childs-exploration-of-the-arts/>

Puna verore/internship në kompani të ndryshme

Puna verore e njohur si praktik është një mënyrë e shkëlqyer për të fituar përvojë të madhe në punë. Mësimi i aftësive praktike të ofruara nga intershipet dhe praktikat është shumë e rëndësishme në procesin e edukimit të çdo personi. Në mendjet e punëdhënësve të sotëm, vlerësohen veçanërisht aftësitë praktike të punonjësve potencialë. Ndonjëherë edhe më shumë se vetë njohuria teorike, kjo është arsyeja pse duhet të mbani mend këtë, kur planifikoni procesin edukativ të fëmijës. Vlen për të ndjekur ofertat e trajnimit dhe trajnimit të kompanive që janë brenda mundësive të fëmijës tonë.

Fëmijët tanë mësojnë shumë përmes praktikave të verës. Jo vetëm njohuri praktike, por edhe bashkëpunim me njerëzit e tjerë. Si funksionon tregu. Në varësi të ofertës, ne kemi intershipte (praktika të paguara) ose praktika falas. Nëse paguhet perioda e profesionit, ne i mësojmë fëmijës vlerën e parave.

Përfitimet:

- **Zhvillimi i aftësive kritike të punës:** kjo është një aftësi shumë e rëndësishme në jetën e përditshme. Të kuptuarit se si funksionon tregu dhe se si funksionon në kompani është shumë e rëndësishme për punonjësit e ardhshëm në fazën e studimit.
- **Merrni avantazh mbi konkurrencën:** Përfitimi i përvojës është shumë i rëndësishëm në procesin e rekrutimit. Kjo njohuri që fëmija juaj do të fitojë tani do t'i lejojë ata të hyjnë lehtësisht në tregun e punës dhe të jenë konkurrues.
- Përvetësimi i aftësive praktike lehtëson procesin e të mësuarit teorik. Prandaj, nëse dërgojmë një fëmijë në një praktikë, ne mund të mbështetemi në atë duke arritur rezultate më të mira akademike.
- **Rrjeti:** një nga burimet më të vlefshme është të kemi një rrjet lidhjesh dhe njohjesh. Falë praktikave, ne mund të rrisim numrin e kontakteve në industrinë që na intereson.
- **Sigurimi i punës në të ardhmen:** Praktikantët në një kompani të caktuar mund të çojnë gjithashtu në një bashkëpunim afatgjatë.
- Vlen të bëni praktika gjithashtu për të gjetur nëse rruga e karrierës së fëmijës suaj është e drejtë apo jo për ta.
- **Eksploroni rrugët e papritura:** Praktikantët mund t'i japin fëmijës tuaj mundësinë për të provuar rolet, departamentet dhe industritë që nuk i kanë konsideruar kurrë, gjë që mund të ndihmojë në ngushtimin e mundësive të tyre ose të hapë një rrugë krejtësisht të re të karrierës së tyre.
- **Përvojë e fituar përtej teksteve shkollore**
- **Shmangni kulturën “Universitet-në-punë”:** Viti i parë në punë është shumë i vështirë për të gjithë. Përmes përvojës së praktikës në vitin e pestë të studimit ose të shkollës së mesme, fëmija juaj mund të përpiqet të përgatitet për të.
- **Fito ashtu siç mësoni:** Për fat të keq, ka shumë praktika të lira të ofruara nga kompanitë. Megjithatë, nëse kërkohet mirë, fëmija juaj mund të gjejë diçka për të cilën ata do të marrin një rrogë.

Udhëzues për prindërit:

- Kontrolloni bordet e shkollës së shërbimit të karrierës suaj për më shumë mundësi.
- Kompanitë e hulumtimit duhet të kuptojnë saktësisht se çfarë do të përfshijë puna verore.
- Kontrolloni plotësimin e një formulari të aplikimit online në faqen e internetit të kompanisë ose dërgimin e një CV dhe një letër rekomanduese.

Këshilla:

- Ju duhet të mbani mend se në ditët e sotme njerëzit me arsimim pas-universitar gjithashtu përfitojnë nga ofertat e praktikës. Ndonjëherë në disa kompani kërkohet të përfundojnë studimet për të marrë praktika, prandaj duhet ta lexoni këtë paraprakisht.
- Nëse fëmija juaj ka ndonjë përvojë të mëparshme, sigurohuni që ata të shkruajnë në CV-në e tyre. Gjithashtu, mbani parasysh për përvojën që ata kanë fituar gjatë studimeve, duke punuar në një klub interesi ose në një qeveri shkollë (parlament studentor).
- Fëmija juaj ndoshta do të duhet të aplikojë më parë, pasi shumë kompani i mbyllin afatet e tyre disa muaj ose më shumë para fillimit të punës verore.

Mbështetja e prindërve është shumë e rëndësishme në këtë fazë. Shumë shpesh, kur marrin një praktikë, studentët mund të ndihen të frustruar që nuk kanë kohë ose se nuk fitojnë para për punën e tyre. Gjatë kësaj periudhe, mbështetja prindërore është e rëndësishme, si financiare ashtu edhe emocionale.

- Bëhuni mentor, këshilltar dhe përkrahës i fëmijës suaj. Jini atje për të udhëzuar, për të dhënë këshilla dhe për t'i dëgjua ata, por le të bëjë fëmija juaj punën dhe të marrë drejtimin.
- Ndani udhëzimet në lidhje me punët, por pastaj lejo studentin tuaj të veprojë në ato që janë interesante për të.
- Korrigjimin e letrave, CV-së, etj.
- Bisedoni me fëmijën tuaj rreth pritjeve profesionale, sjelljes së biznesit, sjelljes në vendin e punës, veshjes profesionale.
- Bisedoni me fëmijën tuaj rreth aftësive të mira intervistuese, cilat lloje pyetjesh duhet të presin, si të përgatiteni për pyetjet pasuese, si të bëni biseda të vogla, si të përgatitni përgjigjet për pyetjet e mundshme.
- Ndhmoni fëmijën tuaj të përcaktojë dhe qartësojë qëllimet e tyre dhe të krijojë një plan veprimi.
- Ndhmoni për të shkruar CV-në e fëmijës suaj, letrat rekomanduese, etj.
- Ndhmoni për ta kontaktuar një punëdhënës potencial.
- Shkoni në panaire të karrierës me fëmijën tuaj.

Bibliografi:

<http://placement-uk.com/students-how-to-get-the-perfect-placement/>

<https://www.internships.com/student/resources/prep/resume/howto>

<https://www.wikijob.co.uk/content/internships/advice/why-take-internship>

<https://www.parenttoolkit.com/college-and-career/advice/internships/why-your-college-student-should-be-thinking-about-summer-internships-in-january>

<https://blog.collegevine.com/14-awesome-internships-for-high-school-students/>

<https://www.collegeparentcentral.com/2012/02/college-parents-role-in-the-job-or-internship-hunt/>

4. d) PBL – këshilla për prindërit

“Më thuaj dhe do ta harroj, më trego dhe mbase e mbaj mend, më përfshij dhe e kuptoj.”
— Proverbë Kineze

Çfarë është mësimi i bazuar në projekte (Project – Base learning)?

“Project Based Learning (Mësimi i bazuar në projekte), ose PBL, është një qasje mësimore e ndërtuar mbi aktivitetet e të mësuarit dhe detyra reale që kanë sjellë sfida për studentët për të zgjidhur”¹. Zakonisht bëhet nga grupe studentësh që punojnë si ekip për të arritur një qëllim të përbashkët. Detyrat mund të jenë si: zgjidhja e problemeve të dhëna, pjesëmarrja në simulime, kryerja e studimeve të rasteve, hartimi i studimeve të rasteve në fusha të ndryshme të shkencës. Një mësues këtu është një tutor i cili mund të japë këshilla ose udhëzime dhe jep vlerësim pas përfundimit të projektit, por ai ose ajo nuk i jep nxënësit një "paketë të njohurive". Ata duhet të gjejnë vetë informacionin dhe të dhënat e nevojshme, duke përdorur burime të shumta. Përveç kësaj, ata fitojnë aftësi të tilla si: komunikimi, prezantimi, organizimi, menaxhimi i kohës, hulumtimi, hetimi, vetëvlerësimi, reflektimi, puna në ekip, udhëheqja dhe mendimi kritik etj.

Pse i’a vlenë të implementohet PBL:

- "Vendos studentët / nxënësit në një pozitë për të përdorur njohuritë që ata marrin
- Efektive për të ndihmuar studentët / nxënësit të kuptojnë, zbatojnë dhe mbajnë informacionin
- Mund t'u japë studentëve / nxënësve mundësinë për të punuar me ekspertë profesionistë që pasurojnë dhe mbështesin njohuritë e mësuesve / prindërve dhe se si lidhen me botën reale
- Mund të jetë më efektiv se mësimi tradicional dhe të rrisë arritjet akademike
- Përfitimet e kësaj përfshijnë aftësitë për ndërtim siç janë mendimi kritik, komunikimi dhe bashkëpunimi.
- Studentët / nxënësit që punojnë në projekte tregojnë motivim dhe angazhim më të madh në studimet e tyre”.

---

¹ https://www.fsmilitary.org/pdf/Project_Based_Learning.pdf

Këshilla për prindërit në lidhje me implementimin e PBL:

Mos u shqetësoni se fëmija juaj do të mësojë më pak përmes projektit sesa në një klasë tradicionale. Në fakt, ai/ajo jo vetëm që do të gjejë informacionin për një fushë të caktuar hetimi, por gjithashtu do të fitojë shumë aftësi transversale që do ta pajisin atë për t'u përballur me sfidat e botës së sotme. "Aftësitë e larta për të ardhmen kërkojnë veprimin, përshtatshmërinë, zgjidhjen e problemeve, punën ekipore dhe komunikimin - të gjitha tiparet e shquara të PBL. Teknologjia arsimore është një pjesë tjetër integrale e PBL-së, dhe ky integrim i lejon studentët të punojnë me mjetet e së ardhmes, përderisa qasja digjitale vendos fazën për ekzaminimin ndër-kulturor dhe komunikimin "².

Jepni përkrahje dhe tregoni se jeni të interesuar në caktimin e shkollës së fëmijës suaj. Mundohuni të motivoni një fëmijë për punën në grup, planifikimin efikas dhe menaxhimin e kohës së tyre, kërkimin efikas dhe përzgjedhjen e burimeve dhe të dhënave. Dëgjoni prezantimin e projektit para se të jepet në klasë dhe të jepni reagime (feedbacks) - kjo do t'i ndihmojë fëmijës tuaj të fitojë besimin për të paraqitur projektin para klasës dhe një pasqyrë se si të përmirësohet prezantimi.

Pas përfundimit të projektit nga fëmija juaj (në bashkëpunim me shokët e shkollës), përsëri shprehni interesin tuaj. Kjo gjithashtu do t'i ndihmojë fëmijës tuaj të reflektojë mbi rezultatet e mësimin të saj/tij. Bëni pyetje si: "Çfarë keni gjetur lehtë? Cila ishte më sfiduese? Çfarë ju pëlqej më së shumti? (...) Është gjithashtu një ide e mrekullueshme për të gjetur mundësi për fëmijën tuaj të ndajë (tregojë) atë që sapo kanë mësuar dhe realizuar me miqtë dhe anëtarët e familjes. Ajo do të shërbejë si një mënyrë tjetër për fëmijën tuaj të reflektojë mbi projektin e tyre dhe shansin mirë fituar për mburrje që është një mënyrë e shkëlqyeshme për të ndërtuar vetëbesim "³.

Ju mund të filloni një projekt në shtëpi! Kjo nuk duhet të lidhet me punën e shkollës. Identifikoni një problem ose një nevojë që është afër problemeve reale që fëmija juaj përballë në jetën e përditshme. "Kushtojini vëmendje gjërave për të cilat fëmija juaj shpreh interes, pyetjet u'a parashatrojnë ata, frustrimet që i shihni, dhe aktivitetet që i bëjnë ata të ndriçojnë." Bëni fëmijën të prodhojë diçka konkrete. Këtu janë disa shembuj :

- "Bëni fëmijën tuaj kuzhinierin/en e familjes për një javë. Ata mund të fillojnë duke gjetur receta për darkë, dhe të bëjnë një listë ushqimore vetë. Pastaj, bëni

² <https://www.gettingsmart.com/2017/09/what-parents-need-to-know-about-project-based-learning/>.

³ <http://blog.edmentum.com/parent-tips-project-based-learning-home>.

pazaret dhe përgatitini së bashku ushqimet, duke i lënë fëmijët të marrin përsipër gjithçka, duke u mësuar atyre për ushqim të shëndetshëm dhe të ekuilibruar. Bëhuni i/e sigurtë të bëni disa fotografi gjatë javës tuaj e sidomos të festave të familjes!

- Nëse fëmija juaj bën ndonjë punë në lagje, kositje-kopshtesh ose dado (kujdestare e fëmijëve), le ta marrë ndërmarrjen(punën) e tyre në nivelin e ardhshëm (së bashku me potencialin e tyre përfitues). Kërkojuni atyre të bëjnë hulumtimin për të krijuar një plan formal biznesi dhe disa materiale të thjeshta promocionale, si fletushka dhe karta biznesi. Nxitini ata që të marrin fjalën duke postuar reklama për biznesin e tyre të ri rreth komunitetit tuaj (...).
- Përveç kësaj, natyrisht, nëse keni një inovator që lulëzon në duart tuaja, nxisni ata që të fillojnë të sjellin idetë e tyre të mëdha në jetë! Shikoni këta shpikjet e fëmijës për frymëzim - secili prej krijimeve të tyre ka lindur nga një nevojë e thjeshtë që ata kanë njohur dhe kanë marrë përsipër të mbushin këtë nevojë! "

BIBLIOGRAFI

https://www.fsmilitary.org/pdf/Project_Based_Learning.pdf

<https://hqpbl.org/wp-content/uploads/2018/03/FrameworkforHQPBL.pdf>

<https://educationnorthwest.org/sites/default/files/projectbased.pdf>

<https://www.gettingsmart.com/2017/09/what-parents-need-to-know-about-project-based-learning/>

<https://www.edutopia.org/project-based-learning-parent-resources>

<http://blog.edmentum.com/parent-tips-project-based-learning-home>

https://www.bie.org/blog/building_parent_support_for_project_based_learning1

4. e) Prindërit bëjnë punë vullnetare dhe përfshirja e anëtarëve të tjerë të familjes në punë vullnetare

Veprimet Bamirëse

Veprimet e bamirësisë - është një ndihmë vullnetare për ata në nevojë, si një akt humanitar. Veprimet e bamirësisë mund të organizohen nga organizata jofitimprurëse, nga bashkësitë fetare ose edhe nga individë. Nganjëherë nxënësit mund të organizojnë një veprim të tillë në shkollë ose të përfshihen në veprime të organizuara nga të tjerët. Pse të përfshish fëmijën (dhe veten) në veprime bamirësie?

Përfitimet:

- Kjo mund t'i ndihmojë ata të kuptojnë rolin e tyre brenda komunitetit dhe mënyrat në të cilat aktet e vogla mund të kenë një efekt më të madh.
- Gjithashtu mund t'i ndihmojë ata të mendojnë për të tjerët, e cila mund të jetë një gjë e mirë; sidomos nëse i gjen ata duke u përqendruar shumë në nevojat dhe dëshirat e tyre.

Këshilla:

- Mos harroni se vullnetarizmi nuk duhet të jetë i detyrueshëm; ai duhet të përfshijë një element të zgjedhjes.
- Vepro si një model i mirë. Lëroni fëmijët tuaj t'ju shohin duke hidhni para në një kuti bamirësie, kërkon nga ata që t'ju ndihmojnë të zgjidhni ushqime të konservuara gjatë një 'bamirësie të ushqimeve' ose t'i sillni ato kur të merrni pjesë në ngjarjet për mbledhjen e fondeve/të hollave. Kjo ju jep një mundësi për të diskutuar përse është e rëndësishme të jepni dhe sa mund të jetë shpërblimi.
- Sugjeroni disa shkaqe për fëmijën tuaj dhe le ta zgjedhin atë që ka rëndësi për ta. Ata kanë më shumë gjasa të duan të mbështesin një shkak për të cilin ata e dinë dhe identifikohen me të.
- Mos harroni gjithashtu për vlerën e kohës. Me mjete financiare të kufizuara, mund të jetë e vështirë për fëmijët që të japin para. Përdoreni këtë si një shans për t'u mësuar atyre se ata kanë një burim shumë më të vlefshëm se të hollat(paratë) - ata kanë kohën, e cila mund të jetë po aq e fuqishme.
- Kur fëmijët tuaj japin (ndihmonë një veprimtari bamirëse), u thoni atyre se jeni krenarë për to. Tregojini atyre fotografit dhe shënimet falemnderuese nga vendet që kanë ndihmuar, në mënyrë që ata të mund të shohin ndikimin dhe të ndjehen të çmuar për kontributin e tyre¹.

---

¹ <https://www.cafonline.org/my-personal-giving/long-term-giving/resource-centre/5-ways-to-teach-your-children-about-charity>

Kur bisedoni me fëmijët tuaj për shpërndarjen dhe bamirësinë, ndoshta bisedat e mëposhtëm të mund të jenë të dobishme:

- Flisni përse shpërndarja është e rëndësishme
- Pyetni ata se si shpërndarja me njerëzit e tjerë i bën ata të ndihen
- U kërkoni atyre se si ndihen kur njerëzit ndajnë me ta
- U kërkoni atyre se si do të ndiheshin nëse nuk mund të kishin diçka që u duhej

Pasi të keni folur me ta për rëndësinë e shpërndarjes dhe bamirësisë, mund të filloni t'i vendosni disa ide në praktikë. Këtu janë vetëm disa shembuj se si të filloni:

- Nëse fëmijët tuaj shohin një katastrofë natyrore në televizor, flisni për mënyrën se si këta njerëz nuk mund të kenë shtëpi ose pasuri dhe shpjegojuni se si donacionet e vogla të sendeve ose parave mund të bëjnë një ndryshim të madh në jetën e tyre.
- Gjithashtu mund të caktoni një kohë çdo muaj ose çdo dy muaj për të kaluar nëpër gjërat që nuk i përdorni më dhe t'i çoni në një fondacion bamirës së bashku.
- Disa prindër gjithashtu u pëlqejnë që fëmijët të tyre të ndajnë një përqindje të të ardhurave të tyre (ju mund të uleni me ta dhe të bisedoni se sa ata do të shpenzojnë, ruajnë dhe ndajnë çdo javë).
- Nëse dhuroni në një ngjarje bamirësi, përfshini fëmijën tuaj në zgjedhjen e bamirësisë. Përfshini dhënien në ritualet dhe traditat e familjes. Për shembull, dhurimi i lodrave për një bamirësi të fëmijëve në kohën e Krishtlindjes mund të jetë një ide e mirë.
- Bëni bamirësi një ngjarje familjare. Kërkoni bamirësitë tuaj lokale për të parë nëse ata janë duke kërkuar vullnetarë. Kjo mund të jetë shumë e dobishme dhe gjithashtu një ditë e mrekullueshme për të gjithë familjen.
- Kontrolloni nëse ka ndonjë veprimtari bamirësie në shkollën tuaj të fëmijëve - kjo mund të jetë një mundësi e mirë që fëmija juaj të përfshihet. Ka gjithashtu situata kur është iniciativa e nxënësit për të organizuar një veprimtari bamirësie - fëmijët ndonjëherë, për shembull, duan të ndihmojnë mikun e tyre ose një fëmijë nga lagja e tyre, i cili ka probleme shëndetësore.

Bibliografi:

<https://www.parents.com/parenting/money/donate-to-charity/9-ways-to-teach-your-child-about-charity/>

<https://www.cafonline.org/my-personal-giving/long-term-giving/resource-centre/5-ways-to-teach-your-children-about-charity>

<https://www.canadahelps.org/en/giving-life/giving-strategy/10-ways-to-teach-charitable-giving-this-school-year/>

<https://www.parents.com/parenting/money/donate-to-charity/giving-back-on-a-budget/>

<https://www.commbank.com.au/guidance/blog/how-your-children-can-benefit-from-learning-about-charity-201406.html>

Klubet e vullnetarizmit nëpër shkolla

Klubet e vullnetarizmit nëpër shkolla - klube për studentët/nxënësit e përfshirë në punë vullnetare. Nxënësit që ndjekin ato klube munden, për shembull, së bashku të vizitojnë spitalet, strehimore të kafshëve, shtëpitë e pleqve etj. Nganjëherë organizojnë ngjarje ciklike ose veprime bamirësie.

Përfitimet:

- "Vullnetarizmi i përshtatshëm për moshën është mënyra e përkryer për të eksploruar talentet e fëmijëve dhe për të parë, shpesh herë për herë të parë, se ato janë pjesë e diçkaje më të madhe se vetja.
- Studimet e fundit tregojnë se fëmijët dhe adoleshentët që bëjnë punë vullnetare kanë më shumë gjasa të jenë më mirë në shkollë, shmangin përfshirjen në sjellje të rrezikshme dhe madje diplomohen nga kolegji ².

Këshillat:

- E njëjta gjë si në rastin e ndonjë aktiviteti tjetër vullnetar - vullnetarizmi nuk duhet të jetë i detyrueshëm, duhet të përfshijë një element të zgjedhjes;
- Ka mundësi që klubet vullnetare tashmë të ekzistojnë në shkollën tuaj të fëmijëve. Nëse është kështu, ju mund të inkurajoni fëmijën tuaj që të përfshihet.
- Ju, si prind, mund të mbështesni nxënësit dhe mësuesit në organizimin e klubeve të vullnetarizmit. Këto hapa se si të fillohet një klub i vullnetarizmit në shkollë mund të jetë shumë i dobishëm në fillim, si për prindërit, edhe për mësuesit dhe nxënësit³:

1. **Sigurohuni që vërtet doni të filloni klubin.** Gjeni njerëz që duan të përfshihen dhe të zhvillojnë me vete një mision të fokusuar dhe të veçantë -

---

² <https://www.handsonmaui.com/benefits-of-volunteering-as-a-youth/>

³ <https://www.wikihow.com/Start-a-Volunteering-Club-at-Your-School>

keni nevojë për mbështetje dhe gatishmëri të fortë për të punuar si ekip. Për shembull, në vend që të jesh një klub i përgjithshëm vullnetarizmi, pa ndonjë plan, përpikuni të përqendroheshi në një temë: për shembull veprimet bamirëse ose vullnetarizmi me të moshuarit.

2. **Merrni mbështetjen.** Gjeni një këshilltar për klubin tuaj. Zgjidh dikë që do t'ju ndihmojë të promovoni dhe të organizoni ngjarje për klubin tuaj dhe njihet mirë në komunitetin tuaj. Nëse shkolla juaj ka një proces të caktuar për fillimin e një klubi, bisedoni me mësuesit përgjegjës për atë që të plotësoni ndonjë dokument të nevojshëm.
3. **Gjeni një vend.** Mendoni për vendin më të mirë për t'u takuar (zakonisht është një klasë, por mund të jetë edhe shtëpia e dikujt, parku ose biblioteka ose ndonjë vend tjetër afër jush). Sigurohuni që secili ka transport të sigurt që lejon pjesëmarrjen në takime.
4. **Vendosni se kur duhet të takoheni.** Mendoni sa shpesh duhet të takohet klubi juaj - mund të jetë, për shembull, një herë / dy herë në javë, një herë në muaj ose edhe një herë në disa muaj, varet se çfarë është misioni juaj. Mos harroni të zgjidhni një kohë dhe ditë të përshtatshme kur shumica e anëtarëve të klubit do të jenë të lirë.
5. **Reklamoni klubin tuaj në shkollë.** Gjithkush në një shkollë duhet të dijë për klubin tuaj - kjo do t'ju ndihmojë të gjeni anëtarë dhe më shumë mbështetje për punën tuaj. Mendoni për sa më shumë që të jetë e mundur, për të tërhequr më shumë vëmendje - mund të përdorni një gazetë shkollë, një radio shkollë, një faqe interneti ose ndonjë media tjetër. Ju gjithashtu mund të bëni postera tërheqëse, kreative dhe informative, që të gjithë njerëzit do të jenë në gjendje të vërejnë. Në mesazhin tuaj, përfshini informacionin më të rëndësishëm - kur dhe ku klubi juaj do të takohet dhe çfarë bën klubi juaj. Ju gjithashtu mund të pyesni drejtorin tuaj nëse mund të bëni një prezantim të vogël në kuvend.
6. **Plani i ngjarjeve vullnetare.** Punoni me disa anëtarë të tjerë të klubit për të planifikuar dhe organizuar ngjarjet tuaja dhe për t'i promovuar ata në tërë shkollën tuaj për të përfshirë edhe më shumë njerëz. Merrni parasysh se të gjithë duhet të jenë në gjendje të marrin pjesë në ato ngjarje.

Vullnetarizmi jashtë shkollës

Shumica e një dite të zakonshme studentore përfaqësohet nga koha e lirë. Pse të humbisni këtë herë duke shikuar në TV apo duke luajtur video lojëra kur ka kaq shumë aktivitete argëtuese të tjera të cilat mund të ndihmojnë studentët për të përmirësuar aftësitë e tyre dhe për të zhvilluar aftësitë e tyre? Mbjatja e studentëve të angazhuar në

aktivitete provohet të jetë mënyra më e mirë për t'i bërë ato të grumbullojnë informacione. Ka shumë vende ku nxënësit mund të bëjnë punë vullnetarë, për shembull OJQ-të, bashkësitë fetare, institucionet kulturore ose ndihmat komunale. Nuk ka nevojë që vullnetarizmi të jetë i lidhur me shkollën në mënyrë që të zhvillojë aftësitë e studentëve.

Përfitimet:

- Nxënësit zhvillojnë aftësi të reja, fitojnë përvojë ose madje kualifikime, arrijnë qëllime personale ose zbulojnë talentë të fshehur;
- Integrimi i një studenti në një komunitet dhe duke e bërë atë të dalë jashtë zonës së tij/saj të rehatisë(konforte) e bën atë të fitojë vetëbesim;
- Nxënësi mendon se është pjesë e komunitetit duke bërë lidhje me njerëzit që ai/ajo ndihmon dhe kultivon miqësi me vullnetarë të tjerë;
- Ndërveprimi social është përmirësuar dhe kështu, shëndeti mendor dhe fizik. Është vërtetuar se shoqërimi ndihmon funksionimin e trurit dhe eliminon rrezikun që studenti të vuajë nga depresioni;
- Vetëbesimi dhe ndjenjat e vetëvlerësimit përmirësohen. Nxënësit mund të kuptojnë se ata me të vërtetë janë në një shoqëri dhe ata mund ta shohin dallimin që mund të bëjë ndihma e tyre;
- Vullnetarizmi ndihmon studentët të mos humbasin kohën e tyre, por të argëtohen me njerëz të tjerë, pavarësisht se pse e bëjnë këtë;
- Vullnetarizmi krah për krah me prindërit mund të ndihmojë komunikimin familjar dhe mund të krijojë marrëdhënie më të mira midis tyre.

Nëse jeni një prind i interesuar në organizimin e një aktiviteti vullnetar për fëmijët ose regjistrimin e fëmijëve tuaj në aktivitete të tilla duhet të dini:

- Shumica e vendeve të punë në mënyrë vullnetare kërkojnë plotësimin e një aplikacioni dhe në disa raste, duke siguruar një CV dhe referenca, si dhe duke kaluar një intervistë dhe program trajnimi;
- Vullnetarizmi nuk duhet të jetë i detyrueshëm, duhet të përfshijë një element të zgjedhjes;
- Pritet jo vetëm zhvillimi personal por edhe puna për mallra dhe shërbime që mund të ndihmojnë shoqërinë;
- Nuk ka asnjë pritje të kompensimit, përveç rimbursimit të shpenzimeve të arsyeshme dhe kompensimit jetik të nevojshëm për kryerjen e detyrave;
- Ka shumë qasje për rregullimin e vullnetarizmit që ndryshon për çdo vend:⁴
  - ♦ Disa vende nuk i njohin vullnetarët në kornizat e tyre ligjore (për shembull, Turqia, Shqipëria, etj.);

---

⁴ Informacione nga VULLNETARIZMI: PRAKTIKA EVROPIANE E RREGULLORES, Qendra Evropiane për Ligjin Jo-Fitimprurës, 30 qershor 2014

- ◆ Disa vende nuk kanë ligj kombëtar që rregullon statusin e dallueshëm ligjor të vullnetarëve (për shembull vendet skandinave ose Mbretëria e Bashkuar);
- ◆ Disa vende kanë rregulloren e përfshirë në ligje të tjera që prekin vullnetarizmin
  - Polonia ka ligjin e statusit të përfitimit publik: vullnetarët duhet të ofrojnë shërbime për të mbështetur organizatat joqeveritare, autoritetet e administratës publike dhe njësitë organizative që raportojnë tek autoritetet e administratës publike në aktivitetet e tyre;
  - Franca ka dy forma të angazhimit vullnetar: Bénévolat dhe Volontariat. Në "Bénévolat" njerëzit janë të lirë të kryejnë aktivitete shitesë dhe në "Volontariat" njerëzit kanë statusin e vullnetarëve dhe angazhimi i tyre është ekskluziv;
- ◆ Disa vende kanë ligj të veçantë dhe gjithëpërfshirës për vullnetarizmin: më të shpeshtat në Evropë (përfshirë Maqedoninë e Veriut, Rumaninë dhe Spanjën). Në shumë raste kushtet e taksave që vlejnë për vullnetarët nuk janë të specifikuara në këtë ligj por ato rregullohen në ligjet përkatëse tatimore.

Aktivitete jashtëshkollore të ofruara nga vullnetarët

Ka shumë mënyra për të organizuar aktivitete jashtëshkollore të ofruara nga vullnetarët. Mund të jetë edhe takim një herë (një ditor) me një specialist ("prezantues") i organizuar si një aktivitet jashtë-planprogramit mësimorë, ose një sërë takimesh, punëtori dhe diskutime mbi tema të ndryshme, siç janë ekologjia, sipërmarrja, financat, etj. Studentët/nxënësit gjithashtu mund të kenë një mundësi për të marrë pjesë në aktivitetet të ndryshme, si p.sh. punësimi. Gjithashtu ka shumë iniciativa atraktive të organizuara në institucionet kulturore, nga bashkësitë fetare, qendrat e kujdesit ditor, OJQ-të dhe autoritetet komunale. Një aktivitet shumë interesant i ofruara nga vullnetarët është gjithashtu "vullnetarizmi korporativ" i organizuar për nxënësit në shkollë⁵.

---

⁵ "Vullnetarizmi Korporativ" është "Strategjia e lidhur me Përgjegjësinë Shoqërore të Korporatës" që përbëhet nga "aktivitetet vullnetare dhe angazhimi personal i bërë nga punonjësit në mënyrë të organizuar dhe joformale, të papaguara dhe në dobi të kornizës tjetër individuale.

Shih mbledhjen e praktikave të mira që janë rezultat i projektit CVPlus në këtë temë:

http://www.cvplus.eu/wp-content/uploads/2017/01/CV-PLUS-Good-Practices-collection_EN.pdf

Përfitimet:

- Një mundësi për nxënësit për të përmirësuar aftësitë e tyre profesionale, kryesisht nëpërmjet mësimit përmes bërjes (learning-by-doing) dhe mësimëve që ofrojnë njohuri më të detajuara të lëndës.
- Nxënësit në thelb marrin një paraqitje të shkurtër në jetën e përditshme të një prezantuesi / vullnetarit, të cilën ata ndoshta nuk mund të arrijnë askund tjetër. Një përfitim tjetër i shtuar është lidhja që nxënësit marrin mes asaj që mësojnë në tekstet e tyre shkollore dhe çfarë mësojnë nga vullnetarët.
- Formimi i nismës së studentëve dhe qëndrimeve sipërmarrëse,
- Nxënësit mund të frymëzohen nga njerëz të suksesshëm.
- Shumë programe / aktivitete u lejojnë nxënësve të zhvillojnë aftësi të jetës dhe aftësi (si bashkëpunimi, komunikimi, puna në skuadër) dhe të rrisin vetëbesimin e tyre dhe ndjenjën e vetëvlerësimit dhe dobisë së tyre.
- Studentët me vështirësi arsimore mund të kenë një mundësi për një afërsi mbështetëse nga një vullnetar, nga takimet direkte sistematike.
- Nëse prindërit do të përfshihen në këtë aktivitet ata mund të fitojnë një kuptim më të mirë të jetës shkollore të fëmijëve të tyre, aftësi të reja të dobishme dhe kënaqësi.

Nëse ju, si prind, jeni të interesuar të organizoni një aktivitet të tillë për fëmijën tuaj, duhet ta keni parasysh këtë:

- Kontrolloni nëse ky lloj i praktikës tashmë është duke punuar në shkollën e fëmijës suaj. Ndoshta një mësues fton "prezantues", prindër apo specialistë të tjerë në shkollë?
- Ka shumë organizata (shpesh të lidhura me korporatat) që bashkëpunojnë me shkollat dhe ofrojnë këtë lloj aktiviteti, për shembull, Capgemini, Zyra e Informacionit Ekonomik (TAT) në Finlandë, Fondacioni Princesa de Girona (FPdG), etj.
- Ndoshta ju jeni personi, i cili mund të përfshihet në edukimin dhe punën vullnetare të fëmijës suaj? Mendoni, nëse keni ndonjë gjë për të ndarë, ndoshta përvojën tuaj profesionale, ndoshta një pasion dhe njohuri për ekologjinë? Ndoshta edhe ka një shans për të ftuar një student / grup studentësh në vendin tuaj të punës dhe t'iu tregojë se si duket jeta e përditshme e punës? Ndoshta prindërit e tjerë të shkollës gjithashtu do të jenë të gatshëm të përfshihen?

- Hidhni një sy në kontaktet tuaja, ndoshta ju tashmë njihni njerëz interesant që duan të ndajnë njohuritë e tyre? Të dy palët, vullnetari/ja dhe vetë fëmiju mund të përfitojnë nga kjo përvojë.
- Nëse jeni prind me të ardhura të ulëta ose fëmija juaj ka vështirësi arsimore, ju ndoshta mund të gjeni shumë iniciativa mbështetëse të dedikuara për fëmijën tuaj: të zbuloni se çfarë ofron qendrat të kujdesit ditor pranë jush ose iniciativa të tilla si Akademia Przyszłości⁶, të cilët përfshijnë nxënës në punë vullnetare.

---

⁶ Akademia Przyszłości - është një projekt i koordinuar nga Fondacioni Wiosna në shumë shkolla në Poloni. Një fëmijë me vështirësi arsimore ka një shans për të ndërtuar një afërsi mbështetëse me një tutor (një vullnetar). Ata takohen një herë në javë për të mësuar ose thjesht kalojnë kohë së bashku. Ekziston edhe një ofertë e ngjarjeve të ndryshme, të tilla si vizita në muze, teatro etj. Zbulo më shumë:: <https://akademiaprzyszlosci.org.pl/o-akademii>